

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

FRA VALLEKILDE FOLKEHØJSKOLE

UDGIVET AF ELEVFORENINGEN

1958

DANMARKS
PÆDAGOGISKE
BIBLIOTEK

FRA VALLEKILDE
FOLKEHØJSKOLE

65

UDGIVET AF ELEVFORENINGEN

1958

»Mues sæjj« (mors valgsprog, fyndord) er her trykt med tilladelse fra bogforlægger *Søren Lund*, Århus. Vignetten er hentet fra digtsamlingens omslag og stillet til rådighed for årsskriftet af kunstneren *Ib Cold* og af forlæggeren. *Johs. Kristiansen* er første-lærer i Forsomho ved Ølgod. Sproget er det, der tales på hans hjemegn ved Donslund mellem Grindsted og Holsted J. J.

MUES SÆJJ

*Mi gammel mue hun hâad en sæjj,
som a ka âlle glemm.*

*Den hâr a hœe sâ manne gång,
da a wâ bâen dæhjemm.*

*Næe hun hâd pot wos i wo seng,
o arbed de wâ æwwe,
sâ ku hun sæjj et lissâ stell:*

»Ja, ja, Woherre læwwe.«

*O kom dæ wand i høstens ti,
sâ âlld wo kuen blæw vued,
o de ku knief o fo et ind,
o fâe han taut æ mued
o tott, te âlld hans sliid wâ spildt,
sâ sâa hun: »Du behæwwe
no ett o vææ sâ tong i sind!
Howsk o, Woherre læwwe.«*

*Ja, slow et fejl mæ avl o kre,
o kom dæ nowwed te skâa,
sâ ka a hœer ino i daw,
hwodan mi mue sâa:*

*»Vi ska jo sommti præww en diel,
som trøker, o som bæwwe.*

Men læ wos no gi wos tefreds!

Vi ved, Woherre læwwe.«

*O da mi mue sku te o dø,
o âlld vi bœen wâ hjemm,
lo hun sâ træt o wâ sâ bleeg
o hâad sâ svag en stemm.*

sâ so hun of o sâa sâ stell:

»No er et snæe æwwe!

O ka I sâ wæ gue bœen!

Tænk o, Woherre læwwe.«

*Ja, sâen wâ mi mues sæjj
i mued- o medgângsdaww.
Hun tow de uend mæ de gue
o gjoor et uden klaww.
O hâer a sjel no muedgâng no,
sâ hæænder et, a præwwe
o trost mæ mæ mi mues ue:
»Ja, ja, Woherre læwwe.«*

Fra digtsamlingen »Mues sæjj«, 1958

JOHS. KRISTIANSEN.

Alle Slags Dage

Der er Folk som plages meget af Sygdomsfrygt. Bange for at blive ramt af en af de farlige Sygdomme gaar de og lægger Mærke til deres Fornemmelser, føler sig paa Pulsen, vejer sig og tager Temperatur, og hvad man nu kan finde paa. Maaske gaar de til Lægen og bliver undersøgt, og han siger at der ikke er noget i Vejen. Det hjælper lige i Øjeblikket, men de hypokondre Tanker kommer snart igen. Maaske er det saa alvorligt at Lægen ikke vil sige det? Eller maaske har han alligevel overset noget som ligger og lurur et Sted og en Dag vil bryde frem?

Om dette har Holbergs franske Aandsslægtning Molière skrevet en Komædie for at vise hvor komisk det kan arte sig. Han har taget Smilet i brug, ikke blot for at spotte »Den indbildt syge«, men ogsaa for om maaske en og anden kunde hjælpes til at smile ad sig selv og tænke: jeg maa da passe paa ikke at blive lige saa komisk og fjollet som ham dèr i Komædien; at det gamle djærve Mundheld ikke skal opfyldes paa mig, at den der dør af Skræk skal begravnes i en Rendesten.

Men ikke alle kan hjælpes ad Smilets Vej. Der er jo slemme Sygdomme som vi alle nødigt vil have. Og hvis man nu kommer ind paa at man maa være aldeles sikker paa ikke at have dem, og helst ogsaa ikke at faa dem, og hvis man synes at uden den Sikkerhed bliver Livet trist og uhyggeligt — saa er man skidt stillet. For saa kræver man noget ingen af os kan faa. Den absolutte Sikkerhed er uopnaaelig. Saa

har man bragt sig selv i en ulykkelig Situation, og hvis man skal ud af den maa der en stærk Kur til.

Den mest effektive Kur jeg kender for dette og al lignende Ængstelighed, er naar et Menneske vover at tage Tanken op og virkelig føre den igennem: *hvis* nu det værste skulde ske, hvis dette eller hint skulde ramme mig, *hvad saa?* er saa *alting* forbi med det? Hvad nu Sygdom angaar: der er jo dog nogen der bliver alvorligt syge eller invalide, og saa har de *dog* et Tidsrum tilbage at leve i, kortere eller længere, og nogen af dem faar dog noget ud af den Tid ogsaa. Ja, der er ogsaa dem der faar *meget* ud af den, baade for sig selv og andre. Alvoren og Ulykken kan virke som en Udfordring der kalder hidtil ukendte Reserver frem i dem. Det kendes der meget mærkelige og livsbekræftende Exemp-ler paa. — Hvis et Menneske naar frem til at tænke at saadanne Muligheder kunde maaske i givet Tilfælde ogsaa folde sig ud hos ham — og hvis han saa ovenikøbet kan trø paa at rask eller syg er han i Guds gode Hænder, og hvad der saa end sker kan Gud lægge Plan og Mening ind deri — saa kan det Menneske se anderledes frit og frejdigt paa hele Sagen. Saa er han befriet fra et krampagtigt Krav om en Sikkerhed som ikke kan leveres, og saa kan han igen gaa igang med at tage Tilværelsen op saadan som den ligger lige for Fødderne af ham.

Og det som gælder paa dette specielle Omraade gælder ogsaa paa flere andre. F. Ex. ogsaa hvis man gaar og føler *Tiden* paa Pulsens. Hvordan gaar det med Tiden og Forholdene? Nogle tænker i økonomiske Baner: er der noget helt galt med Samfundsøkonomien, paavirket af saa mange Faktorer at hverken det ene eller det andet politiske Parti kan klare det, saa det en Dag bliver til at vi alle er mere eller mindre fattige? Andre ser paa det kulturelle og moralske Liv ud over Landet, eller maaske mest dør hvor man selv har sit Medansvar: befinder vi os i disse Ting i en Ned-

gangsperiode, er der baade det ene og det andet Tegn paa at noget gaar alvorligt tilbage uden at de enkelte formaar at stemme op for det — og hvordan skal man saa holde Lyst og Mod vedlige, hvordan skal man med Frejdighed tage imod og prøve at give igen, hvis det alligevel er en Køretur ned ad Bakke? Og nogen ser videre ud over hele vort Kulturomraade, og derom handler jo hveranden Bog vi læser og hverandet Foredrag vi hører: om en Kulturkrise eller maaske endda en fremskridende Kulturopløsning, en virkelig alvorlig Sygdom som gaar sin Gang uden at den enkelte kan se noget Middel som er stærkt nok til at standse den.

Hvad kan kristne Mennesker gøre naar saadanne Sygdomsængstelser svirrer om dem? Ogsaa de kan, sammen med andre, prøve Smilets Vej, hvor langt man kan naa ad den. Og her kan det hjælpe at lytte efter Historien: ganske vist kan den fortælle Exempler paa at man gik for vidt i at smile Alvoren bort (i den ældgamle Fortælling om Sodoma berettes at Lot advarede sine Svigersønner om Byens forestaaende Ødelæggelse, men »de troede at han vilde drive Spøg med dem«), men andre Exempler handler om Folk der jamrede graat og ensformigt om at nu gik det helt galt, sikken en Tid vi lever i, og saa kan vi andre nu bagefter se at noget af deres Bekymrethed kunde de godt have sparet sig.

Men hvor Smilet ikke længere kan eller bør slaa til, kan kristne Mennesker besinde sig paa at de er i gode Hænder. En større end de selv har taget Haand om dem. Gennem sin Søn har han tilsagt at han vil være med dem alle Dage saalænge Verden staar. Altsaa ogsaa: alle *Slags* Dage, saadan som de nu skifter med hinanden. Hvad der rører sig i hans Hjerte og kommer til os i kærlig Tiltale og Handlekraft, det kommer baade naar vi er raske og syge, det kommer enten det er en Opgangs- eller en Forfaldsperiode vi befinder os i. At han er »med os« betyder at han er meget

nær lige dèr hvor vi gaar paa Vejen, Bakke op eller Bakke ned, men dog er han uafhængig deraf: der er ingen svingende Kurver i hans gode Vilje og Formaaen.

At fæste sin Opmærksomhed paa dette er en Kurbehandling som er tilbudt os, og den gør man vel i at overholde. Den giver den Frihed midt i Verden at man ikke behøver at spekulere sig helt forpuklet paa om det er Opgangs- eller Nedgangstider man er anbragt i. Den frier os fra at gaa og tage Temperatur og undersøge Fornemmelser evig og altid. Den løser ud af det krampagtige Greb at hvis vi ikke kan blive helt sikre paa at der er Fremgang eller Opgang — eller i hvert Fald Konstans — saa er der ikke noget ved det hele.

Under den Kur kan man faa Ro til at huske paa at der aldrig er tilsagt os nogen jordisk Sikkerhed. Det gaar Behandlingen ikke ud paa. Det er aldrig lovet nogen af os at netop *vi* skal faa *vort* Levnedsløb i en fin Sundheds- og Opgangstid. Alle Dage er alle Slags Dage, Verdensløbet er et bakket Landskab, og *der skal ogsaa nogen til at leve i Nedgangstiderne*. Det er i Virkeligheden meget forkælet hvis man ikke kan klare sig uden Udviklingslærens falske Støtter, og hvis man synes at kun under klart bevidnede Opgangsforhold kan man faa Lyst til at lege med. Der skal nogen til hvert Kapitel af Menneskeslægtens Historie. Men over alle Kapitler staar Løftet lige stærkt og blankt: Se, jeg er med jer, siger Gud Herren, og *hvor jeg er med bliver der altid noget ved at leve*.

Det betyder ikke at det skulde være særlig kristeligt at bryde sig aldeles fejl om Verdens Gang. Vi har ingen Ret til at ringeagte den Jord som dog engang udgik af Skabe-rens Haand. Vi maa tro paa at det Menneskeliv som engang blev skabt i Guds Billede, stadig betyder noget for Gud, og derfor ogsaa maa betyde noget for os. Vi kan ikke være uberørt af hvordan »Jorden har det«. Efter Evne maa vi

være med i de Overvejelser der gøres for at bestemme sundhedsfarlige Tilstandes Art og Aarsager. Og saa ikke blive staaende, saa tilfreds med den skarpsynede Sygdomsbeskrivelse man har præsteret, at man glemmer at prøve at gøre noget for Patientten. Man hører Folk med eller uden Talerstøl, som kan trevle det hele op og paavise alle Symptomer, men tjener det noget Formaal hvis man vil nøjes med det? Der maa være en forpligtet Vilje til at spejde efter hvor man paa rent menneskelig Basis kan være med til at arbejde mod større Sundhed, for maaske at værne om eller helbrede noget, eller i hvert Fald mildne og dæmpe Sygdomsforløbet. Saa vanskeligt det kan synes: god Vilje er altid bedre end ingen Vilje. Saa beskedent vi maa stille os dertil: lidt er altid meget mere end ingenting. Og som allerede nævnt: ingen ved paa Forhaand hvilke Reserver der kan være nedlagt i det menneskelige. Historien fortæller om Mennesker som levede i Nedgangs- og Opløsningstider og holdt Nattevagt ved hvad der var at vaage over og opnaaede et indholdsrigt Liv og en menneskeværdig Holdning.

Vi er bundet til Ansvar indenfor vor Rækkevidde. Og sommetider skal vi prøve om vor Rækkevidde maaske er lidt større end vi mente den var. Men det der er saa befriende, er at udenfor vor Rækkevidde hører vort Ansvar op — *og overtages af en anden*. I de større Sammenhænge, om Linierne dør gaar op eller ned, om Bølgen stiger eller falder — det er ikke vort Ansvar og heller ikke vore Bekymringer, ja, vi behøver endda ikke være alverdens kloge derpaa; dør er det Gud Herren som mødes med disse Ting, og saa maa han gøre sin Gerning og stride sin Strid dermed og finde sine Planers Vej igennem det.

Der er et kristent Humør. Det naar ikke paa ethvert Klokkeslet frem til Overfladen. Men nede i Sindet er det ledet ind, som en Vandaare. Og hvor man mindst skulde tro det, pibler det pludseligt frem. Det nynner sin Vise om

at der er Grænser for kristne Menneskers Grund til Frygt, om Troen paa at Livet er en kærlig udtænkt og personlig tildelt Gave, enten den gives i den ene eller den anden Slags Tid. »Idag er Livets bedste Dag« — for idag lever jeg og faar min Part udleveret: Gaven i vore Hænder, et Liv som skabtes og frelstes, gode Ord lyder til os — vi fik Lov at være med, vi blev ikke frasorteret, og Guds Løfter gælder os *lige saa fuldt* som de gjaldt alle andre Slægtled før os.

Erik Gelting-Hansen.

Det, som holder!

Tale ved elevmødet i Vallekilde 20. juli 1958.

Bj. Bjørnson sagde om den norske højskolemand og præst Christoffer Bruun: »Hans karakter er større end hans evner.« Hvor karakteren er større end evnerne, kan det ofte volde en mand vanskeligt at vinde succes her i verden; det kan godt blive til en art tragedie; det kan blive til en række personlige nederlag — som i tilfældet Christoffer Bruun; men det bliver altid nederlag med ære. Mandens værk kan omstyrtes eller smuldre hen, men manden selv står uplettet, og hans navn aftvinger respekt.

Hvor derimod evnerne er større end karakteren, kan en mand afstedkomme den store ulykke. Vi kender både fra den hjemlige skueplads og fra den store verdenspolitiske arena uhyggelige eksempler på, hvilken katastrofe der kan voldes, når glimrende evner i en bestemt retning er kombineret med en ussel karakter.

Det er i høj grad menneskeligt, om vi ønsker lykke og trivsel for vore venners og vor egen gerning. Men afgørende er lykke og trivsel alligevel ikke. Afgørende er et menneskes holdning, og især hvad mennesket holder sig til. Det er mennesket bag begivenhederne, bag succes eller nederlag, vi spørger om. Det er altid mennesket, der spørges om. Sådant er det f. eks. på højskolen. Når eleverne kommer den 3. maj eller 3. nov., danner de for os lærere en upersonlig masse; hurtigt knyttes der til hver enkelt et navn, efterhånden forbinder vi med navnet personlige egenskaber. Den enkelte elev rykker ud af massen. Vi ser mennesket i eleven, og først da er der noget ved det. På samme måde spejder

eleverne efter mennesket bag læreren. Bag hans større eller mindre dygtighed, bag hans større eller mindre evne til at lære fra sig spørges der efter mennesket, og falder mennesket igennem, nytter det ikke, om læreren taler med guders tungemål. Vi spørger efter mennesket, dets holdning, dets valør. Det gælder ikke mindst, når et menneske føres ind i store hændelser og i dybe prøvelser. Jeg skal nævne to mænd, som kom på prøve. Men når jeg nævner disse to mænd, understreger jeg, at jeg har et alment sigte.

Jeg tænker først på Petter Moen, som vi møder ham i hans fængselsdagbog fra 1944. Petter Moen fødtes i Drammen 14. febr. 1901. Han voksede op i et alvorligt og vistnok pietistisk præget hjem. Efter at have taget studentereksamen kom han til Oslo; han blev ansat i livsforsikrings-selskabet »Idun«, hvor han efterhånden fik en ret betroet stilling som beregner. Så kom krigen og Norges besættelse foråret 1940. Petter Moen kom med i modstandsarbejdet med nær tilknytning til den illegale bladvirksomhed. Han begyndte som redaktør af et lille nyhedsblad (»Husorgan«), der fordeltes til livsforsikringsselskabets mange funktionærer. Han blev senere redaktør af »London Nytt«, efter sigende et af de mest udbredte og pålidelige illegale blade i Norge. Nyttår 1944 blev han pressechef for hele den illegale bladledelse i Norge. Men kort efter blev en stor del af virksomheden afsløret af gestapo, og Petter Moen blev taget den 3. febr. og umiddelbart efter indsat i det kendte fængsel i Møllergaten nr. 19. Han sad i enecelle til april 1944 og kom straks efter arrestationen i et daglangt forhør på den berygtede Victoria Terrasse. Under presset af hård tortur brød han sammen den første dag og angav flere kammerater — og vistnok også sin egen kone Bella; hun blev i hvert fald straks efter indsat i koncentrationslejren på Grini.

Fra 21. april til 6. sept. sad Moen i celle nr. 35 sammen med andre fanger, størstedelen af tiden sammen med en ubeskrivelig rå sømand, som ved sin hæmningsløse råhed

næsten voldte ham lige så megen tortur som bødlerne på Victoria Terrasse. Den 6. sept. blev Petter Moen sammen med andre norske ført om bord i skibet »Westphalen« med Tyskland som bestemmelsested. Under en hård storm gik skibet den 8. sept. på en mine ud for den svenske kyst, og langt de fleste omkom, bl. dem Petter Moen; kun 5 blev reddet. Om bord havde Moen betroet sig til nogle norske medfanger. Han havde fortalt, at han under sit fængselsophold i Møllergaten havde ført en omhyggelig dagbog, han havde ved hjælp af en stift, som han havde »lånt« fra cellens mørklægningsgardin, prikket bogstaverne ind i fængslets toiletpapir. Med stor tålmodighed har han prikket bogstaverne ind i det dårlige, gråbrune papir. Han prikkede gerne store bogstaver, for han arbejdede oftest i mørke — af frygt for at blive opdaget af vagten. Han har næppe kunnet læse sin egen skrift. Han har så at sige arbejdet i blinde. Hvert dagblad er alligevel omhyggeligt dateret og nummereret. Når han havde beskrevet 5 papir-lapper, har han rullet dem sammen i et sjette stykke. Hver rulle har fået sit nummer, og så har han puttet rullen ned i luftristen ved cellens gulv, og alle rullerne havnede således under gulvet. En af de 5 reddede fra »Westphalen« var just en af dem, til hvem Petter Moen havde betroet sig. Denne mand gav efter befrielsen oplysninger om sin viden, og politiet fandt hele dagbogen i god behold.

Det er en mærkelig dagbog. Den er hensynsløs ærlig; der er bitre anklager mod tyrannerne, mod de norske lejetjenere, mod cellekammeraten, men især bitre selvanklager. Og så er der det særlige ved dagbogen: den foreligger ganske, som den er skrevet. Mange dagbøger og erindringsbøger er der pyntet mere eller mindre på. Petter Moen har ikke senere kunnet rette eller ændre en tøddel. Hvad han i oprevne og afslørende øjeblikke skrev, det står der nu ubarmhertigt.

Hvordan var så mennesket Petter Moen? Moen var ikke noget særligt fremragende, han havde ikke fremragende

evner, og hans karakter var ikke større end evnerne. Han var navnlig ikke rodfæstet i noget stærkt, som havde magt over ham. Han havde haft store sjælelige vanskeligheder, allerede inden han blev fængslet. Han har nok spurgt efter livsnydelse, men har også kendt livslede, og han har haft megen tvivl at slås med. Det der skulle holde ham oppe i prøvens stund var næppe så meget hans egen naturlige fysiske eller sjælelige styrke, men meget mere om kræfter udefra kunne tage bolig i et skrøbeligt menneskesind. Hans egen båd overladt til sig selv holdt næppe til de store storme, men fæstnet til et solidt anker kunne båden måske holdes på kølen. Spørgsmålet var, om Moen kendte et sådant anker.

Petter Moen kom på hård prøve. Han bukkede under allerede for den første omgang tortur. Nu sidder han i cellen med de bitreste selvanklager. Det arbejde, han skulle lede, er afsløret, kammerater er stedt i ulykke, hans kone er ført til koncentrationslejren på Grini. Han frygter for en ny omgang tortur, han pines af angsten for sine kammeraters skæbne, og han gruer for, at hans og hans kammeraters hustruer skal skades af fjendens forbryderiske lyster. Hvis det sker, »så er min skyld ikke til at sone . . . Jeg er en skam for jorden og ved ikke, hvor jeg skal skjule mit ansigt«. De her nævnte forhold: længslen efter hustruen, frygten for ny tortur, selvanklagen — omtales atter og atter i dagbogen. Men der er noget andet, som i stigende grad fylder Petter Moens sind. Det er hans kamp for at finde hvile i tro på Gud. Det er spørgsmålet, om han sin frygt og selvanklage til trods kan finde tryghed i en magt, som er større og stærkere end hans egen formåen.

Han var som nævnt udgået fra et alvorligt kristent hjem. Men hvor megen hjælp der end kan ligge heri — forældrenes tro kan ikke uden videre arves af børnene. Petter Moen har naturligvis hørt meget om Gud, men han har ikke kendt et personligt gudsforhold. I sin dybe nød i fængslet kommer sagen ham for alvor ind på livet. Når angsten og for-

tvivlelsen melder sig, anråber han sin fromme mors Gud. Men når erfaringen ikke skænker ham fred og hvile, så melder tvivlen sig. Han citerer ofte Hamlet, den klassiske tvivlers tragedie. Gud eller Hamlet spørger han. Er Gud ikke bare et fantasiprodukt! Er tro andet og mere end en sjælelig ønskemekanisme? En dag er han fyldt med tvivl. Den næste dag skriver han: »Jeg bad inderligt til Gud for min fremtid — at jeg må blive noget andet end det usle, jeg har været hele mit liv. For mig er det frelsen . . . Lad mig ikke være som en vind, der blæser snart hid, snart did, men lad mig være som kornet, der modner«. Men hans stakkels sind flakker netop hid og did. Snart fortæller han, at han under tårer beder til Gud, snart er han indhyllet i Hamlets skygge og ved hverken ud eller ind. Og sådan lever Petter Moen sit korte liv til ende.

I den vemodige dagbog er der et opmuntrende træk: Moen holder sig fri for alt had og al hævnlyst. Han kan bruge stærke ord om sine bødler, tyranner og deres lejetjener, men han nævner flere gange: når engang friheden og sejren kommer, så skal vi ikke henfalde til at bruge vore modstanderes lumpne midler.

Petter Moens dagbog giver ikke store tanker om mennesket. Det er en rystende læsning om menneskelig svaghed. Men dagbogen kalder aldrig på foragt hos læseren; heller ikke kan man nære en eventuel bedremandsfølelse. Den umiddelbare tanke der melder sig hos de fleste læsere er den: så svage er vi mennesker i os selv. Jeg har i alt fald ikke megen tillid til min egen natur, den fysiske og sjælelige naturs egen styrke. Nogle af os tør vistnok sige med sandhed: vi er ikke bange for at dø, men hvad vi kan holde til af tortur, det tør vi slet ikke udtale os om. Kun må vi bestemt sige, at hvad vi måtte kunne holde til, det ville allermost skyldes opholdende kræfter, som ikke har med vor natur at skaffe, kræfter, som en anden har skænket, men som kan finde bolig i et menneskehjerte.

Jeg nævnte i begyndelsen et menneskes karakter og karakterstyrke. Men hvad former karakterstyrken? Hvor meget skyldes medfødte anlæg! Hvor meget skyldes tilegnelse af værdier gennem opdragelse, miljøpåvirkning, kulturtilegnelse! Et menneske kan bære meget af folkets rigeste fortid i sig. Og det kan give styrke. Hvor meget i karakteren skyldes et menneskes hengivelse i tro og tillid, i bundethed til en højeste magt, som kendes som livets herre. Personlig tror jeg, at denne tro og tillid giver et menneske den største frihed og styrke, den største uafhængighed af ydre forhold.

Denne opfattelse bestyrkes ved læsning af et andet fængselskrift. Jeg tænker på den tyske præst Dietrick Bonhoeffer's optegnelser og breve, udgivet efter hans død under titlen »Modstand og Hengivelse«.

Bonhoeffer fødtes 4. febr. 1906 i Breslau, hvor hans far var professor i psykiatri. Fra 1912 vokser han op i Berlin, hvor han efter sin studentereksamen studerer teologi. Som ung kandidat studerer han et år i New York, og er et par år præst for den tyske menighed i London. 1935 bliver han forstander for Bekendelseskirkens pastoralseminarium. 1939 holdt han efter indbydelse en række gæsteforelæsninger i Amerika, men rejser frivilligt hjem, da krigen står for døren. Teologisk var han påvirket af 1920ernes og 30ernes store navn, Karl Barth. Fra første færd tager han bestemt afstand fra nazismen, han havde tydelig sympathy for pacifismen og for Gandhi, men han slutter forbindelse med »20. juli folkene«, de mænd, der søgte at ombringe Hitler ved et attentat d. 20. juli 1944. Han forsvarer tyranomordet, forsvarer det både med moralske og kristelige grunde.

Bonhoeffer blev arresteret 5. april 1943, han sad et par år i Tegel-fængselet i Berlin, overførtes så til det langt strengere fængsel i Prinz Albrechtsstr., hvorfra han først i april 1945 hentedes til Buchenwald koncentrationslejr; under det nazistiske styres sidste døgn førtes han af nervøse og despe-

rate voldsmænd fra koncentrationslejr til koncentrationslejr, til han den 9. april 1945 blev henrettet.

Mens Bonhoeffer sad i fængsel, skrev han så tit det var tilladt breve til sine forældre; men desuden lykkedes det ham at udsmygle et stort antal breve uden om censuren til en god ven. Gennem disse breve kan vi få et klart og fyldigt indtryk af Dietrick Bonhoeffer. Og hvilket betagende indtryk er det ikke! Her møder vi en mand med de rigeste evner og med en sjælden helstøbt karakter, men først og fremmest en mand, som er fastholdt i fællesskabet med andre mennesker, fastholdt i ansvaret overfor en personlig tilegnet kultur, fastholdt især i tilliden til den usynlige, men nærværende levende Kristus. Man kan sige, at sjælden blev et menneske så godt forberedt sendt ud i svære prøvelser. Bonhoeffer lever i et inderligt fællesskab med sine forældre, sin forlovede, sine venner. Bevidstheden om deres kærlighed og troskab er ham en dyb glæde og kalder stadig på hans taknemmelighed. Adskillelsen fra dem er vel en stor smerte, men atter og atter må han takke for den umistelige skat, fællesskabet med de andre giver. Og han er ikke bare den modtagende. Skønt han er i trængsel og stor fare, så taler han opmuntrende og kærlige ord til sine forældre, forsikrer gang på gang: jeg har det godt. Hans største bekymring er, at de skal lide for hans skyld.

Som fællesskabet med mennesker, der er ham kære, fastholder ham, sådan fastholdes han af en personlig tilegnet kultur og dannelse. Han har noget at tære på. Han er en belæst mand, og han arbejder systematisk med læsning, så længe det overhovedet er muligt at skaffe bøger; han læser skønlitteratur, filosofi, historie, først og sidst bibelen. Han tumler med at skrive et skuespil, dog vistnok uden held. Han er musikalsk, finder glæde i at nynne salmer og gennemgår i tankerne musikværker af Bach og Beethoven. Han holder sin krop i skik, står tidlig op, gennemfører under de elendige ydre forhold den bedst mulige personlige hygiejne, ar-

bejder systematisk med læsning og skrivning, så han når en naturlig og sund træthed, så han endog kan nyde med velbehag hvilen på briksen. Han giver aldrig udtryk for selvmedlidenhed, men ynkes meget over flere medfanger, især de unge, som menneskeligt omkommer i en fortærende ørkesløshed. Han synes, han hører til de benådede, fordi hans liv har formet sig således, at han fik del i det bedste af tysk og europæisk kultur; han kender sig hjulpet, opholdt og forpligtet af denne kultur.

Men først og sidst er han en tapper Kristi discipel. Der går en lige linje fra de første apostle i Roms fængsel til Dietrick Bonhoeffer i Berlins fængsel. Det lyder troligt, hvad der er sagt, at i fængselet leves der både i himlen og i helvede. Gennem Bonhoeffers breve får man indtryk af et menneske, som himlen lyser over. Og det, der virker stærkt på mig, er den sunde karskhed, der normalt behersker Bonhoeffer. Han er ganske usentimental, han afviser alt religiøseri, han er saglig og sund i sin kristendom. Han udnytter aldrig medfangers angstpsykose og anmasser sig aldrig med en bedreviden eller med sin tro. På en af de sidste dage, da han og hans medfanger er i yderste fare, og da han opfordres til at holde andagt for dem, afslår han først deres anmodning, fordi han ved, at der er både protestanter, katolikker og ikke-troende til stede. Først da alle beder ham derom, forkynder han evangeliet. Det sidste indtryk, der er overleveret os, inden han føres til henrettelsen, er om en mand, der i sin celle knæler i bøn.

Bonhoeffer døde 39 år gl.; han havde sjældne evner, en gennem selvopdragelse hærdet karakter; men frem for alt var han stærk i det, som han havde givet sit hjerte, og som han var trofast mod. Oplevede han nogle svage øjeblikke, fordi legemets kræfter ikke slog til, vil det blive forstået og tilgivet af hans mester, han, som en kort stund selv gav udtryk for et menneskes grænseydelse.

De to berømteste forhør, vi kender fra vor kulturverden,

det, der blev holdt i Athen over Sokrates, og det, der godt 400 år senere holdtes foran Pontius Pilatus, forløb, som de gjorde, fordi de to anklagede — som jeg i øvrigt ikke ønsker at sammenligne — begge var bundne og forpligtede overfor den højeste, og i denne forpligtethed fandt de begge deres rolige og ubrydelige styrke.

Luffe Groser.

Midt i en quiz-tid

Tale ved elevmødet i Vallekilde 20. juli 1958.

Det er blevet sagt om den sidste snes år i historien — altså næsten nøjagtigt om de 25 år, der er gået, siden vi var på Vallekilde højskole — at det er »en af de mest bevægede og mest revolutionerende epoker i menneskets hidtidige historie«.

Man kan møde sådan en påstand med et skuldertræk og bare sige: nåh-ja, det er ikke første gang, det er blevet hævdet, at netop det sidst oplevede er det hidtil største og mest betydningsfulde. Men vi behøver ikke at tænke os meget om for at forstå, at der er noget om det. Vi har oplevet, at nazismen sejrede og trængte i dybden hjemme i Tyskland og strakte sit hårde greb ud mod andre lande, men mødte sin skæbne i en verdensomspændende krig, der helt ændrede magtfordelingen i verden. Vi har oplevet atomenergiens frigørelse — på godt og ondt, fordi den på én gang fylder os med tryghed og angst; vi føler os trygge over at have fået en energikilde, der kan erstatte kul og olie, når de slipper op, men vi føler angst, fordi den nye energi også kan anvendes til en udslettelse af menneskeliv på vor klode. Vi har oplevet én lang række højdepunkter i opfindelsernes, videnskabens og teknikkens historie, som vi kan få et lille begreb om ved at høre benævnelser for blot få af de emner, som et leksikon-tidsskrift har behandlet i de 15 år, det udkom (1940—55). Det er ord som: antibiotica, automatisering, cortison, elektronmikroskopi, insektdræbende midler, jetmotorer, komplementaritet, kromosomfordobling, kvantebilologi, plastics, radar, sulfonamider, transistorer, ultralyd.

Jeg kunne nævne en mængde andre emner, mere eller mindre forståelige for almindelige mennesker, som det udmærkede tidsskrift tog op til behandling. Og så nåede det endda ikke engang at få det sidste nye med, da det sluttede for bare 3 år siden: den russiske sputnik fra 4. okt. 1957 og den amerikanske explorer fra 2. febr. 1958. På den himmelhvælvning, hvorom psalmisten David siger, at den »kundgør Guds hænders værk« (salme 19), dér har vi nu også set et lys tegne sin bane hen mellem stjernerne og kundgøre, hvad menneskehænder formår at lave.

Jo, der kan ikke være tvivl om, at det er rigtigt. Siden vi var på højskole, har vi virkelig oplevet »en af de mest bevægede og mest revolutionerende epoker i menneskets hidtidige historie«. Der ligger noget symbolsk i, at det er i denne samme epoke, at en menneskefod for første gang har betrådt jordens højeste tinde, Mt. Everest.

Jorden har kredset omkring solen i mange millioner år, mennesker har færdedes på jorden i hundredtusinder af år — og så er det netop nu i de sidste år, som vi har oplevet, at mennesket ved teknisk udrustnings hjælp kan bestige den højeste tinde. Sådan har mennesket netop i vor tid ved tekniske opfindelser og ved at gøre sig til herre over naturens kræfter nået den ene tinde efter den anden.

Vi selv og hele vort liv bliver præget deraf, enten vi vil det eller ej. Verden er blevet en anden — både den store verden og den enkeltes egen lille verden. Af og til får vi et tydeligt indtryk af, at mennesket midt i sin store tekniske dygtighed alligevel ikke er i stand til at følge med i udviklingen. En ingeniør, der kommer en del på vor skole i Egå i anledning af, at vi er ved at bygge, fortalte forleden, at han havde været med til at give tilbud på et stort stykke arbejde med en viadukt, hvor en masse jord skulle flyttes bort. Det var en betingelse, at der skulle anvendes håndkraft, men af tekniske grunde var det nødvendigt at bruge grave-maskine ved selve udgravningen. Det gjorde man så, men

i stedet for at læsse jorden fra gravmaskinen lige op i tipvognene lod man jorden falde ved siden af tipvognene og læssede derfra med skovl! Det lyder jo tosset. Men lad det være nævnt som et udtryk for, at vi mennesker har skaffet os en langt større teknisk mulighed, end vi tør udnytte, fordi vi er klar over, at noget menneskeligt i os ikke kan tilfredsstilles ved at se på en maskine, der gør arbejdet for os. Der siges at være arbejdere, der ikke kan tåle at se en ny vidunderlig maskine uden at tænke på, hvor mange den mon nu vil gøre arbejdsløse.

Der er egentlig noget fornuftstridigt i den kendsgerning, at der gang på gang i arbejdsforhandlingerne fremføres krav om kortere arbejdstid, og samtidig nærer man uvilje mod den teknik, der skal gøre arbejdet hurtigere og lettere.

Vi kommer ikke udenom, at mange mennesker virkelig har fået mere fritid, ja, så meget af den, at de ikke selv er i stand til at fordrive den. Der er faktisk forfærdende mange i dag, som ikke ved, hvad de skal bruge deres fritid til. De har det som snedkermester Tilleberg og bagermester Bollinger i Soyas lille fortælling »Ka' du ikke låne mig 200 kroner?« Tilleberg og hans kone bor i en treværelses lejlighed i Ægirsgade. De små stuer er overfyldte med snedkerens egne produkter. Det er kun med behændighed, man kan snige sig rundt om spisebordet. Deres søndagsfornøjelse består i at spise og fordøje. Kl. 2, så snart Bollinger og kone er ankommet, serveres der kaffe og kager; kl. 4 er der lagkage og portvin; kl. 6 oksesteg og dessert og eftermiddagskaffe og kager; og endelig ved 11—12 tiden te og varme hveder. Ind imellem er der rigeligt med bajere og tobak. Man siger ikke meget, og man flytter sig kun for at sætte sig til og fra bordet. Nu og da lyder fra mandfolkenes læber et lille bøv — en lyd, der af en eller anden grund vækker latter og glæde, undtagen hos fru Bollinger, der finder, at det er en upassende lyd og en uforståelig morskab. En halv snes gange i løbet af dagen sætter Tilleberg sig hen til

radiokassen med ryggen til de andre. Med lange hyl farer han fra station til station — for hver gang at ende ved København. Så får kassen lov til at stå og spille et stykke tid, uden at nogen hører, hvad der bliver sagt, sunget eller musiceret — lige indtil der kommer kla'sisk musik, — så smækker man kontakten i, med fornærmelse. — I øvrigt keder man sig grundigt og inderligt, og til dels med anstand.

Denne kedsomhed er ikke et specielt københavnsk eller dansk fænomen. Den er tidstypisk, og den er et karakteristisk træk hos nutidens ungdom, den, der har fået betegnelsen »den vrede ungdom«. Hovedpersonen i John Osbornes skuespil »Ung vrede« siger et sted: »Gud, hvor jeg hader søndage! Det er altid så deprimerende, altid det samme.« Han har det som familien i Ægirsgade. De keder sig jammerligt og savner underholdning. Men så arrangeres der jo da også underholdning for dem. En hel afdeling inden for radio og fjernsyn stilles til rådighed for dem, der vil underholdes, aviserne gør sig umage for at imødekomme læsernes ønske om at få meget underholdningsstof. Den helt store succes nås, når radio og fjernsyn på én gang underholder os alle sammen med en quiz-udsendelse. Nu lever vi »midt i en quiz-tid«, som titlen på en bog hedder. Vi lader os underholde. Vi lader andre træffe beslutninger for os, ikke blot om, hvad de skal underholde os med. Vi lader organisationerne overtage den enkeltes selvbestemmelsesret. Vi lader politikerne træffe afgørelser i indviklede spørgsmål, som vi ikke gider sætte os grundigt ind i. Vi lader reklamen fortælle os, hvordan vi opnår den nemmeste succes. Et par citater fra forfatteren Erik Knudsens afsnit i den nævnte bog: »Succes i fyrkælderer! Når De får Salamander oliefy, bliver der straks succes.« »Succes i livet! Spil harmonika. De lærer hurtigt at spille harmonika, og så er De midtpunktet.« Reklamen kan også fortælle, hvordan man skal se ud. Især til kvinder, mon fordi de er lettere at gøre interesserede? Her er f. eks. noget af en reklame om hårvaskemiddel:

»Hvad siger unge mænd om Deres hår? . . . Har De den slags hår, som får *ham* til at brænde efter at få fat i det — lege med det og begrave ansigtet i dets duft? Så glat og blødt som silkefløjl — så skinnende som stjerneskær? . . .«

Ja, vi lever midt i en quiz-tid. Med kedsomhed og underholdning og reklame og udslettelse af personligheden.

Så kan vi, der var elever på en højskole for 25 år siden (og til dem vil jeg have lov til at regne mig i dag), spørge, om der også er brug for højskolen i dag. Er den ikke håbløst forældet i dag, hvor der kræves specialiseret uddannelse fra den tidligste ungdom eller endnu før? Er der tid til at ofre 5 måneder på et højskoleophold? Kan man få noget ud af det, når det er så vanskeligt at få en god stilling i samfundet? Det gælder da vel først og fremmest om at kunne klare sig godt, når man kommer ud i livet? Det er da af største vigtighed?

Jeg svarer som Bjørn Poulsen i afsnittet om skoledebatten i »Midt i en quiz-tid«: »Vist er det ej! Ikke af største vigtighed. Der er ting, der burde være langt vigtigere.«

Dette »langt vigtigere« må højskolen aldrig slippe af syne. Det er den i stand til at give bedre end nogen anden skoleform. Det kan være svært for tidligere højskoleelever at sige andet om deres korte højskoleophold, end at det var vel nok en dejlig tid, vi havde dengang. Det er vanskeligt at finde de rette ord, når man skal give en nærmere begrundelse. Men mon ikke forklaringen er den simple, at højskolen, hvis den fører den rette højskoletale, imødekommer det dobbeltbehov, der er i enhver målbevidst mand eller kvinde: både at få nyttige kundskaber og at få hjælp til forståelse af livet. Hvor en skole er nødt til — som fagskolerne — kun at give kundskaber, bliver der noget vigtigt tilbage, som ikke får næring, og derfor bliver det menneske ikke harmonisk udviklet. Højskolen ved, at der er noget, som er langt vigtigere end det, som vi alle sammen er tilbøjelige til at anse for at være af største vigtighed.

Dette langt vigtigere består i en personlig udvikling af det ansvarsbevidste menneske til selvstændigt tænkende mennesker, og dette langt vigtigere har vi i stigende grad brug for i den tid, vi lever i, så sandt som »aldrig forældet blir' livets tale«.

Vi er i 100-året for Selma Lagerlöfs fødsel. En højskolemand, Marius Kristensen, Askov, som har skrevet en lille bog om Selma Lagerløf, fortæller til slut den gamle sicilianske legende, som findes i »Antikrists Mirakler«:

Det fortælles, at da Vorherre var i færd med at skabe verden, ville han engang vide, om han snart var færdig. Og så sendte han St. Peter ud for at se efter, om der var langt igen.

Da St. Peter kom tilbage, sagde han: »Alle græder og hulker og klager«.

»Da er verden ikke færdig«, sagde Vorherre, og han arbejdede videre.

Tre dage efter sendte Vorherre atter St. Peter til jorden.

»Alle ler og jubler og glæder sig«, sagde St. Peter, da han kom igen.

»Da er verden ikke færdig«, sagde Vorherre, og han arbejdede videre.

For tredje gang blev St. Peter sendt ud.

»Nogle græder, og andre ler«, sagde han, da han kom tilbage.

»Da er verden færdig«, sagde Vorherre.

»Og således skal det være og forblive«, sagde den gamle pave. »Ingen kan fri menneskene for sorger, men den, der giver dem nyt mod til at bære dem, ham skal meget forlades«.

Efter at have gengivet den legende fortsætter Marius Kristensen: »Dette er vel netop grunden til, at Selma Lagerløf har vundet så mange venner. Hun har fremfor de fleste haft lykke til at give mennesker nyt mod til med glæde at bære deres pligter og sorger, de små med de store. På sin

vis har hun været med til at føre folk frem gennem livet, det store rige alvorlige liv«.

Jeg vil gerne her i dag overføre Marius Kristensens ord om Selma Lagerløf til også at være tidligere højskoleelevers ord om den højskole, som de tænker tilbage på med glæde og taknemmelighed.

På sin vis har den været med til at føre os frem gennem livet, det store rige alvorlige liv.

Højskolens gerning er stadig lige betydningsfuld, ja, om muligt endnu mere betydningsfuld og nødvendig nu end tidligere. Derfor føjer vi til vor tak også et oprigtigt ønske om lykke i fremtiden for den danske højskole og i særdeleshed for den højskole her i Vallekilde, som vi har fået særlig meget tilovers for.

Tage Dybkjær.

Naturlighed og virkelighed

I efteråret blev der rejst en mindesten for Jakob Knudsen ved Rødding højskole. Der blev han født i 1858. Han var af sønderjydsk rod både til fædrene og mødrene side, og hans far var i ti år lærer ved Rødding højskole. Selv var han ni år lærer ved Askov højskole. Han er den eneste danske digter, der har formået at tale udfra sin oprindelse i højskolens verden, så der blev en varig plads til ham mellem sit folks store digtere. Også højskolens særpræg, fortællingen, der lever af fortællerens eget liv, vedgik han som sin arv, når han skrev. Jakob Knudsen vilde selv med, og han var tung, fyldte godt, hvor han slog sig ned. Men en funklende munterhed kunde han også give frit løb som det glade barn i Guds vold, han var. Et forsøg på at tegne nogle træk af hans bøgers mærkeligt levende menneskeverden skal gøres her, selv om det kun kan blive til spredte glimt.

Det første, Jakob Knudsen vil vide besked med hos et menneske, er, om det har *karakter* eller ej. For at få fat derpå, må han finde ud af et menneskes »*natur*«. Han kendte fra sig selv betydningen af både slægtsarven og miljøets indflydelse under opvæksten. Deres samspil blev hans »*natur*«.

Barneårene er de mest skæbnesvangre for ethvert menneske. Et barn er helt i sine omgivers vold. De har magt til på naturgrunden at forme den personlighed, det »*selv*«, der for hele livet bliver hvert enkelt menneskes »*naturlige væsen*«. Barnet kender ikke sig selv, det *er* sig selv, får sin

næring af hjemmets tone, fyldes af dets ånd. Jakob Knudsen kan poetisk bevæget sammenligne barnets liv med solsortens og svalernes ubevidste naturtilværelse.

»Jeg har som barn modtaget måske den mest udprægede, mest levende højskoleundervisning, der nogensinde er givet«. Begge hans forældre fortalte og læste for deres børn og sang med dem, så alt, hvad de læste, var noget, far og mor levede med i, børnene derfor også. Hele hans syn på børneopdragelse havde den grundtvigske personlige oplæring til forudsætning. »Det ejendommeligste ved denne undervisning var dette: at alt, hvad jeg hørte om, blev en del af mit eget liv«.

Vigtigst af alt i barneårene er det, om *lydigheden* kommer til live eller ej. Vel at mærke ikke den, der almindeligvis bærer navnet, og som er fuld af smerte, født af tvang, eller som blot sløver barnet. Den egentlige lydighed kan barnet slet ikke lade være med at leve i. Den kommer helt selvfølgelig som en glad hengivelse, der følger af taknemmelighed og trygt velvære. Kun i denne lydighed er barnet sig selv og helt fri. Kommer barnet ikke ind i en sådan glad lydighed, så falder også hele resten af dets liv som voksen fra hinanden i tilfældigheder. Den løse »frihed« til at være »sig selv«, som mange giver børn, fører kun til, at de vokser op som ukrudt. Forvildede naturer vil ofte angribe de sunde.

Barneårenes lydighedsliv danner *karakteren*. Barnets ubevidste valg er en opøvelse af den unge og voksnes evne til at vælge på egen risiko, til at tage skridtet ud af »foreløbigheden« og ind i afgørelsen i samvittigheden med ansvar til følge. Evnen til at træffe sine valg er karakterens kendetegn. Mens man voksede, fik man sit »selv« fra andre, fra et levende fællesskab af mennesker omkring en og i historien. Derved slår frøkorntet rod, og den spæde plante sættes i stand til at vokse. At være sig selv er da med et Jakob Knudsensk nøgleord at være »rodfastet« i levende menneskelige sammenhænge, bundet til én bestemt slags

personlig vækst. Den lever sandt, som er tro mod sin »rod«, og mere kan ikke forlanges af et menneske. Får man i sin barndom intet fællesskab at slå rod i, bliver væksten rodløs, svævende, kummerlig, og den voksne må da leve mere eller mindre ensomt, uden de nære og trygge forhold til andre, og bliver let en handlingsuduelig »selvspejler«.

Når et menneskeliv er rodfæstet, bliver der ingen plads for tilfældigheder og overflødig pynt i dets væsen. Handlinger og ord, ja, endog påklædning er noget *væsentligt* hos dem, der lever med »fuldt, roligt åndedrag«. Måske er ikke alt, hvad sådanne karakttermennesker foretager sig, lige tiltalende. Det er heller ikke hovedsagen for Jakob Knudsen. Den har at gøre med, om man er sand mod sit væsens rod eller ej.

I »Sind« er den »u'brej familie« på gården Stavn, Faurholterne, dygtige, handlekraftige naturer. De holder sammen, er gæstfri og fulde af en livlighed, som er helt »naturlig, af den spontane art, der kun findes hos mennesker, som til daglig tager ordentlig fat.« Kristen Faurholt er sognets største bonde, selvsikker i sin magt, alle føjer sig efter hans vilje. Han bestemmer over gårdhandler i sognet og giver sine døtre til dem, der passer ham og hans kone. Men til hans natur hører også det »sollyse, lune smil, der ligefrem mindede om en gammel ræv, bagende sig i solskinet uden for rævegraven.« Han raner frejdigt jord i fællesdriften, sælger kirkens blytag til egen fordel og planlægger sammen med en helbefaren skurk snedige anslag til nedkæmpning af tilflytterbonden Anders Hjarmsted, der også har sin slægtsnatur at svare til. Da Faurholts magt for alvor trues af Anders' rethaveriskhed, bruger han uden skrubler, hvad midler der falder for, hurtigt og hensynsløst. En fætter siger skadefro: »Han må sgu ud af hullet, Mikkel Ræv!«

Pastor Steffensen har slået sig selv livet af hænde, da han ikke handlede for at vinde Cecilie Faurholt, og nu er det for sent, han har kun selvbekrejdelse tilbage. »Men

— æh, jeg har ingen målestok, jeg har ingen *naturlighed*, hvordan det er.« Han evner ikke at vælge, at handle som Stavnsfolkene, men »har ofte set sig glad på de mennesker for deres vidunderlige levende frodige naturligheds skyld. De kendte hverken moral eller æstetik, og dog var man så sikker på dem, så tryk hos dem.«

Anders Hjarmsted hører også til dem, der føder beslutninger. »Beslutningen kom, netop som han ventede det, helt af sig selv. — Det var sådan en dejlig sikker fornemmelse at have.« »Man skal, hvad man kan,« siger han, »a mener, man kan int gøre mere, end man kan.« Hos ham finder Gjatríd Faurholt den fulde tryghed, der modsvarer hendes egen naturlighed.

Ikke blot stærke magtmennesker er rodfæstede. Også muntre, sagtmodige, ridderlige og frygtsomme naturer kan Jakob Knudsen skildre med respekt, når de forbliver sig selv tro. Søren Theisen i »To Slægter« er et stemningsmenneske, der vil lege sig gennem livet og derfor ikke får udrettet noget, der er hold i. Smerteligt erkender han sin utilstrækkelighed, men svarer dem, der fordømmer ham: »Jeg har arbejdet mere på at være sandfærdig . . . mistet mere af den grund end alle I andre. Men jeg har kun een måde at være på.« Ja, selv den kvinde, der i sin barndom intet blev gjort til, og som derfor bare har lavet kludder med sit liv, får en slags oprejsning, da hun på dødslejet ønsker at sove ind i den totale udslettelse. Også hun viste sig sand, tro mod det nul, hendes liv var formet til.

Er karakteren det første, Jakob Knudsen fæstner sig ved, så er længselen, »*idealiteten*«, det næste.

»Der er et land, som vi alle ønsker at komme ind i, og som vi alle står udenfor«, men vi finder på forskellige navne til det, siger han: de saliges øer, paradisetts have eller den »vilde, fri natur«. Med til »*livets virkelighed*« hører også længselen efter »fuldkommenhed«. Den ligger i hvert

menneske, i centrum af dets »selv«, er altså natur, men med mål uden for alle naturlige muligheder og derfor af et »stof«, Jakob Knudsen kalder evighed, ubegribeligt i sin oprindelse. Her sker det afgørende spring fra den virkelighed, man i naturalismens tidsalder vil kendes ved, og ind i en anden virkelighed, hvor »ånd« er den egentlige drivkraft, den skabende magt i alt liv. Idealiteten vil det helt rene, det helt gode, hele retten, den har *vurderinger* af menneskets handlinger, som naturligheden i sig selv ikke kender til. Hvergang mennesker gribes af de ideale længsler, vil de uundgåeligt blive skuffede over, hvad de når. For alt naturligt menneskeliv har sine grænser. I det nøgne, kæmpende naturliv har man ikke øje for dem. For Faurholterne er deres naturlighed hele virkeligheden som for solsorten og for ræven.

Vækkes derimod længselen efter det fuldkomne, vil naturlighedens grænser dukke frem, fordi virkeligheden kommer til at rumme noget mere uden for dem. Anders Hjarmsted vil gennemføre »hele retten«. Faderen har vakt hans idealitet, og nu driver den ham ud over alle naturlige grænser, så han er rede til at give afkald på sin kærlighed til Gjatrid og vil udrydde de uretfærdige på stribe for at få den fulde retfærdighed bragt i stand. Skuffelserne over, at hele verden er »eet stort uretfærdighedens hjem«, driver Anders til at ødelægge både andres og sit eget liv. Så tager han glad imod døden, befriet for at skulle leve, hvor »det er kjæltringer til hobe«, selv om denne verden også rummer Gjatrids rene kærlighed og Niels' venskab. »Han var såen bleven *en idealist* af det,« siger pastor Steffensen.

Jakob Knudsen kalder den misdannede idealitet, der vil skære menneskers natur til efter uigennemførlige fuldkomnenssidealer for *idealisme*. I kommunisme og andre ismer er den yderst virksom. Den gør mennesker til tyranner mod sig selv og andre. Mogens Thybjerg i »Inger« vil have, at Inger *skal* være den ideale, rene kvinde, om hun så skal lyve sig til, at hun er det. Han fylder deres venskab og

ægteskab med nagende mistro og ufred. Først hans selvmord befrier dem begge for at leve i et idealismens helvede.

Men også den ægte idealitet fører skuffelser med sig og efterlader »en frygtelig pine«. Svage karakterer bukker under for den og lader idealiteten i stikken. Anderledes går det for de unge Faurholter. Efter at de har mødt Anders, kan de ikke mere nøjes med at leve i deres slægts naturlighed. Den spænder over for lille et udsnit af livet. Der er noget, der er ret, og noget, der ikke er det, har Anders lært dem med sin fanatiske idealisme. Men deres frodige natur hindrer dem i som Anders at blive fjendske mod andre, de kan godt få noget ud af livet, selv om ikke alt hos menneskene er ret og rent. Deres natur fastholder de, samtidig med at de er »kommen ind såen til *det dybeste hos jer selv, det evige* — såen ind til at mødes med Gud.«

Ligesom en flod i den sidste fase af vandets kredsløb søger ud mod havet, som det engang fordampede fra, vil idealiteten, de dybe længsler i menneskenaturen, også søge til sit ophav, sin skaber. Et menneske, der evner på en gang at være sand mod sin natur og mod fuldkommenhedslængslen dybest inde i den, føres af idealitetens flod ud i troen på et fuldkomment rige af en anden verden end naturlighedens, troen på *Guds riges virkelighed*.

Da den unge Karl Wintrup i »Afklaring« er kommet igennem sit første store valg, der stod mellem Rebekka og den »sande virkelighed«, som hun, naturgudinden, ikke kunde være med i, finder han omsider hjem igen, hvor han har sin rod. En søndag går han, stadig fuld af kritik, med til gudstjeneste i den frimenighed, hvis præst har formet hans barndom. Under salmesangen skete det da, at han »helt glemte, hvad han havde imod de mennesker, som var herinde — ikke således, at han tilgav dem noget, eller overså noget hos *dem* — men han følte, at der var en magt herinde, som betog ham, og som aldeles ikke var *dem*, en magt, han umulig kunde have noget imod, ja, som det var

formasteligt ikke at bøje sig for. En rig, skøn og gavmild magt — og som han havde kendt fra sin tidligste barndom.« Salmen var Grundtvigs »De levendes land«. Han øjnede »en anden verden, et højt land . . . langt borte og dog ganske nær . . . et virkeligt land, mere virkeligt end alle de stemninger, der skilte ham derfra.«

Kun i billedsproget åbner den virkelighed sig, som for Jakob Knudsen er den eneste helt sande, »den magt som i grunden ejede hans sjæl, en magt, han vel kunde undfly, men kun ved at gå bort fra sig selv; at bæres af den magt var det eneste vågne, virkelige liv, han kunde leve. Og nu vilde han *leve*, han vilde *leve i Gud og være sig selv*.«

Så er ringen sluttet. Den natur, der er Guds ejendom fra først af, har fundet ind i den sande virkelighed. Evigheds-længselen, indgivet mennesket af dets herre, har virket, så man på børnevis i glæde og taknemmelighed ikke kan andet end give hele sin natur hen, ind under hans varetægt. Ellers mister man sit »*selv*« og skal leve i uvirkelighed. Nu kan man leve evigt dag for dag. *Evighedsliv* er den eneste sande virkelighed for et menneske.

Men så melder alle krav sig på en ny måde. At leve i Gud hæver ikke et menneske fra jorden. Det bliver ikke på et øjeblik et bedre menneske, hverken i menneskers øjne eller i Guds. »Tro betyder samfund med Gud, trods synd, den betyder evigt liv allerede her i verden.« Den vil tvinge os til at »leve netop det menneskeliv, som virkelig er vort eget.« Der skal altså ikke bygges luftkasteller eller gøgles om rene hjerter. Naturligt hedenskab og de »grimme vaner« slipper vi aldrig løs af. Men vi bliver taget imod med alt det, vor natur har i sig, og dømt ikke efter et ubønhørligt skema, men »efter personsanseelse«, »jo uheldigere vilkår, des mildere dom«. Og Guds dom, som høres i samvittigheden, skal alene afgøre, om samfundet med ham kan bestå, det skal andre mennesker ikke have med at gøre. Intet under, at

Jakob Knudsen måtte ud i en skarp kamp mod alle de »pæne« mennesker, der »prokuratormæssigt« betragtede tidens gængse moralbegreber som Guds én gang fastlagte love, hans adgangsbetingelser for at bære kristennavn. Al sammenrodning af borgerlig moral og kristentro var ham en vederstyggelighed, og mere end én gang blev han forkæret som ugudelig. På den front er professor Lindhardt helt hans åndsfrænde.

I »Den gamle Præst« handler grev Trolle helt efter sin natur, da han dræber den knægt, der har villet voldtage hans datter, og samvittighedens dom afbryder ikke hans samfund med Gud. Derimod tillader hans samvittighed ham ikke at lyve sig fra, hvad han har gjort. Pastor Castbjerg derimod ved med sig selv, at han tør påtage sig ansvaret for at råde ham dertil, men i Trolles samvittighed taler Gud anderledes, fordi manden er anderledes fra naturens hånd, d. v. s. Guds hånd. Kun han ved, hvad hvert af hans børn med fred i sindet kan tåle at bære over for andre. For at redde »madammen« og datteren fra vanæren kan de imidlertid *med god samvittighed* enes om, at Trolle skal ende sit liv, så det i menneskers øjne kan tage sig ud som en drukneulykke. Både nadveren og Guds velsignelse og fred med sig selv kan Castbjerg give greven, inden de skilles. »Han vil give Dem lov til at dø i Jesu navn«, fordi beslutningen er taget »af kærlighed til de mennesker, De har elsket højest i verden.« Så har de begge fulgt den højeste lov, Gud har givet mennesker at holde sig til, kærlighedens. »Jesu lov er en levende lov, en bølgende lov«, siger Castbjerg. For den må alle andre bud, hvis det bliver nødvendigt, vige. Han vil også tage imod os lovovertrædere, »vi der går fra synd til synd, besmittede med blod og døds-skyld«. Dem har han også plads til i sit rige.

»Man skal, hvad man kan«, sagde Anders Hjarmsted. Mere forlanger Gud ikke. Men mellem menneskene gælder ingen bølgende lov. I deres samfund må der herske *orden*.

Der skal øvrigheden opretholde sin »stendøde, stenhårde ubøjelige lov« og skære alle over én kam efter den. Tør et menneske, der kender til den levende lov, med god samvittighed handle imod menneskesamfundets vedtægter, så må han derfor enten tage sin straf eller skyde hele sit liv ind for den sidste dom ved at gøre ende på det, såfremt Gud i samvittigheden også skulde sige ja dertil. Så stærkt trækker Jakob Knudsen det skel op, der kan komme til at gå mellem Guds levende domme i samvittigheden og menneskers stendøde domme i deres samfundsorden. Vi skal leve under dem begge. Hvordan? I en uafsladelig spænding, uden faste løsninger. Der må hele tiden vælges i *frihed* efter det, Jakob Knudsen kalder et kristenmenneskes skøn. I Guds virkelighed er der altid noget, der er rigtigt, og noget der er forkert. Hvad vi end vælger, er der ingen mulighed for at slippe for ansvar eller for synden i det, vi gør. Vi er nødt til i den fuldeste frihed selv at prøve at finde det rette og så bede om Guds tilgivelse, hvad vi end gør. I tilgivelsen glemmes intet, den kommer med en dom, men den er langmodig, for han vil noget med den. Samvittigheden skal øves i at lytte til disse domme, så det frie skøn kan blive rettet ind mere og mere efter hans vilje.

»Der skal *skønsomhed* til, det forstår sig, for at bruge en sådan levende lov«, siger pastor Castbjerg, »men den skønsomhed får vi, når vi lever i troen på ham, som selv er sandheden og livet. Troen ytrer sig i det moralske liv netop som skønsomhed, og uden troens skønsomhed er egentlig al frihed umulig — så må man hellere gøre sig til træl under den stendøde lov og leve med hele sit liv i øvrighedens, offentlighedens, anseelsens, pengenes — kortsagt dødens verden. Det er just, hvad menneskemaskinerne gør«.

Hvordan man så kan erfare, om skønnet fører til det rette eller urette, siger Jakob Knudsen enkelt og klart: »Kendetegnet på det rigtige skøn er, om man kan se Gud i øjnene med god samvittighed.« Nogle år senere fandt han i »Inger«

sit fineste udtryk for dette allervigtigste og helt skjulte møde mellem menneskenaturen og dens herre.

Som barn har Ditlev af sin far lært, »at det eneste sikre tegn, man havde på, om man var, som man skulde være, var dette: Om man befandt sig ligesom i Guds solskin, om man havde det lyst i sjælen. Havde man denne fornemmelse af solskin i sindet, da følte man med det samme Vorherres nærværelse. Derfor var man langt fra fuldkommen, forklarede hans far altid, . . . men man var alligevel så god, som man efter omstændighederne og efter sin natur kunde være på det tidspunkt. Havde man *Guds solskin i sindet*, så skulde man ikke bekymre sig om mere, da var alt jo så godt med en, som det for øjeblikket kunde være.«

Da Ditlev og Inger kommer i konflikt med almindelig sædvane, får faren stærke selvbeprejelser for, hvad hans opdragelse har ført med sig. »Guds solskin i dit eget inderste er godt nok, og det er det vigtigste, men det er ikke det hele. Der er også noget, der hedder lov og moral, og ære og skam — og hvis et menneske fra barndommen af ikke har hørt nok om det eller senere har erfaret nok derom, så kan Guds solskin i og for sig ikke lære ham det. *Ved* du ikke, at en frugt er giftig, ja, så kan du spise den med god samvittighed, men du dør alligevel deraf.« Hvis han havde indprentet sin søn dette for mange år siden, »da havde du ikke kunnet handle med god samvittighed, som du *har* handlet.«

Hvor stærkt betinget det frie skøn i samvittigheden er, også af hensynet til de menneskelige fællesskaber, man opdrages ind i, slægt, folk, menighed, og som netop er dem, der i barndommen fylder ens »selv« med indhold, har Jakob Knudsen her søgt at give varsomme ord.

Der var jo ingen absolut løsning på livets dybeste gåde. Hvert menneskeliv var en gåde for sig. Hans eget også.

Her er der kun gjort små indhug i det fond af livserfaring og stærke tanker, Jakob Knudsen har samlet i sine

romaner, noveller, digte og foredrag. Noget deraf er så tidspræget, at det må nøjes med at blive i bøgerne. Andet er svagt i kunstnerisk henseende. Men spændingen mellem det, Jakob Knudsen kalder menneskets natur-lighed, og hvad han i troen erfarer som Guds riges virkelighed, er ikke op-
hørt med hans bortgang. Den er i voksende styrke nutids-
menneskets åndelige kendetegn. Digtene som Martin A. Han-
sen og flere i hans følge af yngre digtere har givet den nyt
liv i vort folk. Samtidig er Jakob Knudsens romaner og
foredrag kommet i nyt oplag, og der er skrevet bøger om
hans forfatterskab.

I Jakob Knudsens ukuelige optagethed af livet og i den
brændende idealitet, hans jyske natur rummede, er der
stadig en magt, som kan føre ind mod det dybeste i menne-
sker, den sande virkelighed, hvori Gud i det skjulte tager
sine børn til sig.

Jørgen Jessen.

Levende gymnastik

Siden man for forholdsvis få generationer siden for alvor slog fast, at den eksperimenterende videnskab kunne gavne menneskeheden på forskellig vis, har man givet videnskaben et stadig stigende antal opgaver med en stadig stigende sværhedsgrad, og der har lige op til i dag været stigende tro på, at videnskaben kunne løse næsten alle opgaver, og der har været blind tiltro til det, der havde videnskabeligt stempel.

Inden for det gymnastiske har det i nogle år været sådan, at de systemer, der turde sige, at de havde videnskabens godkendelse, havde størst bevågenhed — og mange ledere, der ikke viderebragte et »rent« system, kom i tvivl om berettigelsen af deres gymnastik.

Det har ikke været let at begå sig som leder, for de ensidige råbte højt om deres egne systemers fortræffeligheder: Dyrk gymnastik og bliv lykkelig!

Ja, så vidt turde den menige leder ikke gå, selvom hun/han inderst inde havde den opfattelse, at man befandt sig bedre efter end før en gymnastiktime.

Banebryderne, systemskaberne, var langt fra dem, der råbte højest, mens deres elever ofte gik et godt stykke videre, end deres læremestre havde lært dem. Hvor læremesteren havde bygget delvis fornuftige småhuse på en videnskabelig detalje, byggede eleverne undertiden videre i ønsket om at skabe et større kompleks, mens grunden måske ikke evnede at bære mere end en garage eller et andet nødvendigt udhus.

Havde man fanatisme nok til at rendyrke et lille udsnit af den store cirkel, der rummer alle bevægelsesmuligheder,

blev man systemskaber. Havde man mod til at sige, at dette lille udsnit fra den store cirkel ikke alene var det bedste udsnit, men det eneste, der var opmærksomhed værd, for det havde videnskabeligt grundlag at stå på (og det kan der selvsagt bygges meget mere end garager og andre lignende udhuse på!) — ja, så blev man kendt viden om, blev berømt.

Men enten de nu råber på videnskab eller benytter andre reklamemidler, kan det aldrig være rigtigt at bygge helheder på detaljer.

Vi er alle vidende om, at A-vitaminer er uundværlige for en menneskelig organisme, der skal virke perfekt, men vi er vel også alle vidende om, at et videnskabeligt bevis for nødvendigheden af regelmæssig tilførsel af dette A-vitamin ikke siger det allermindste om, at A-vitaminet er det vigtigste vitamin og endnu langt mindre, at A-vitaminet er det eneste, vi har behov for. Nej, A-vitaminet svarer til det nødvendige udhus på den store bygning — hverken mere eller mindre.

Kunne man bevise rent videnskabeligt, at totalbevægelser var gode at bruge til opøvelse af bedre samspil mellem musklerne, ja, så er det nødvendigt for den leder, der vil give sine gymnaster det bedste udbytte af lektionerne, at hun/han lærer totalbevægelserne og lærer at undervise i dem. Men, det er lige så nødvendigt, at lederen gør sig klart, at bevisførelsen for, at totalbevægelser er gode, ikke samtidig er bevisførelse for, at totalbevægelse er det eneste gode.

Når det sidste ti-år har haft vanskeligt ved at skaffe et tilstrækkeligt antal ledere i vore gymnastiksale, må vi ikke overse, at en af grundene må være den, at det ikke har været let at gennemskue og at modbevise de slagord, der også i rigelig mængde har trængt sig frem, hvor man diskuterede gymnastik eller blot lyttede til foredrag derom. Slagord skal være korte og stærkt talende, hvad der i sig bærer, at de ikke kan rumme alle nuancer; de skal være ensidige for at kunne trænge gennem den almindelige uro og usikkerhed. Slag-

ordene skal rose og dadle, fremhæve og forkaste — hellere ramme ved siden af end slet ikke at ramme.

Hvis en leder efter endt dagværk har masser af tid og energi, er det muligt, hun/han selv kan søge tilbunds i de opståede problemer og lære at gennemskue, lære at skille klinten fra hveden. Men har man ikke adgang til det nødvendige materiale og mulighed for at behandle det, må man tage sig til hovedet og sige: Jeg kan ikke følge med mere!

Det er muligt, man så fortsætter med at gå til gymnastik, men man lader sig ikke overtale til at lede, og bliver presset for hårdt, bliver man fra gymnastiksalen med den begrundelse, at der simpelthen ikke er tid til rådighed.

Tidens »videnskabelighed« har sat sig på det gymnastiske, vi har været ved at bukke under, men de ægte metaller overlever, mens forgyldninger forgår. Vi er atter ved at opleve en tid, hvor vort ungdomsarbejde er ved at afklares, også det gymnastiske, hvor en leder atter tør tro, at der er noget ved det, hun/han har at byde på, hvor det atter kommer i højsædet, at en undervisning kun er den rette, når man laver en passende blanding af reel viden og personlige erfaringer, thi endnu kan videnskab ikke bevise alt.

Hvad der en overgang prøvede at bygge på »videnskabelige helhedsbetragtninger« viser sig nu ved nærmere eftersyn og bedre viden oftest at være bygget på enten videnskabelige detaljeoplysninger eller misforstået videnskabelighed, og i begge tilfælde er det givet, at intet tilstrækkeligt alsidigt øvelsesmateriale kan bygges på så snæver viden.

Det har naturligvis ikke været let for gymnastikledere at finde sig tilrette i det sidste ti-år, men vi må alligevel alle prise dem, der »rørte op«, for det var tiltrængt.

At der ikke er en afgjort sejrherre blandt de mange systemskabere, kan vel kun berolige os. For kvinder som mænd, for børn som voksne: Der er ikke blot én måde at bevæge sig på, der er ikke blot ét system, der er godt, der er ikke blot én . . . Ja, men hvad skal vi da rette os efter?

Stillingsgymnastik, Primitiv Gymnastik, Totalbevægelser — er her samme stigning som i God-Bedre-Bedst? Både Ja og Nej; men fordi noget er bedre til bestemte formål, er det ikke til alle tider det rigtigste.

At hente sit øvelsesstof fuldt ud fra et lille udsnit af den store cirkels mange øvelsesmuligheder vil være lige forkert, enten det hentes fra den »østre«, »vestre«, »nordre« eller »søndre« del.

Til de gymnaster, du får at arbejde med, bestemmer du øvelsesvalget og bevægemåderne, og du bygger på dine gymnasters og dine egne forudsætninger, som vi øvrige bygger på vore. Dette skulle give en *levende* gymnastik, der altid er *på vej*, for selvfølgelig er der i den givne situation noget der er bedre, og noget der er mindre egnet. Det er jo netop det, der er med til at gøre det morsomt at lede gymnastik.

Jeg er absolut tilhænger af totalbevægelser — og absolut tilhænger af, at vi lytter til videnskaben og retter os efter den, men skulle vi bygge på totalbevægelser alene eller kun benytte det, den samlede videnskab har givet blåt stempel, da vil vore gymnastiksale ikke længe blive slidt af gymnaster — og det var dog meningen.

Erik Knudsen.

Demokrati på arbejdspladsen

Forholdet mellem arbejder og arbejdsgiver inden for industrien har i de sidste år været genstand for en livlig diskussion, som langt fra er ført til ende. Skal og kan man give arbejderen del i virksomhedens overskud? Tør man give ham indflydelse på fabrikkens ledelse og med tiden eventuelt gøre ham til medejer under en eller anden form? Der er mange grunde til, at man netop nu diskuterer disse spørgsmål. De kommende kæmpeinvesteringer til automation og atomkraftens anvendelse vil kræve medvirken fra begge parter, og skal socialisering og statsopsparing undgås, er det nødvendigt at have bedre forslag på hånden end de nævnte; derfor den megen aktivitet.

En dansk landmand vil uvægerligt mobilisere al sin sunde skepsis og modvilje, når han ser nogen pille ved ejendomsrettens hellighed. For ham er den private ejendomsret det store bud i loven, inderligt knyttet til selve demokratiets væsen og grundlaget for hans eksistens. Rører vi ved ejendomsretten, glider vi på slisken lige ned i den skinbarlige socialisme og anden vederstyggelighed, vil han mene. Industriarbejderen ser anderledes på det. Han kan ikke med nogen rimelighed gøre sig håb om nogensinde at blive selvstændig. Hvis han blot kan få stadig beskæftigelse, tør han ikke forlange mere. Hans indflydelse på arbejdsgiverens dispositioner er delegeret til fagforeningen, og noget personligt forhold til sin arbejdsplads har han kun i meget sjældne tilfælde. Han taler om det »delvise demokrati« ud fra følgende tankegang, at ganske vist lever vi i et demokratisk land, men demokratiet sættes ud af kraft i det øjeblik, han

sætter sine ben på arbejdspladsen. Først når fabriksfløjten atter lyder, træder han ud i et folkestyret samfund, for på arbejdspladsen hersker en mere eller mindre modereret form for enevælde. »Demokrati efter fyraften«, siger han — og sætter alle sine forhåbninger til en kommende socialisering af erhvervslivet. En del af hans kammerater har vel også mistet dén illusion ved at betragte de russiske arbejders lave levestandard og ufrihed. Men de kan enes om at skælde ud på kapitalisterne, som hæver stadig større udbytter, fordi de ved, at kapitalen er samlet på ganske få hænder. Kun 4 % af Danmarks befolkning ejer mere end 50 % af alle private formuer.

De »borgerlige« partier har også fra tid til anden rejst spørgsmålet, men vel kun det radikale venstre har stillet konstruktive forslag. Dette parti, som jo ser sin opgave i at udjævne alle modsætninger — retfærdige og uretfærdige mellem hinanden — har lige siden 1920'erne arbejdet for at få gennemført en lov om udbyttedeling, fordi de her mente at have fundet et middel til at skabe demokrati, også på arbejdspladsen. Men først i 1957 lykkedes det at få loven gennemført, og det er endnu for tidligt at udtale sig om dens virkninger.

Endelig har en del arbejdsgivere uden om lovgivning og organisationer forsøgt at løse problemet på deres virksomheder. De har gjort det ud fra den betragtning, at så væsentlige forandringer kræver en mentalitetsændring, som kun kan skabes indefra på den enkelte virksomhed og ikke ved love og overenskomster på organisationsbasis. Deres kolleger i arbejdsgiverforeningen har ængsteligt set til, for hvad kan det ikke medføre? Dansk industri kan ikke tåle større lønudgifter, hvis konkurrenceevnen ikke skal tage skade. Forøgede indtægter fører til øget forbrug til skade for vor ømfindtlige valutabalance. Begynder vi at give arbejderne andel i overskudet, varer det ikke længe, før

de vil se vore regnskaber og forlange indflydelse på ledelsen. Hvis man rækker fanden en lillefinger o. s. v.

Køleskabsfabrikken »Atlas« har skudt alle betænkkeligheder til side og indført en udbyttedeling, som har vist sig at fungere ganske effektivt. Man har — foruden ideale motiver — haft megen saglige grunde til at gøre forsøget. Virksomheden fremstiller et produkt, hvis afsætning er betinget af en absolut tillid hos køberne til varens kvalitet. Der er stor konkurrence på markedet, og kun ved en gennemført rationalisering kan man holde fremstillingsprisen tilstrækkeligt nede. Og effektiv rationalisering, det viser erfaringerne, kan kun gennemføres, når arbejderne er positivt indstillet. Ellers saboterer de alle skønne bestræbelser. Ordningen fungerer på den måde, at man ved regnskabsårets afslutning først og fremmest udbetaler aktionærerne 4 % i udbytte som en slags arbejds løn for kapitalen. Derefter deler man resten ligeligt mellem de to parter, aktionærerne og arbejderne. Med et udbytte på 12 % betyder det, at aktionærerne får 4+4 % og arbejderne 4 % af den samlede aktiekapital på 12 mill. kr. Arbejderne henlægger med det samme et beløb til en fælles fond. Herved får man midler til ekstra sociale og kulturelle foranstaltninger, det være enkeunderstøttelser og rejsehjælp. Den nu resterende del udbetales kontant til de ansatte i forhold til den enkeltes ansættelsestid, og beløbene varierer derfor fra 25 kr. årl. til en nyansat lærling og op til 430 kr. til den solide ansatte med mere end 25 års tjeneste bag sig. Hvis de pågældende har lyst til det, kan de ombytte pengesedlerne med nogle bonusbeviser, en slags værdipapirer, som forrentes med 10 % p. a.

»Atlas« har ikke med tørre tal kunnet bevise en produktionsforøgelse, men ledelsen er sikker på, at udbyttedelingen har medvirket til at skabe et gunstigt klima på arbejdspladsen til gavn for alle parter, også kunden.

Daells Varehus har indført en udbyttedeling af samme størrelsesorden for de langtids-ansatte, blot med den for-

skel, at pengene ikke udbetales kontant. Beløbene indsættes på sparekassebog til udbetaling ved fratræden efter det 65. år. Denne ordning er selvsagt ikke helt så populær, men vel i det lange løb til større gavn for de ansatte.

I U. S. A. har man i snart mange år kendt et begreb, der hedder »folkekapitalisme« eller demokratisk kapitalisme (i modsætning til demokratisk socialisme). Det går ud på, at arbejderen gennem køb af ganske små aktieposter gør sig til medejer af sin virksomhed. Al storindustri er jo i U. S. A. som her baseret på aktieselskabsformen. Ganske vist spiller denne folkekapitalisme ingen rolle i amerikansk økonomi; det drejer sig kun om 700 mill. dollars, men tankegangen er jo både sund og tiltalende. Imidlertid forudsætter den, at arbejderen tjener så meget, at han *er* i stand til købe aktier for sin løn, og det vil vel knibe for de fleste, og skal han virkelig føle sig som »kapitalist«, må han også have mulighed for at mærke, at han har indflydelse. Ingen af delene er vist tilfældet i U. S. A., men alligevel har et dansk firma, »Sadolin og Holmblad«, indført en sådan ordning for sine ansatte. Man tilbød medarbejderne 1 mill. kr. aktier til en pris af 15 % under dagskursen. Disse aktier er uom-sættelige i 5 år og kan da ombyttes til normale aktier med almindelig stemmeret. Den væsentlige del af kapitalen, ejet af de gamle aktionærer, har dog mere end almindelig stemmeret, nemlig *fem* stemmer pr. aktie. Interessen har ikke været stor. Efter et års forløb havde kun 37 benyttet sig af tilbudet og købt aktier til et samlet beløb af kun 70.000 kr. Denne tilbageholdenhed kan skyldes, at folk hellere vil have direkte goder i form af bil, hus eller fjernsynsapparat, men måske også, at deres indflydelse på forhånd er begrænset til det ubetydelige takket være den højst ulige stemmefordeling.

I april 1957 kom »loven om udbyttedeling og oprettelse af sociale fonds«. Det er en rammelov, det vil sige, den anviser retningslinjer og principper uden at gå i detaljer. Der er vist en almindelig fornemmelse af, at man ikke rigtig

ved, hvad man skal stille op med denne lov. Arbejdsgivernes argumenter kender vi, og fagforeningerne er på ingen måde interesseret i den almindelige udbyttedeling og da slet ikke i den førømtalte folkekapitalisme; det strider mod selve fagbevægelsens idé og får arbejderen til at føle sig for nært knyttet til den enkelte virksomhed. Derfor er man kun positivt indstillet over for tanken om kollektive fonds, som kan benyttes til sociale foranstaltninger.

Det er bemærkelsesværdigt, at man fra socialdemokratisk side tilsyneladende har droppet tanken om, at staten skal overtage produktionsmidlerne, altså den egentlige socialisme. I stedet vil man arbejde på, at alle får en »lige start«, hvilket må forstås som et ønske om at lægge mere vægt på arvebeskatningen. Man har endvidere luftet tanken om med tiden at passivere kapitalisterne i aktieselskaberne, d. v. s. fjerne aktionærerne fra A/S-bestyrelserne, men dog lade dem beholde deres indskudte kapital til almindelig forrentning. I stedet skulle bestyrelserne bestå af repræsentanterne for de ansatte, for de forskellige fagforbund og forbrugerne. Denne metode har været anvendt ved nationaliseringen af de franske forsikringsselskaber, og erfaringerne herfra er så dårlige, at det næppe vil være en lykkelig vej at betræde for nogen af parterne.

For ganske nylig har man fra yngre folk inden for fagbevægelsen hørt et helt andet forslag gående ud på, at arbejderne selv, d. v. s. fagforeningerne, burde starte et investeringsfond, som kunne låne penge ud til nystartede eller yngre firmaer, som erfaringsmæssigt har svært ved at låne penge i bankerne. Fondets kapital skulle tilvejebringes ved, at arbejderne ved en fremtidig pristalsregulering gav afkald på blot én portion og skød denne sum ind i investeringsfondet. Det kunne hurtigt blive til penge, for en portion udgør ikke mindre end 100 mill. kr. om året. Men arbejderne skulle iøvrigt kunne købe indskud i fondet til enhver tid og modtage forrentning på almindelig forretningsmæssig basis.

Derved kunne man opnå følgende værdifulde fremskridt: Arbejdsgiverne ville ikke kunne tilbagevise lønkrav under henvisning til merforbrugets skadelige virkninger for det danske samfund, fordi fagforeningerne engleblidt kunne replikere: »Vi vil skam ikke bruge en lønforhøjelse til kontant udbetaling (undtagen for de lavestlønnede), men investere den samlede lønforhøjelse!« For det andet har man derved løst det pinagtige spørgsmål om, hvem der skal investere, staten eller vi selv. Arbejderne er nemlig ikke særlig interesseret i en statsinvestering, fordi den uvægerligt fører til højere skatter. Og endelig vil arbejderens investeringsfond være et smukt bidrag til afhjælpning af arbejdsløsheden.

Det er dog et spørgsmål, om man virkelig opnår demokrati på arbejdspladsen, hvis man ikke lader udgangspunktet være den enkelte fabrik eller værksted. På langt sigt måtte idealet for mig være, at erhvervsvirksomhederne blev selvejende institutioner på samme måde som Nationalbanken, Carlsberg og Vallekilde højskole, for at nævne blot nogle få af vort lands uundværlige institutioner. De selvejende virksomheder (hvoraf enkelte faktisk findes i Danmark) skulle intet have med staten at gøre, men helt klare sig selv eller gå ned. Folk, som er beskæftiget i en selvejende institution, kan med rimelighed formodes at besidde lidt mere entusiasme end statsansatte eller arbejdere ved storvirksomheder i privat eje, og i en overgangsperiode kunne man forhåbentlig lære at undgå faldgruberne, som jo også findes i en sådan driftsform. Men hvorledes kunne det lade sig gøre at omdanne fabrikker og virksomheder til selvejende inst.? Fremgangsmåden måtte være den, at man af det nuværende driftsoverskud henlagde en vis portion til yderligere indskud i virksomheden, men også til udbetaling, således at fordelingen fandt sted efter antal af arbejdstimer i det pågældende regnskabsår.

Men dette er jo fremtidsmusik, som ikke realiseres på hverken 10, 20 eller 30 år, og som måske aldrig bliver til

noget. Men den respekt for det enkelte menneske, som er demokratiets inderste væsen, findes hverken i socialismen eller den nuværende kapitalisme. Det varer ikke længe, før vi må beslutte os for, hvilken vej vi vil vælge.

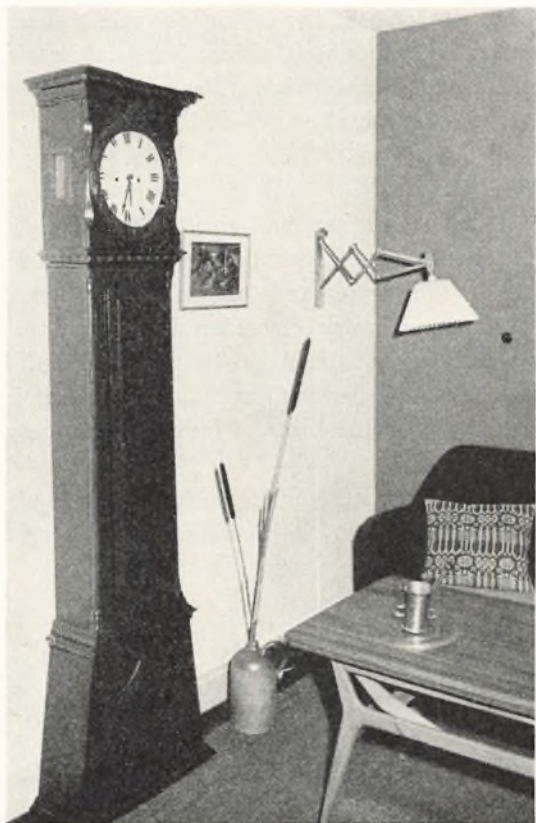
Georg Veit.

Som en del af jer ved, har vi efter fire dejlige år på Vallekilde sagt ja til et tilbud fra Krogerup højskole, fordi vi mente, det ville være sundt at prøve noget nyt. Vi har oplevet flytningens kvaler, dog uden at hverken vore sjæle eller vort indbo tog skade. Alt tyder på, at vi også her vil få det godt; og vi glæder os til at få besøg af de af jer, som på en eller anden måde kommer forbi eller er i nærheden af Humlebæk.

Glædelig jul og godt nytår til alle, vi kender.

Herdis og Georg Veit.

Nyt og gammelt

For et stykke tid siden besøgte jeg et ungt ægtepar i et meget ungt hjem. Alt var nyt, hus, møbler, pynteting o. s. v., men jeg savnede en enkelt ting, der var ældre end alt det andet — og jeg savnede farver.

Rigtigt valgte farver gør en stue tiltrækkende og personlig, men mange er usikre med hensyn til farvevalget, og for ikke at gøre noget galt vælger man neutrale farver, der passer sammen — og som tit virker kedsommeligt. En enkelt kraftig

farve valgt med omtanke kan gøre en stue interessant og særpræget.

Hvis man ikke har medfødt farvesans, må man sætte sig lidt ind i de love, der gælder i farvernes verden. Spørg en fagmand til råds — eller lån bøger om den slags på et bibliotek.

Et gammelt møbel gi'r hygge, det har oplevet en del. Nu, da man er gået væk fra standardmøbleringen, er muligheden for at bygge op om et gammelt »arvestykke« til stede, og det gi'r næsten altid et fint resultat.

Måske kan ikke alle få fat i et gammelt chatol, en stol, dragkiste, bornholmerur el. a., men en mindre ting som en lystestage, en smuk kande, et gammelt fad eller et eller andet fra tekstilernes verden kan gøre det. Sådanne ting fortæller noget, de passer fint sammen med moderne møbler og kan være med til at gøre en stue levende.

Glædelig jul og godt nytår!

Aase Petersen.

Johanne Barsøe

Fhv. folketingssekretær *Jens Møller* har sendt årsskriftet denne levnedsskildring, der fortjener at blive læst af gamle Vallekilde-elever.

J. J.

Johanne Barsøe blev født den 17. juni 1858, altså for hundrede år siden. Jeg har heri fundet en naturlig anledning til at fremdrage hendes minde og er taknemmelig for at have fundet plads hertil i Vallekilde højskoles årsskrift. Johanne Barsøe var elev på højskolen sidst i 70'erne, og opholdet der prægede hende for livet.

Formen for min fremstilling er den, jeg har brugt ved et møde i en menighedskreds, hvor nogle lægmænd havde fået den opgave hver for sig at fortælle lidt om et menneske, der stod for dem som uforglemmeligt.

J. M.

De fleste vil vel mene, at deres far og mor, deres søskende, ægtefælle og børn har sat så dybe spor i deres liv, at *dem* kan de aldrig glemme. Det er blodets bånd og det nære samlivs bånd, der holder mindet fast. Men det er nok ikke dette naturbestemte, menneskeligt selvfølgelige bånd, man har haft for øje, når man har bedt mig fortælle lidt om et menneske, der står for mig som uforglemmeligt. Jeg søgte derfor uden for slægtens kreds, og snob som man er, lod jeg først en række fremtrædende mænd og kvinder, som jeg har mødt i mit liv, passere revue. Men skønt der var adskillige, som jeg har lært af og beundret, og en del, som jeg endogså tænker på med varme og taknemmelighed, syntes jeg dog ikke, der var nogen, på hvem jeg turde anvende så stærkt et udtryk som dette: det menneske vil jeg aldrig glemme. Da dukkede Johanne frem og rakte mig en hånd, som hun så ofte har gjort. Ja, naturligvis Johanne — det var ikke godt, om jeg nogen sinde skulle glemme hende.

Hendes fulde navn var Johanne Cæcilie Barsøe, og hendes levnedsløb er let fortalt. Faderen var lærer på Vejleegnen. Som ung pige kom Johanne på Vallekilde højskole, hvor Ernst Trier dengang var forstander, og dette højskoleophold satte varige spor i Johannes sind. Hun nævnte Vallekilde med særligt tonefald. Derefter var hun en tid huslig medhjælper på Mantzius' skole i Birkerød, og også af ånden i dette skolehjem, der både var kristeligt og poetisk præget, bevarede hun uudslettelige indtryk. 1883, tror jeg det var, kom hun til mine forældres hjem i Hjerck præstegård i Salting, og da min fader nogle år senere blev forflyttet til Birkerød, fulgte Johanne med, blev så 30 år i Birkerød præstegård og ledsagede mine forældre til deres sidste bolig, i København. Hun døde dør 1928, omtrent 70 år gammel. Hun deler gravsted med mine forældre, og på hendes mindetavle satte fader ordene: Salige er de sagtmødige.

Min skildring af hendes ydre fremtræden kan jeg gøre endnu kortere. Johanne Barsøe gik i grå kjole, som regel

ulden, om sommeren bomuld. Kun ved særlig festlige lejligheder kom den sorte silkekjole frem. Jeg mindes fra et ungdomsportræt, at hun bar et smukt sølvkors, men senere var hendes prydelse som oftest en broche. Ansigtets udtryk beherskedes helt af øjnene, de milde, kloge øjne.

Hvilken stilling indtog hun i mine forældres hjem? Ja, i det rent materielle hørte madlavningen, bagning og syltning, petroleumslamperne og tøjrulningen under hendes særlige omsorg, og hun var desuden rede til i en lang arbejdsdag fra 7 morgen til 8 aften at tage en hånd med, hvor husets tarv krævede det. Men skønt dette jo er meget, siger det egentlig så lidt om hendes virkelige stilling. Hun var meget mere mine forældres, mine søskendes og min uforanderlig milde og usvigelig trofaste veninde. Hun står for mig nærmest som en forlængelse af min far og mor, et menneske, som vi søskende også uvilkårligt viste den samme tillid. Hendes særstilling udadtil kan måske karakteriseres ved, at de vekslende — sjældent vekslende — piger i præstegården kaldte hende ved efternavn, Barsøe, og sagde De, hvad der jo tyder på ærbødighed.

Når jeg søger at samle i en sum, hvad Johanne Barsøe har betydet for mig, standser jeg ved ordet varetægt. Det står vel i forbindelse med, at hun lærte mig: Nu lukker sig mit øje — jeg hører endnu hendes sagte stemme. Dengang anede jeg jo ikke, hvad varetægt betyder. Siden har jeg forstået det, men jeg ængstes ved at analysere den helhed, som et langvarigt dagligt samliv jo er, sammensat af utallige bitte små træk. Men jeg må prøve på ved nogle situationsbilleder at give et lille konkret indtryk.

Hvor var det trygt for en 5 års dreng, som kom styrtende fra børnehaven op ad den lange havegang, at påkalde Johanness assistance og — i yderste øjeblik — havne i hendes moderlige omsorg! Hvor var det befriende for samme lille fyr, som i letsindigt overmod havde lovet en fremmed dame et stykke tang — hvad der forudsatte neddykning i Øresund

— at blive halet frem bag ribsbuskene, hvor han daglig skjulte sin skam, og blive trøstet af Johanne! Det lykkedes hende virkelig i sit sælsomme, ballonagtige badekostume at aflokke havet tang og indfri min skyld. Jeg husker fra mine drengeår en tilbagevendende replik fra den anden bordende, hvorfra Johannes gode øjne havde opdaget mine synkebesværligheder: Jens, du har bestemt ondt i halsen! Å, hvor jeg ærgrede mig over denne replik, der tvang mig til at blive hjemme fra is og sne og udleverede mig til min moders lapis-kost, som sandelig ikke lod nogen halskrog ufejet. Men Johannes angivelse var jo blot udtryk for varetægt — tro ikke, at hun røbede mig, blot fordi hendes skarpe øre havde hørt låget på kagekassen knirke. Og samme omsorg kom atter og atter til udtryk, når jeg hed af legen og glørød i hovedet bælgede vand i mig med vandøsen i køkkenet. Det slap jeg nu godt fra trods Johannes advarsler, men da jeg som student havde spillet for højt spil med mit helbred ved en tåbelig diæt, drømte hun ikke om at fejre en billig triumf ved et: hvad sagde *jeg*. Ok nej, nu gjaldt det blot om at reparere, reparere fornuftigt og grundigt.

Ja, hvor var hun sød og mild og hyggelig, Johanne — det strengeste, hun har sagt til mig, var vel disse vægter-ord, når jeg skulle ud af sengen: »Nu er det på de tide, Jens«. Vi fik jævnligt en god passiar i spisekammeret, når hun smurte aftensmaden, og den mundede så ud i en historie. Der var musehuller i krogene, og det inspirerede Johanne. Hun kunne ikke lide mus og var tilbøjelig til at give historien en for musene katastrofal udgang. Men hun har senere fortalt mig, at når jeg henne fra min trappestol anede en overhængende fare, sagde jeg indtrængende: du må ikke lade katte tage musen, Johanne, og så undlod hun naturligvis at stille sin blodtørst og bøjede af i tide. — Senere avancerede jeg til Andersens eventyr, der hørte til Johannes lille bogsamling og for mig var hovedstammen deri. Jeg husker ikke længer tydeligt, hvilke af eventyrene hun først har indviet

mig i, men jeg husker kulminationen af Andersens og Johannes forenede kræfter: Når mine forældre var taget i Det kgl. teater med mine ældre brødre, tog min jævnaldrende søster og jeg sammen med Johanne i teatret i dagligstuen, d. v. s. vi lejrede os på gulvtæppet dér med stegte æbler eller æggesnaps, under Johannes grå sjal som baldakin, og hun fortalte eller læste så for os, til vi overvældedes af søvnen.

Hvor har jeg ofte hørt min moder prise Johannes trofasthed, redebønhed og dygtighed. Hun var moders højre hånd, og jeg antager, at det var den fuldstændige tillid mellem mine forældre og hende, den gensidige forståelse og den nøje overensstemmelse i deres livssyn, der fik det veludrustede og veloplærte menneske, som Johanne var, til at nøjes med sin beskedne stilling i præstegården. Det økonomisk lokkende ved stillingen kan det ikke have været — jeg tænker med forbavelse og forfærdelse på den dengang sædvanlige løn for hushjælp på 10—12 kr. om måneden. Heller ikke præstegårdens ydre bekvemmeligheder kan have virket dragende — der var bl. a. stengulv i køkkenet, og rullestuen i en af længerne var et gys af kulde og uhygge om vinteren. Heller ikke de vidnesbyrd, som Johanne til fødselsdag og jul modtog om børnenes taknemmelighed — jeg mindes for mit eget vedkommende med flovhed de ideligt gentagne stykker sæbe til *hende*, som både forærede mig vækkeur til min konfirmation og servietring, da jeg blev student. Nej, tjenerindestillingen i præstegården var blevet hendes liv.

Jeg synes ikke, det fuldstændig dækker, hvis jeg kalder Johanne Barsøes livsgerning i mit hjem selvfornægtende, skønt den naturligvis var det. Jeg synes det ikke, fordi dette ord rummer en stadig gentagen viljesakt, hvis spor jeg ikke har *set* hos hende, men senere ræsonneret mig til. Det er aldrig faldet mig ind, at Johanne havde taget sig selv i kraven og stillede op til dagens løb. Nej, hun var *selvforglemmende*, og selvforglemmelsen var gået hende i blodet, blevet en selv-

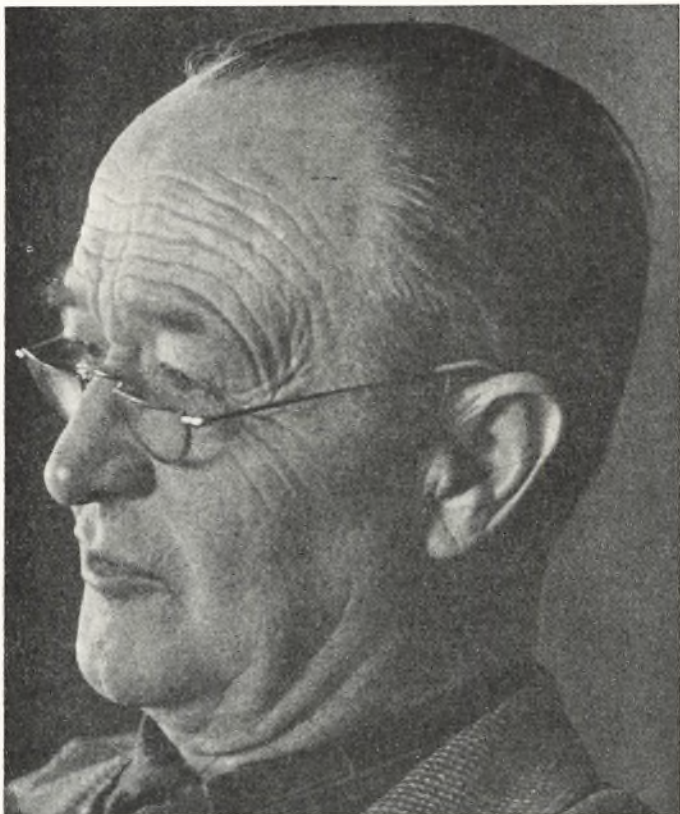
følge. Det er derfor jeg aldrig kan glemme hende. Og når jeg i Kingos morgensalme kommer til linierne:

*Han vil i dag mig give kraft og styrke,
jeg i mit kald og stand
min Gud og fader kan
tilbørlig dyrke.*

da tænker jeg tit på Johanne.

Jens Møller.

Kr. Killemosen

Tale ved festen på Vallekilde højskole den 30. marts
i anledning af Killemoses 70 års dag.

I den græske mytologi træffer vi Hermes, søn af Zeus. Hermes har mange ypperlige egenskaber og mange betroede hverv. Jeg vil i aften kun nævne tre. Han er de vejfarendes ledsager og beskytter. Han er herolden, som færdes med vigtigt budskab. Og han er al skøn idræts vogter.

Som de vejfarendes leder og værner var Hermes rask tilbends. Han var ikke tynget af overflødig fedt — så lidt som af tunge klæder eller besværlig bagage. Adræt og rapfodet var han, den vingede Hermes. Han bar lette klæder, men havde et par solide sko, slidstærke til de lange og besværlige veje. I stedet for rygsæk bar han en let flagrende kappe over skulderen. I stedet for kuffert i hånd førte han en stav, og den var tilmed forgyldt. Sådant var de vejfarendes leder og beskytter: let udrustet, med den gyldne stav i hånd, rapfodet — med et par små, fikse vinger spændt til skoene; derfor kaldtes han den vingede Hermes.

Så var Hermes herold og sendebud. Han blev ofte sendt ud af Zeus i vigtigt ærinde. Zeus selv boede jo på Olympen, og ham så man ikke sådan. Men han var der. Når noget vigtigt blev besluttet i de høje guders råd, så blev Hermes sendt ud med budskabet, for han var rapfodet, og han var trofast, snarrådig og modig. Hermes kunne man stole på.

Endelig var Hermes al sund og skøn idræts vogter. Vi forstår af det, der allerede er sagt, at han var velegnet dertil. Han var selv et billede på den raske idrætsmand. Hos Homer skildres han som en yngling »i ungdommens første blomstring«. Han elskede kræfternes spil, idrættens kappestrid — ikke for medaljers og præmiers og andre synlige udmærkelses skyld, alt dette »gøjemøg« fnøs han ad, han elskede idrætten, ikke for idrættens egen skyld, men for mennesket, for det sunde, naturlige og hele menneskes skyld.

De vejfarendes leder, det trofaste sendebud, det sunde, naturlige menneskes vogter — det var Hermes. Ofte er han afbildet med en solid pengepung ved bæltet, men den attribut vil vi nu se bort fra i aften.

Ja, venner! Der kan ikke være tvivl om, at vi har en Hermes iblandt os i aften. Han er ganske vist ikke længer en yngling i »ungdommens første blomstring«. Men har årene sat deres mærke endog på denne raske nordiske græker, så kan vi netop nu med dybere sandhed tale om det, som var

hans kendingstegn. Du har, Killemose, været en ledsager og værner for vejfarende. Du har været det i bogstavelig forstand på de talløse ture i spidsen for elevskaren, hvadenten området gjaldt de sjællandske veje og landsbyer, natur-skønne egne og historiske steder, eller det gjaldt at vise rundt i storbyens mylder. Men du har også i anden og dybere forstand været en ledsager for vejfarende; som lærer for tusinder af unge har du gået foran på de veje, det var ret at færdes ad for de danske unge.

Du har kunnet det, fordi du var et sendebud. Du havde et ærinde at røgte. Det ærinde har du lyttet dig til i din ungdom. Jeg kender dig fra ungdomsdage. Du var højskoleelev i Askov, hvor vi mødtes for 46 år siden. Og til jer andre kan jeg sige: sikke en højskoleelev! Der var intet dødt kød i ham. Men der var masser af kvivksølv i fyren. Om kvivksølvøjlen kunne falde under nul, jeg ved det ikke. Men den kunne stige til fantastiske højder. Når Killemose blev ivrig, hvad han som regel blev 16-17 timer i døgnnet, så kom det let til at koge over. Killemose var en strålende elev, altid oplagt: i foredragssalen, på småholdene, i gymnastiksalen, i dansen, i endeløse diskussioner på de små værelser i Fengers hus. I de år modtog du det budskab, du skulle bringe dansk ungdom. For den, der skal kunne bringe et dyrt budskab, han må kunne lytte først. Det kunne du. Jeg kender ganske vist ingen tilhører, der så ærligt som du kan give til kende for alverden, at du keder dig, men jeg kender kun få, der som du med sjæl og krop kan lytte og modtage. Du lyttede, og du modtog budskabet fra Olympen. Og så gik du ud, lydig og trofast mod dit budskab. Som den vingede Hermes har du færdedes iblandt os de mange år, hurtig, trofast og pligttopfyldende. Når Killemose gennem godt 30 års undervisning ved Vallekilde højskole aldrig forsømte en eneste time p. gr. af sygdom eller sløjhed, så er der i og for sig ingen grund til at takke derfor, men der er grund til megen undren. Når Killemose i den lange tid aldrig spandt en eneste rænke, så er der heller ingen grund til at

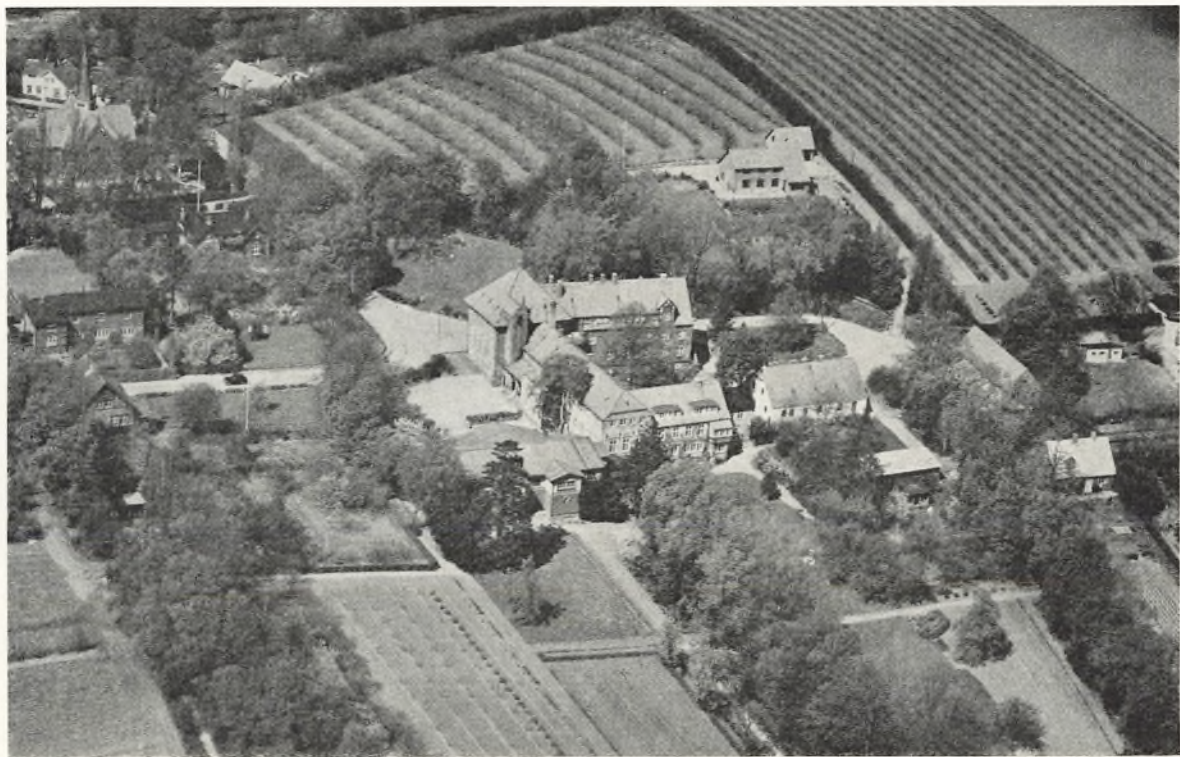
takke derfor, men der er grund til at glædes over, at vi fik en sådan kammerat ind i vor kreds.

Her på denne skole og ud over det ganske land har du som en anden Hermes været den skønne idræts vogter. Andre vil her i aften kippe med flaget af den grund. De skal gøre det med min fulde tilslutning. For mig er der navnlig grund til at takke dig for, at dit arbejde altid var højskolens arbejde. Du prøvede f. eks. aldrig at danne din delingsførerafdeling til noget, der skulle skille sig ud fra det almindelige højskolearbejde, dit arbejde med praktisk gymnastik som med teoretisk undervisning var fast forbundet med hele dit højskolearbejde. Med usynlig skrift har stået over din gerning det ord, som i de mange hundrede år har stået over indgangsdøren til Åbos gamle domkirke: »Du, som træder ind her, husk, hvad det er at være et menneske!«

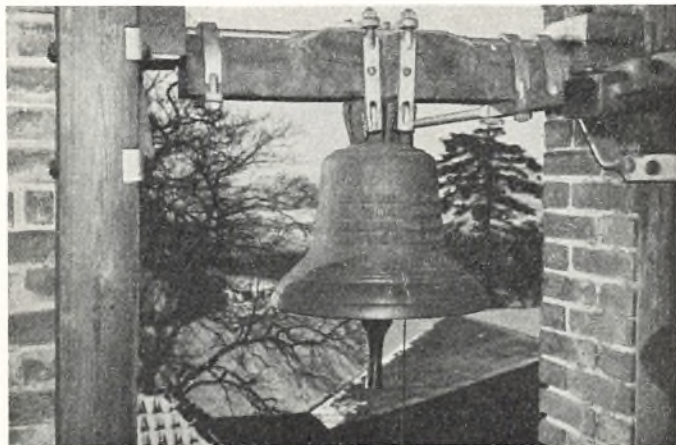
Så hylder vi da i aften Vallekildes Hermes: de vejfarendes ledsager og værner, det trofaste sendebud, den skønne idræts uforfærdede vogter.

Uffe Grosen.

Vallekilde Folkhøjskole og dens nærmeste omgivelser set fra luften.

HEROP MIG BAR DE UNGE,
HER VIL MIN SANG JEG SJUNGE,
OG NÅR DENS TONE GJALDER,
DET ER PÅ DEM, JEG KALDER

Fra Vallekilde Folkehøjskole

Kære gamle elver!

I sin novelle »Ventesalen«, der kom kort efter sidste verdenskrig, lader Martin A. Hansen den ene af de to hovedpersoner huske nogle ord, hun har hørt af en ung frihedskæmper. Måske navnlig fordi han ellers aldrig sagde noget. »Udsættelse! sagde han engang, mere end en tids udsættelse må I ikke vente jer af freden, men brug den«. Hvad har vi andet at gøre? Ingen ved, hvortil vi kan beholde, hvad vi sætter højest, »frihed, liv og fred«. Er det derfor så mange unge er stræbsomme og målbevidste? Er det derfor, vi lidt ældre søger at fastholde for os selv og andre, hvad menneskeliv er, hvorfra det er kommet, og hvorhen det skal? Står man i fare for at miste noget kært, så skønner man vel des mere på dets værd.

Vi er snart så vant til at gå rundt med truslen om udslettelse over os, at mange sløves deraf og bare lader fem være lige, selv

»Kære Ruth«.

blandt de unge. Og dog hører det ungdomstiden til at blive draget mod store mål, der gør hver dags indhold betydningsfuldt. Så må der tages parti, vælges, handles, dagen må bruges, fordi der bliver noget at kæmpe for. Måske har vi kun fået en udsettelse af det værste. Men ligefuldt tør vi synge, at »ingen ærlig kamp er spildt, der står for livets fremme«.

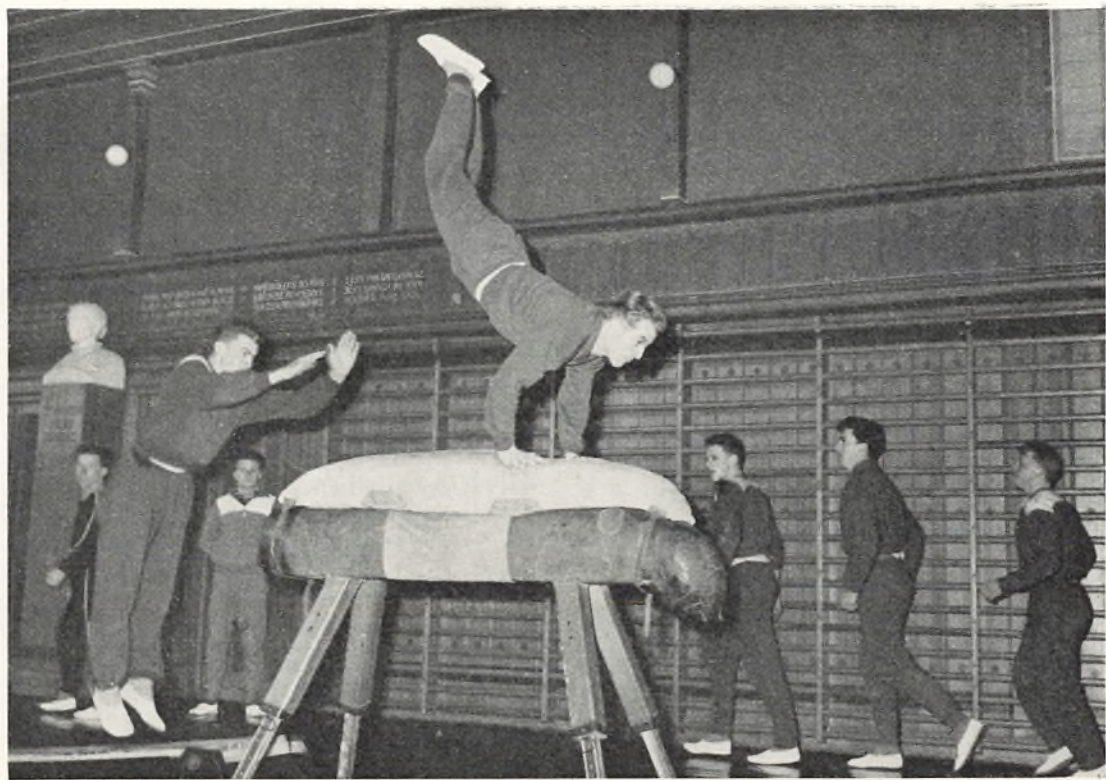
Vinterskolen 1957—58 fik ikke den bedste start. Ikke mindre end 12 elever manglede den 3. november pga. a-influenza o. a. sygdomme. De kom i løbet af den følgende halve snes dage, men samtidig bukkede andre under for den grimme smitte. Et par dage lå nær ved halvdelen af eleverne i sengen. For Dagny, Aase, Herdis og min kone, der gradede og madede de syge, var det hårde uger. Men netop dem fik sygdommen ikke tag i. Vi undrede os derover.

Skolemæssigt set kan en sådan omgang ikke indtræffe på noget mere ubelejligt tidspunkt end ved skoletidens begyndelse. Det

Et sidespring.

bliver umuligt at få den samlede start, der er så nødvendig, for at eleverne snarest kan falde ind i skolens arbejdsrytme. Skiftende mandskab på holdene, nogle med sygdom i anmarch, andre med efterveer var vore arbejdsvilkår den første tid. Endda synes jeg, både elever og lærere klarede det underlige forhindringsløb med tålmod og opfindsomhed i passende blanding. Eleverne har sikkert mærket mindre til det unormale i arbejdsgangen end vi lærere. Vi syntes i hvert fald, at vi ikke var kommet rigtig i gang før ind i december. Til gengæld tør jeg både på lærernes udsagn og på egen erindring tale om megen samvittighedsfuld indsats på holdene og god lydhørhed og samtalelyst i foredragssalen. Det holdarbejde, som kunde vise synlige resultater, gav os gode oplevelser. Vi tænker på sangkoret, der allerede ved julefesten afslørede stor sangglæde og indfølelse, ja, selv mandsstemmerne lød rent og fyldigt, på blokfløjterne, der vel nok først nåede at finde deres form henimod afslutningen, på de vellykkede elevskuespil, »Ullabella« i januar, »Lykkelige Marianne« og »Kære Ruth« i marts, på de livfulde gymnastikopvisninger i Asnæs og til forældredagen i marts, og vi vil huske de omfattende udstillinger af arbejder fra håndgernings- og kjolesynings-timerne og fra tegne-male holdet.

Ustram over hester

Fastelavnsmallets fortrop.

Højskoleelever er i reglen gode til at holde fester, dette hold også. I fastelavnen mærkedes det ikke alene under det festlige bal lørdag aften med de o. 230 deltagere — vi husker udsmykningen, som *Holmer Triers* hold stod for: den ganske jord fra pol til pol med en blinkende sputnik midt i rummet — men sandelig også under konkurrencerne om mandagen. Et frisk og karsk jazz-bal fik vi først i marts med »en af elevernes brors og hans kammeraters eget orkester«. Dem var der musik i, og det smittede. Også en række fine elevunderholdninger, adskillige danseaftener og hele den samlede række præstationer på forældredagen gik med et fornøjeligt gå-på-mod.

Var det vinterkulden, der kaldte på trangen til at røre sig og glæden ved at have det lunt indendøre? Vinter fik vi i år, så det forslog. Vejrhøjturen gemte vi, til alle var raske, og efterårsølet var forbi. Midt i december tog vi den i klart frostvejr. Samme dag, eleverne kom igen efter nytår, begyndte et snefald, der varede det meste af to døgn, med fygning og store driver. Flere gange i de følgende måneder dyngede det ned i dagevis. Der var glatte veje fra midt i december til midt i marts, hvad en farende højskolemand oplevede mere af, end godt var. Lige før fastelavn gik turen et par dage til København under *Georg*

To gode venner med liv i.

Veits ledelse, og dagen efter amtsopvisningerne i Asnæs tog vi rundt i det sneklædte Odsherred.

Som sædvanlig havde vi nogle gode filmsaftner i vinterens løb, på Københavnsturen så en stor flok »Øst for Paradis«, og den sidste aften var vi alle i Det kgl. Teaters »Stærekasse« for at se »Henrik og Pernille« og »Rejsen til de grønne Skygger« med Ingeborg Brams. Desuden fik eleverne set Dansk Skolescenes fremførelse af »Anne Franks dagbog« og de Vallekilde-Hørve amatørers successpil »Brødrene Østermans huskors«. Selv deltog eleverne med en underholdning ved fællestræningsaftenen med sognets gymnastikhold i »Baunen« først i februar, og komedieholdet var i Nykøbing med »Kære Ruth« sidst i marts.

Der holdtes tre månedsmøder. I december talte forstander *Johs. Novrup*, Magleås højskole, om følgerne af de hvides verdenserobring og egne oplevelser i Indien, i februar hørte vi forstander *Harald Bredsdorff*, Den frie Lærerskole i Ollerup, tale om, hvad friskole betyder, og i marts talte dr. med. *Kirsten Auken* om generationernes møde. Tillige fik eleverne lejlighed til at høre flere af skolens gæster, fru »*Pip*« *Christiansen*, tidl. Frederiksborg højskole, om moderne tysk ungdom, *A. H. Froda*, Scandinavian Seminar, om Malaya, *Rolf Lehfeldt*, Flensborg, om

Holmer Trier og lille Gudrun.

Sydslesvig, *Anker Lau*, Grosserer Societetet, om dansk handel, Lektor *Adriansen*, Bergen, om Vestnorge, *Fritz Wartenweiler*, Schweiz, om Schweiz' udvikling til demokrati og neutralitet, *Benjamin Pauria*, Indien, om skole- og missionsarbejde i Santal. Midt i januar hørte vi *Jens Kirk* fra Thy tale om økonomiske spørgsmål.

På skolen blev der holdt nogle vinterstævner, i november en oplysningsdag for Hjemmeværnet i Odsherred med taler af *Per Federspiel* og *Frode Jacobsen*, i januar den årlige andelsdag med taler af fru *Ellen Willemoes Andersen*, Egebjerg, og *H. Engberg-Pedersen*, Krogerup højskole, en husmoderdag med 600 deltagere og taler af *Ellen Willemoes Andersen* og konsulent *Hoegh*, Højskolernes Håndarbejde, samt sidst i januar delingsførerdagen med *Else Petersen*, København, og *J. Thorsteinsson*, Sønderborg,

»Der er ingenting i verden så stille som sne«.

»— i vintervold —«.

som lærere. Sidst i november havde skolen besøgt nogle dage af 15 vordende præster fra Pastorseminariet.

Disse ekstratilskud til skolens hverdagsliv sætter altid noget i sving og fører ofte diskussion med sig i de følgende dage. Selv gennemførte eleverne flere diskussionsaftener med jævnt god deltagelse og enkelte fine indlæg.

Da vi nærmede os vinterskolens slutning, var det mærkbart, tror jeg nok, man må have lov at sige, at holdet var blevet et andet, end da det kom. Måske den noget spredte begyndelse gjorde, at man heftede sig mere end ellers ved de lykkeligvis sædvanlige tegn på en voksende evne til at kunne forvalte den frihed, en højskole bygger sit liv på. Fra afslutningsaftenen husker vi *Guðrun Flensmarks* tale i salen.

For gamle elever kan det have sin interesse at høre, at det

Spisesalen i ny skikkelse, parat til fest. Akvarellerne (1951-56) af Ernst og Holmer Trier.

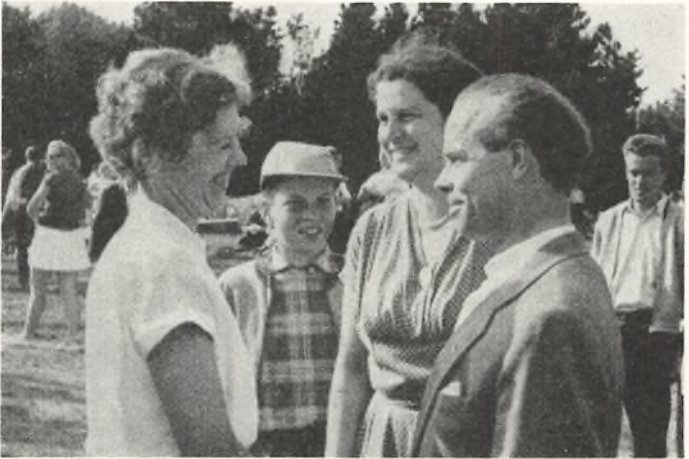

Tulipantur på Hagesholms marker.

store Ansgarbillede i foredragssalen blev hængt op på sin gamle plads umiddelbart før juleafslutningen. I ni måneder havde det da været i København, først på Charlottenborggudstillingen og derpå til en gennemgribende istandsættelse på Statens Museum for Kunst. Nu er billedets figurer og farver lysende friske at se på. Elevforeningen skal have megen tak for, at dette skolens klenodie blev reddet fra en fremskreden hentørring.

Skolekredsens generalforsamling fandt sted 27. januar. Sognefoged *Poul Christensen*, Mørkøv, nyvalgte til styrelsen som afløser for *Kirsten Larsen*, Tjebberupgården ved Holbæk.

Kristian Killemoser blev 70 år 22. marts og rejste som andre store folk væk, mens fru'en måtte tage imod gratulanter, deputationer m. m. Dog kan det næppe undgås, at *kong Frederik*, der samme dag gæstede Sjællands odde i 150-året for søkampen, må have bemærket den 70-årige yngling, der trofast holdt sig i hans nærhed, hvor det var muligt. Om aftenen måtte fødselaren over på skolen, hvor han blev ønsket til lykke og fortalte eleverne om sin kongedag. Da eleverne var rejst, kunde vi 30. marts holde en rigtig fødselsdagsfest for ham og for *fru Grete* med. 100 gæster var der fra nær og fjern, der blev sunget og talt næsten hele tiden fra kl. 19,30 til 1. Indimellem holdt *Killemoser* selv ialt 11 taler til og om og for de andre talere, gymnastikken og sig selv.

Tillykke med den fine opvisning i Høve —

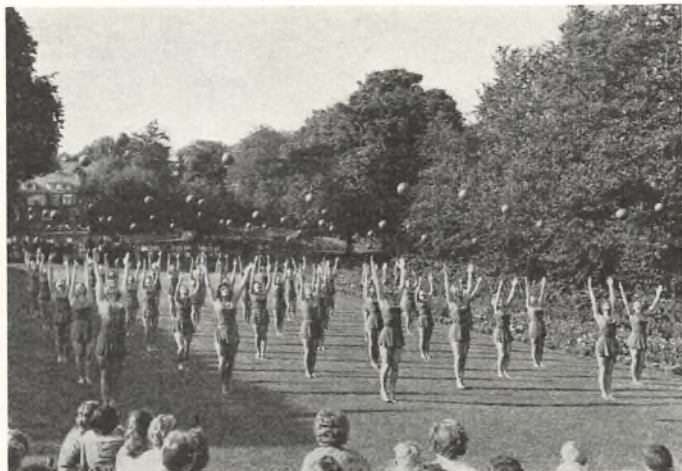
Uffe Grosens tale er trykt foran. Det blev en god fest for os alle.

Kort før vinterskolens begyndelse stod spisesalen færdig i sin nye skikkelse. Sidste dag i marts faldt de gamle træskohylder i forhallen for brækjern og sav. Ved ompudsning af væggene, muring af blomsterkasser op langs trappens sider og ved indsætning af Thorvaldsens relief »Rebecca og Elieser ved Brønden« har det rum, der er det første, man ser af skolens indre, fået et nyt og smukt udseende. Bestyrelsen har takket Ny Carlsberg Fondet for relieffet, der sidder midt for hoveddøren i en murstensindfatning.

Til ophængning i spisesalen skænkede *Troels Trier* skolen en stor akvarel, der gengiver Marsk Stigs begravelse efter samme sagn, som *Chr. Winther* har benyttet til digtet »Våbendragernes Ed«.

I april måned var min kone og jeg på en kold forårstur til Schweiz, hvor vi bl. a. besøgte *Käthi Blattner* fra vinterholdet i hendes hjem. På hjemturen havde vi den ubehagelige oplevelse at få vores bil stjålet i Tyskland. Efter adskillige genvordigheder fik vi den dog tilbage igen.

Optakten til *sommerskolen 1958* var i år særlig fin. Eleverne ankom i strålende solskin søndag 4. maj. Om aftenen holdt jeg en kort tale om Danmarks befrielse, hvorefter vi deltog i aften-

— og med sommerens bedste opvisning hjemme.

gudstjenesten i Korskirken. Ved 9-tiden var lysene tændt rundt om i Vallekilde, og vi fik lunt vejr til byvandringen. Den endte på Egebjerg, hvorfra skolen og nabohusene med de mange oplyste vinduer tog sig ud som slotte i et eventyrland.

Næste aften holdtes sognets 5.-maj-møde på Hørve hotel. Folketingsmand, redaktør *Poul Møller*, talte, og sognefogedfamilien *Christensen*, *Mørkøv*, underholdt med musik.

Var vinterholdets igangsætning noget af en tålmodighedsprøve, gik det legende let for sommerpigerne at komme i skred. De var i fuldt sving i løbet af et par dage. Fra første færd herskede en frisk og tillidsfuld tone i flokken.

Maj var en kold måned, ikke før langt ind i juni kom den rigtige sommervarme. Vejrhøjturen midt i maj gav ikke nær den forsommerskønhed, den ellers har. Først til Høvefesten var der højt sommervejr. Tillige megen gymnastik, som det var værd at se på. De sidste 14 dage af juni havde vi et mindre sommerkursus løbende jævnsides skolen uden ændring af dens timeplan, blot med en del ekstra arbejde for den faste stab. Elever og kursister var sammen på Odsherredtur i gråvejr med regn, da vi kørte ud, og regn, da vi kom hjem. St. Hans aften deltog pigerne i Egebjerg-foreningernes fest i Kongsøre skov. På den åbne plads ned mod Isefjorden gjorde de og sognets egne hold gymnastik i

Georg Veit og Erik Knudsen.

let regn og vådt græs. Under min tale, og mens bålet brændte, holdt det dog tørvejr. Rundt langs fjorden skimtedes en halv snes andre midsommerbål. Sidst i juni var vi på stortur, torsdag d. 26. i Nordsjælland og København under lærernes ledelse, mens jeg var på tur med kursisterne, fredag i Skåne var jeg med, mens *Knudsen* og *Veit* tog arbejdet hjemme. I varmt solskin og sommerdis blev det en meget smuk tur. Vi skal ikke glemme, den gæstfrihed eller det rundelige traktement, der blev budt os i vor skånske elev, *Edel Sternerups* hjem i Staffanstorp. Efter Øresundstur og Tivolibesøg var alle rede til bare at komme hjem og sove.

Den følgende aften, lørdag, var eleverne ikke desto mindre i stand til med iver og lyst at holde sommerbal — vi sender vore fynboer endnu et smil for »Præstens bowser« — for mandagen derefter at gå igang med hverdagsplanen. Det var helt godt klaret.

Henimod elevmødet spændtes kræfterne påny af særlige opgaver. Vi havde valgt at spille »Elverhøj«, og dertil måtte vi have eleverne med til bøndernes dans, elverpigernes kogleri og adelens menuet på Højstrup. Der blev øvet kraftigt under *Ane Margrethes* ledelse, og *Aase Petersens* kjolesyningsspiger lavede

Herdis og sommersonen varmer koret op.

dragter. Når dertil kom arbejdet både på gymnastikopvisning, sangkor og håndarbejdsudstilling, og at vi gav hele vort program såvel til elevmødet 20. juli som til egnens aften 22. juli og på forældredagen 23. juli, var det intet under, at man dagen derpå havde lidt ekstra hvile behov.

Det blev et særdeles festligt elevmøde. Under forarbejdet havde vi haft det skønneste vejr, så satte det lige før mødet ind med voldsom storm og ruskregn. Løv og grene blev revet af træerne, og hele Højstrup slot på scenen blæste om. Lørdag aften var der mødt færre end ellers. *Georg Veit* holdt foredrag, og koret sang med *Herdis Veit* som leder. Søndag skinnede solen fra en skyfri himmel. Tilstrømningen begyndte om formiddagen til gudstjenesten i Korskirken, og i løbet af eftermiddagen var der samlet 6—700 i haven, hvor vi kunde holde hele mødet. Først generalforsamling i elevforeningen, derpå korte taler af *Uffe Grosen*, *Tage Dybkjær* og mig, så sangkor og gymnastik, spillevende, og endelig »Elverhøj« og afslutning i salen. Adskillige jubilarer fandt sammen, og de senere hold mødte forholdsvis talstærke op. Der var afvekslende højt humør og opmærksom stilhed dagen igennem. Man kan let mærke forskel på friluftsmøder af gamle højskoleelever og almindelige friluftstævner med taler og optræden. Her var der ro helt ud til forsamlingens yderkanter. Endnu stær-

Ane Margrethe og Ingibjörg Ólafsdóttir efter slaget.

kere blev denne festdag stående i vor erindring, da det mandag morgen påny var silende regn.

Til egnens aften fyldte et lille 1000 mennesker den amfiteatralt opbyggede tilskuerplads, og den følgende aften var der 5—600 igen. Begge aftener forløb i stille, fugtig luft, der gav ord, toner og belysninger en mættet fylde. På egnsaftenen kom der et lille regndråbespil midt i stykket. Vi gjorde klar til at give folk billetter til næste aften, men det blev ved dråberne. »Elverhøj« kunde vi ikke have flyttet ind i salen. Vi ligesom drog vejret lettere, da det meget omfattende forarbejde, som elever, lærere og medhjælpere havde gjort, var afsluttet med tre så gode festdage. Til forældredagen var der kommet et forholdsvis stort antal gæster, o. 90, og pigerne gik op i deres mange hverv med alle sejl til.

Modeller fra atelier Aase.

I maj holdt Holbæk-afdelingen af Een Verden et week-end kursus på skolen med taler af lektor *Peter P. Rohde*, *Jens Sandfær* fra Risø atomstation, inderen *Aloy Mahalanobish* og forstander *Chr. Gaardø*, Helsingør. I Fårevejle så vi Studenterkredsens amatører spille A. Millers »Heksejagt«. Af sommerens besøg, som også vore elever i flere tilfælde nød godt af, nævner jeg den polske, kommunistiske kursislærer *Stanislaw Gawronski*, det jødisk-amerikanske ægtepar *Schaechter*, højskolelærerinde *Anuska Novakovic* fra Jugoslavien og gæstelærerparret *Nils Gustav Nilsson* og fru *Ulla Ohlin Nilsson* fra Sörängen folkhögskola, hvis sommerhold ikke som påtænkt kunde besøge os. Vi glædede os over fornyselsen af gæstevenskabet med den smålandske højskole. *Nilsson* talte med et hos en svensker ret usædvanligt lune om Alexis Kivi: De syv brødre. 40 elever og lærere fra en fransk landbohøjskole gæstede os midt i juni. Den internationale højskoles forstanderpar, lærere og brogede elevskare, ialt o. 70, var på tur bl. a. hertil midt i maj. De underholdt os med muntre sange på flere sprog, og vore piger gav dem kursus i folkedans. Adskillige foreninger lagde deres sommerudflugter om ad Vallerkilde.

I begyndelsen af juli var *Georg Veit* en lille uge på Åsa folkhögskola i Sverige til et internationalt kursus i voksenundervis-

Tidligere og nuværende lægekrafter samlede under elevmødet

25 års jubilarer ved elevmødet.

ning. Hans efterladte hustru måtte »go så åljenn'« for »En ved jo it, i fremmed land, hvad Jens har fåt til føcn«.

Så var også denne sommerskole til ende. I forhold til flere andre højskoler havde vi været begunstigede, hvad elevtallet angår, og det har styrket håbet om, at sommerskolen vedblivende må høre til i et Vallekilde-år. Efter en enkel afslutningsfest, som dog for nogles vedkommende ikke forløb uden bevægelse, rejste holdet bort 30. juli.

Samme aften mødtes i billedsalen de mange, der havde givet os hjælp ved opførelsen af sommerspillet, med den faste stab, alle med ægtefælle, til spisning, taler og sang. De udefra medvirkende var vor nærmeste nabo, *Karen Nielsen*, der sammen med betjent *Poul Hansen*, Asnæs, spillede Elverhøjmusikken, desuden gdr. *Svend Hansen*, Vejleby, gdr. *Svend Olsen*, Lammefjorden (43-44), installatør *Ib Klareskov*, Vallekilde, tømrermester *Helge Jørgensen*, Hørve, gdr. *Aage Madsen*, Vallebjeriggård, forpagter *Chr. Brons Petersen*, Hørve, *Peter Olsen*, Svinninge (52-53), *Jens Thomsen* (57-58) og malermester *Aksel Møller*, Bjergesø, der stod for dekorationerne. En hjertelig tak til dem alle.

I august var skolen ramme om et stort nordisk gildemøde, som Sct. Georgs Gilderne i Danmark havde lagt til rette. Fire Formosa-kinesere aflagde os et besøg. Fra 10.—24. august holdt vi igen et 14-dages kursus med almindelig højskoleundervisning og god tilslutning. Vallekilde-møderne er nævnt andetsteds.

Scenebilleder fra sommerspillet:

»Elverhøj« af Joh. Ludv. Heiberg.

Herdis Veits danskhold.

Uffe Grosen meddeler: Den 25. juli døde min bror *Johannes Grosen*. Johannes var elev her 1906—07, han var medlem af skolekredsen fra dens oprettelse i 1952, og han deltog i flere år i de store efterårsmøder. Johannes var en dygtig gartner; han var afholdt og agtet af sine fagfæller, som i en årrække betroede ham hvervet som formand for den store salgsforening i Århus.

Skolens efterårsmøde 21.—23. september fik igen i år den store og ligelige tilslutning alle tre dage, 600—900 mennesker hver dag. Lørdag aften før mødet samledes o. 150 gamle elever og naboer i foredragssalen. *Uffe Grosen* indledte, *Kr. Killemosen* talte for 50-års jubilarene om de gode gamle dage, og to 25-års jubilarer fru *Else Skovdal* og fru *Elisabeth Auring* henholdsvis talte og sang, sidstnævnte til egen klaverledsagelse.

Efterårsmødet indledtes med gudstjeneste i Korskirken ved *Erik Gelting-Hansen*. Talere de tre dage var chefredaktør *Egil Steinmetz*, København, professor *P. G. Lindhardt*, Århus, landbrugsminister *Karl Skytte*, Sallinge, og valgmenighedspræst *Solvejg Bording*, Nørre Ørslev, samt *Uffe Grosen*, *Erik Knudsen*, *Georg Veit* og jeg. Første aften fremsagde fru *Louise Jørgensen* Jakob Knudsens roman »Sind«. Hendes sammendrag tog to timer. Anden aften læste skolens egne kræfter »Regnmageren«, et romantisk lystspil af Richard Nash. Og sidste aften sang og legede

Georg Veits danskhold.

Statsradiofoniens drengekor for os under ledelse af min fætter *Viggo Kirk*.

Under mødet boede 60—80 deltagere fra hele landet på skolen, deriblandt mange jubilarer, som derved igen fik knyttet gamle bånd til kammerater og skole. Af holdet 1907—08 var mødt 14! Elevforeningens indbydelser til jubilarsammenkomst under efterårsmødet var i år kommet lidt længere ud end i fjor. Vi håber, at de, der skal jubilere i 1959, altså 1908—09, 1909, 1918—19, 1919, 1933—34, 1934, 1948—49 og 1949, og som vi har adresse på, vil lade den indbydelse, de får herfra, gå videre til andre fra deres årgang, som ikke står i elevforeningen.

Vallekilde-udstillingen under efterårsmødet var igen Odsherred-malernes med arbejder af de to ægtepar *Ellen Krause* og *Viggo Rørup* og *Birthe* og *Karl Bovin*, af *Jul. Wederkinch* og *Aksel Møller* samt af udstillingernes fire ophavsmænd *Ernst* og *Holmer Trier*, *Paul Nyhuus* og *Peer Dahl*. *Gudrun Trier* udstillede nogle af sine fine portræthoveder. Vi er disse kunstnere megen tak skyldig.

For elevforeningens midler er *Louis Moes* billede over indgangen til gymnastiksalen, »Tyr og Fenrisulven«, blevet istandsat af *Holmer Trier*.

På årsmødet i De danske Gymnastikforeninger 21. september

En god historie smutter med i lobet. Dagny har den, Aase ta'r den.

valgte *Erik Knudsen* til landsformand. Efter at han kom hertil sammen med os i 1954 og fik ledelsen af delingsføreruddannelsen, er han blevet medlem af håndboldudvalg og amtsbestyrelse i H. a. ø. G., næstformand i Landsdelingsførerforeningen og formand for D. d. G.s bladudvalg, der fra nytår 1958 gav »Ungdom og Idræt« en ny skikkelse. Nu venter der ham et endnu

mere krævende arbejde. Vi tror, han har gode muligheder for at beklæde en traditionsrig formandspost i dansk ungdomsarbejde. Sin stilling og andel i undervisningen her vil han beholde i samme omfang som hidtil. I en samtale med Holbæk Amts Venstreblad kort efter valget, udtalte Erik Knudsen, »at jeg ikke ønsker nogen form for revolution eller gennemgribende kursændringer. Vi må fortsætte med at vedligeholde og gøre det vejnet tidssvarende, som er lagt. Kort og godt kan jeg sige, at jeg vil glæde nogle og forarge andre«.

I en pause under efterårets møderejser samledes efter indbydelse fra *Herdis* og *Georg Veit* hele den faste stab ude og inde til en uformel fest, der skulde være og også blev en munter afslutning på deres tid i Vallekilde. De sagde i sommer ja til at begynde på Krogerup højskole til november. Der har *Veit* været elev hos Hal Koch, og den nuværende forstander var hans lærer, mens han uddannede sig på Den frie Lærerskole i Ollerup. Vi forstod godt, at de tog imod tilbudet fra Krogerup, så de også kan prøve kræfter et andet sted, mens de er unge.

Alligevel kneb det at skulle give afkald på to så dygtige medhjælpere. Fra første gang, jeg så dem, *Veit* i matrostøj som marinesoldat på Odden, *Herdis* som nybagt lærerinde, måtte jeg fatte tillid til dem, og det viste sig ikke at være uden grund. Ganske vist troede jeg, at skolen nu var sikret to ugifte lærerkræfter for længere tid, men om forladelse, mennesket spår ... kun et år gik det godt, så var de mand og kone. Ja, ja, tilliden holdt, også efter det. Begge har de gjort deres første erfaringer som højskolelærere her, og begge har de ydet et stort og samvittighedsfuldt arbejde, hver på sine felter. Den skole, der får deres hjælp, er vel tjent dermed. I Vallekilde fik de også deres første hjem, to kønne stuer, men for små til mere end et kort åremål. Vi forstår dem, men det alene ophæver ikke savnet af to mennesker, man holdt af i den daglige gerning. Her i elevskriftet skal *Herdis* og *Georg Veit* have en varm tak for værdifuld støtte i vore første år på denne skole og for et åbent venskabsforhold os imellem. Vi ønsker dem mange rige arbejdsår i den danske højskoles tjeneste.

Fra november er antaget 2 nye lærerkræfter. *Jørgen Fastrup* skal have nyere litteratur, sang og musik som sine hovedfag, dertil dansk, regning og engelsk. Han er søn af forstander Jens Fastrup, Asmildkloster landbrugsskole ved Viborg, har lært landbrug hjemme og siden taget svendep prøve som automekaniker, hvorefter han har studeret sang, musik og dansk ved universitetet

Fra gymnastiksalen under efterårsmodet.

Fra Vallekilde-udstillingen. Aksel Møller: Høstlandskab.

i København og taget embedseksamen derfra. *Doris Jensen*, vor nye lærerinde, er fra Ugerløse her på Sjælland, hvor hendes far er gårdejer. Hun har taget optagelsesprøve til seminariet, har været 8 måneder i England og vil øve sig som underviser, før hun evt. går videre. Hun skal have dansk, regning og engelsk. Vi venter os et godt samarbejde med disse to nye medhjælpere.

I *Dagny Pedersens* pigeflok i køkkenet virkede i vinteren 1957—58 *Anna Petersen* (56), *Else Bendixen* (56) og *Dagmar Heide* (57), som også spillede til pigernes gymnastik. Fra maj til november i år var *Kirstine Nygård Hansen* (57-58) kokkepige og *Bodil Kristiansen* (57-58) både skolens og vor private hjælper. To fra sommerskolen 1958 *Gertrud Grønkjær* og *Bodil Elvang Hansen* blev hos os og fortsætter i vinter. Fra november er også *Else Baltzer Nielsen* (57-58) i staben. I sommer har fru *Gudrun Andersen*, Vallekilde, været omtrent fast hjælper i vort køkken. Der hviler daglig et stort ansvar på køkkenstabten. I sommer var det ekstra stort. Det skal nævnes, at de alle tog det på sig og bar det med glans.

Gårdens høst, der en overgang stod i fare for at tvangsmodne,

50 års jubilarer ved efterårsmodet.

Niels Juul.

kom godt i hus og var som almindeligt i år lidt mindre end i fjor, men dog sammen med den gode roehøst stor nok til, at *Moller* kan holde så mange dyr, hans forskellige huse kan rumme, og måske lidt flere. Kostalden er i sommer blevet ombygget. Den er nu en mere rationel arbejdsplads, og der kan stå to køer mere end før. En god forbedring.

Haven har også givet noget mindre frugt end i fjor, og endnu mindre vil den sikkert indbringe. En del omlægning af blomster- og staudebede, sløjfning af gange og nogen rydning finder sted i disse efterårsmåneder. Havens linjer skulde derved bringes i større samklang med det bølgende terræn. Til sommer vil det

Det nye relief i forhallen. Berthel Thorvaldsen: »Rebecca og Elieser ved Brønden«.

vise sig. *Niels Juul* og *Edith* med deres hjælpere har passet have og gartneri med sædvanlig dygtighed.

Måske skal jeg også nævne, at vi i sommer fik de sidste malede trækaner på elevværelserne erstattet af nye senge med fjederbund, og at der til vinterholdet 1958—59, som er på 102 elever, er anskaffet nye borde og rigtige stole til samtlige værelser i den røde elevfløj. Det var tiltrængt, og det lysner i rummene. Vi håber, at mere bliver muligt ad åre.

Tilbage er at rette en tak til alle, der sammen med den daglige arbejdsskare på skolen har givet os en håndsækning til opgaver af vidt forskellig art. Det er rart at have hjælpsomme naboer. Skolens styrelse skal have tak for støtte med råd og dåd og *Grete Killemosé* for solid regnskabsføring.

For breve og hilsener, I har sendt os i årets løb, og som vi ikke har fået svaret på, sender vi en hjertelig tak. Og sammen med alle medarbejdere ønsker vi årsskriftets læsere:

Glædelig jul og et godt nytår!

Bodil og Jørgen Jessen.

Elise, Annette, Karsten, Ingrid og Gudrun.

Fru Bodil med Elise og Annette.

Årsregnskab for Vallekilde Folkehøjskoles Lærlingeforening

1. juli 1957 til 30. juni 1958.

INDTÆGTER:		UDGIFTER:	
Kassebeholdning 1. juli 1957.....	10.529,29	Trykning af årsskrift	7.446,43
Medlemsbidrag	17.138,00	Porto og fragt	3.801,50
Salg af tidligere årsskrifter	106,00	Tryksager	400,00
Afdrag fra skolen	1.000,00	Løn til sekretær	500,00
Leje af gymnastikdragter m. m.	461,00	Rejseudgifter	207,00
Salg af elevnåle	1.364,20	Landselevforeningen	872,50
Renter	354,46	Skolen (elevhjælp, Ansgarbilledet) ...	5.924,80
Forudbetaling for årsskrift 1958	196,00	Gaver (Norge, Killemosé)	58,20
Jens Kirk mødet	24,00	Kassebeholdning 30. juni 1958	11.962,52
Ialt	31.172,95	Ialt	31.172,95

Ovenstående regnskab er gennemgået og sammenholdt med bilag og kassebøger og intet er fundet at bemærke.
 Vallekilde, den 4. juli 1958. *Hans Trier Hansen.* *Vagn Aage Fredslund.*

92

Status 1. juli 1958.

FORMUE:		GÆLD:	
Den sjællandske Bondestands Sparekasse ÆÆ 1768	10.085,99		
Vallekilde-Hørve Sogns Sparekasse nr. 34	1.870,35		
Giro nr. 7090	0,67		
Kontant	5,51		
Lån til skolen (opr. 10.000)	6.500,00		
Gymnastikdragter	249,80		
Bolde	90,00		
Elevnåle	3.795,00	Formue	22.597,32
Balance	22.597,32	Balance	22.597,32

Fra elevforeningen

Kære gamle elever.

Den vedlagte giroblanket i dette årsskrift er beregnet til eventuel forudbetaling af næste års elevskrift. Vi vil gerne, om endnu flere vil benytte denne metode, da I derved sparer både postvæsenet og os for en hel del arbejde. Der skal altså blot sendes 4,— kr. på blanketten, så får I årsskriftet frit tilsendt næste år. Hvis I ønsker at købe skolemærket (den lille lærke), kan I på samme blanket sende 3,50 kr. + 30 øre til porto, så får I emblemet sendt omgående.

Husk altid ved enhver henvendelse til elevforeningen at opgive, hvilken årgang I tilhører, og for de pigers vedkommende, der er blevet gift, tillige pigenavnet.

Elevskriftets ældre årgange fås som sædvanlig for 1,— kr. pr. stk.

Vi beder jer undskylde eventuelle fejl ved heftning eller ekspedition af årsskriftet. Hvis en sådan fejl er sket, må I hurtigst muligt meddele os det, så den kan blive rettet.

Vort pekuniære bidrag til skolen er i år dels givet til en restaurering af billedet af Tyr og Fenrisulven over gymnastiksalens indgang fra flisepladsen, dels til hjælp til et filmsapparat. Begge dele ser godt ud, og apparatet glæder vi os til at bruge i den kommende tid.

Hessische Landvolk-Hochschule i Vesttyskland tilbyder gamle Vallekilde-elever 2 fripladser på et 8 ugers kursus 18. jan.—14. marts 1959 og 1 friplads på et 10 ugers kursus fra 14. jan.—21. marts 1959. Skolen er både for unge piger og mænd. Program sendes herfra til interesserede.

Vi siger igen i år tak for alle hilsener i årets løb.

Poul Trier Hansen.

/ Grete Killemosen.

Fra Vallekilde-kredsene

I årets løb har der været afholdt møder i alle Vallekilde-kredse undtagen på Fyn. Som i fjor lykkedes det igen at få flere af lærerkredsen med end de to, der efter sæd og skik skal tale, og det faldt da naturligt at lade talerhvervet gå på omgang mellem lærerne fra møde til møde. I mødelisten nedenfor er for hver kreds de to, der var talere, nævnt først.

Københavnskredsen stiftedes i en forrygende snestorm 5. februar. Valborg Pedersens forarbejde belønnedes ved det gode fremmøde. Det er tanken til næste møde også at indbyde gamle elever med bopæl i omegnen af København.

Under de enkelte kredse nævnes, hvem der leder kredsudvalgenes arbejde. Kommer man til en ny egn, kan man da se, *hvem man skal henvende sig til for at få tilsendt meddelelse om næste møde*. Udvalgsformændene får løbende tilsendt navnelister for hvert nyt elevhold og sender besked om møde til dem, der har bopæl indenfor deres kredsområde. Elever fra tiden efter november 1944, som har skiftet adresse, siden de forlod skolen, og alle elever fra sommeren 1944 eller tidligere må, hvis de ikke allerede har gjort det, henvende sig til nærmeste kredsformand, såfremt de ønsker at modtage underretning om kommende elevmøder i deres landsdel. Mellem de enkelte jyske kredses områder kan der dog ikke drages bestemte grænser, så man i tvivlstilfælde selv må råde for, hvor man lettest kan finde hen. I oversigten medtages også nogle nyvalg til kredsudvalgene fra efterårets møder.

Fynskredsen

Formand: gdr. Hans Nordtorp, »Lundsgård«, Bolbro.

Mødedag: anden lørdag i september, hvert andet år.

Møde 1958: intet.

Møde 1959: lørdag 12. september.

Nordjyllandskredsen

Formand: gdr. Olav Libak Hansen, Ny Agdrup, Tårs.

Mødedag: begyndelsen af oktober.

Møde 1958: Hjørring højskolehjem lørdag 11. oktober, eftermiddag, ved Hans Trier Hansen og Jørgen Jessen.

Midtjyllandskredsen

Formand: lmd. Anders Kærgård, Lyby.

Mødedag: første fredag i oktober.

Møde 1958: Friis Farsøes konditori i Skive fredag 3. oktober, aften, ved Uffe Grosen, Jørgen Jessen, Bodil Jessen, Aase Petersen, Erik Knudsen og Jørgen Fastrup.

Møde 1959: fredag 2. oktober.

Østjyllandskredsen

Formand: forstander Tage Dybkjær, Egå efterskole, Hjortshøj.

Mødedag: første søndag i september.

Møde 1958: Egå efterskole søndag 7. september, eftermiddag, ved Jørgen Jessen, Georg Veit, Uffe Grosen, Bodil Jessen og Herdis Veit.

Møde 1959: søndag 6. september.

Vestjyllandskredsene

Formænd: Vardekredsen: lærer Evald Larsen, Elmeallé 1, Varde.

Skjernkredsen: gdr. Jacob Jacobsen, »Landting Højgård«, Hanning, Sædding.

Mødedag: begyndelsen af oktober, skiftevis i Varde og Skjern.

Møde 1958: Varde højskolehjem lørdag 4. oktober, eftermiddag, ved Uffe Grosen, Erik Knudsen, Bodil og Jørgen Jessen, Aase Petersen, Herdis og Georg Veit.

Nyvalg: Jens Alfred Nielsen, Fåborg, Varde (55/56).

Møde 1959: Skjern.

Sønderjyllandskredsen

Formand (nyvalg): Henning Stein, Store Åved, Løgumkloster. (48/49).

Mødedag: begyndelsen af oktober, skiftende mellem øst- og vestlandet.

Møde 1958: Sogn kro, Løgumgård, eftermiddag og aften, ved Georg Veit, Jørgen Jessen, Bodil Jessen, Aase Petersen, Erik Knudsen og Herdis Veit.

Møde 1959: Åbenrå.

Københavnskredsen

Formand (nyvalg): Valborg Pedersen (32), Borgervænget 74 I tv., København Ø.

Møde 1958: Københavns højskolehjem, Forhåbningsholmsallé 20, onsdag 5. februar, aften, ved Uffe Grosen, Jørgen Jessen, Anna Grosen, Bodil Jessen, Kr. Killemose, Aase Petersen og Povl Trier Hansen.

Møde 1959: tirsdag 10. februar samme sted.

Har kredsudvalget ønsker om særlige meddelelser i årsskriftet, modtages de gerne. Her fra skolen beder vi om, at man i god tid vil sørge for henvendelse hertil om tid og talere. Vi påskønner meget udvalgenes arbejde med mødernes tilrettelæggelse og vil efterkomme ønsker om deltagelse herfra, så vidt det lader sig gøre.

Med tak for årets Vallekilde-møder!

Jørgen Jessen.

Fra Vallekilde-udstillingen. Gudrun Trier: Barnehoved.

Fra Landsforeningen af Højskoleelever

Når man læser en beretning fra sin forening, kan man normalt placere sig selv et eller andet sted i den, og man nikker genkendende til noget, som man selv i årets løb har været med til. Helt sådan er det vel ikke med landselevforeningen. Medlemmerne i de enkelte elevforeninger kan have svært ved at føle et tilhørsforhold til landselevforeningen og dermed til sekretariatet i Vartov.

Det kan ikke nytte at sukke over det, for det kan sikkert ikke være meget anderledes. Men selvom vi ikke vil deltage i en eventuel klagesang om, at ikke flere føler sig personligt forbundne med sekretariatet, kunne vi trods alt ønske, at såvel elevforeningerne som de enkelte medlemmer i større grad var opmærksomme på sekretariatets muligheder. Vi tænker her ikke mindst på de mange, som også er med i andet ungdomsarbejde. Adressen er: *Højskolernes Sekretariat, Vartov, København K.*

Et sekretariat med kontor i København vil naturligvis modtage flest henvendelser, såvel fra enkeltpersoner som ungdomsforeninger, fra kredse i hovedstaden og dens omegn, men med de store skarer af medlemmer, landselevforeningen har (via de enkelte elevforeninger) skulle det også være muligt at komme mere i kontakt med unge og ungdomsarbejde vest for Valby Bakke.

I april måned holdt landselevforeningen repræsentantskabsmøde. *Jørgen Jørgensen*, som lige siden foreningens oprettelse har været formand, kunne på grund af sit arbejde som undervisningsminister ikke fortsætte mere. *Jørgen Jørgensen* har betydet uhyre meget for det arbejde, landselevforeningen satte i gang i Højskolernes Sekretariat, og der blev da også fra forsamlingen rettet en varm tak til den afgående formand. Magister *Jens Rosenkjær* blev valgt til landselevforeningens nye formand.

Ved det samme repræsentantskabsmøde trådte sekretariatets daglige leder *Erik Halvorsen* officielt tilbage. Allerede i den sidste årsberetning sagde Erik Halvorsen farvel, men elevforeningerne fik først nu lejlighed til at sige Halvorsen tak for de første 8 år

af sekretariatets levetid. Som ny daglig leder blev *Alfred Dam* budt velkommen.

Som det sikkert er bekendt, er landselevforeningen medlem af *Dansk Ungdoms Fællesråd*. Vi opfatter det som noget meget værdifuldt at være med i samarbejdet med alt dansk ungdomsarbejde — og iøvrigt også i meget internationalt ungdomsarbejde. Pladsen tillader ikke en nøjere gennemgang af Dansk Ungdoms Fællesråds arbejde, men vi ønsker dog her at gøre opmærksom på de mange *kursustilbud*, der gives os, og som står åbne for alle medlemmerne i elevforeningerne. Højskolebladet vil for fremtiden bringe meddelelserne om de enkelte kursus.

Lige siden sin start i 1950 har landselevforeningen med stor interesse fulgt *Højskolebladet*, ikke mindst fordi vi mente, at et samarbejde mellem foreningen og bladet kunne muliggøre det fremstød på højskolens vegne mod nye kredse, som begge parter var interesseret i, og som et udtryk for denne fællesinteresse var vi naturligvis glade for, at landselevforeningen fik en repræsentant (*Birthe Mailund*) i Højskolebladets bestyrelse efter bladets omlægning i år.

Store nye epokegørende fremstød i sekretariatets daglige funktion er der ikke sket. Den formidling, der har været, af *elever til højskolerne*, er også i år steget noget. For sekretariatet kan det være væsentligt, at vi med tal (indmeldelser) kan vise, at vi har kontakt med mange unge, der agter sig på højskole, men tallene alene vil aldrig give det rigtige udtryk for de kontakter, sekretariatet er med til at etablere, idet mange unge efter at have skrevet eller besøgt os skriver direkte til skolerne, og det er måske ikke den dårligste form for etablering af kontakt mellem en ung og en skole, men det viser sig blot ikke på vores statistik.

I øjeblikket er vi ved at redigere en *ny brochure*, omhandlende alle højskolerne. Den vil blive uddelt såvel direkte til unge som indirekte gennem organer, der har kontakt med unge.

Vi har mødt den opfattelse, at sekretariatet efterhånden skulle betragte *de korte kursus* (14-dage) i sommertiden som sin væsentligste opgave. Det er selvfølgelig ikke rigtigt, men det er vort indtryk, at man med de korte kursus kommer i kontakt med nye befolkningsgrupper, og det synes vi er vigtigt. I sommer har der været 36 korte kursus på 22 skoler, og gennem sekretariatet er der blevet indmeldt 1300.

Foruden alle henvendelser fra de kommende elever modtager

vi næsten dagligt besøg af *udlændinge*, der kommer til Danmark for at studere den danske folkehøjskole. *Aftenhøjskolen* arbejder også i vinter. Vi har her den glæde at have fuldt hus til alle rækker. Vi venter ikke nogen dalende interesse for folkehøjskolen, og tilsyneladende har de fleste skoler da også flere elever i år end sidste år.

Jeg har, som det fremgår af beretningen, kun arbejdet i sekretariatet i et lille halvt år, men jeg takker foreløbig for den tillid og forståelse, der er blevet vist mig, og håber, at jeg kan være med til at indfri de forventninger, man stiller til sekretariatet.

Alfred Dam.

Eleveholdene 1947-48 og 1948

Uffe Grosen har forestået både indsamling og redaktion af oplysningerne om begge hold. J. J.

Vinterholdet 1947-48

Forkortelser:

Folkehøjskole	hsk.
Husmandsskole	hmsk.
Landbrugsskole	lbsk.
Seminarium	sem.

Hvor den nugældende adresse er anderledes end for ti år siden, står den sidst.

Jens Kristian Aggerholm, Nissumgård, Durup. Tune lbsk. 1948-49, eget landbr. 1950-51, landbrugskand. 1955, assistent ved Salling ldbf. 1955-56 og ved Hjørring amts landøk. selskab fra 1956, medvirker ved undervisn. af unge landm., gift 1950 m. Karen Geertsen, Åsted, (elev 1948). — Østre Ringvej 113, Hjørring.

Helge Albrechtsen, Borup, Stubbekøbing. Sydsjælland lbsk., oph. i England, gift 1952 m. Else Lejre, deltager i folkeligt arb., har overtaget svigerfars gård i forp. — Houmarken, Stubbekøbing.

Aage Andersen, Bjergby, Erslev, Mors. Forskell. pl., militærtj., Tune lbsk. 1950-51, gift 1956 m. Ellen Margrethe Lund, Hårlev, ejer gård på 35 tdr. l. — Stoltsagergård, Egerup, Fjenneslev.

Johannes Myrup Andersen, Gl. Vindblæs, Vindblæs.

Niels Søborg Andersen, Yderby, Sjællands Odde.

Tage Andersen, Niløse, Dianalund. Forskell. pl., fodermester en vinter i Sverige, gift 1955 m. Kirsten Højgård, Skaftø, bestyrer af sin svigerfars gård. — Nymarksgård, Myrup, Lov.

Torben Andersen, Askov Møllegård, Bøgesø.

Kaj Kastberg Andreassen, Dybe, Bonnet.

Andreas Barslund, Kongsgård, Hjerm. Lægård lbsk. 1949-50, gift 1950 m. Bodil Bjerre (elev 1949), overtog s. å. sin kones fødegård, deltager i et godt folkeligt arb. — Vester Grønbæk, Tvis.

Aage Bertelsen, Herborg. Forskell. pl., gift 1954 m. Ingrid Kors-holm, Brogård, ejer gård på 30 tdr. l. — Heager, Ringkøbing.

- Johannes Bjerregaard- Vitved, Skanderborg. Forskell. pl., bl. a. en sommer i Svejts hos Villy Stubers far, en rejse til Paris, to rejser til Norge, tog 1954 arbejde v. jernværk i Borlänge, 240 km n. f. Stockholm, de to sidste år arbejde v. gummifabrik i Trelleborg, gode arbejdsforhold, stor løn, men vil snart hjem. — Ripagatan 90, Trelleborg, Sverige.
- Tage Boesen, Gummebjerggård, Nr. Broby.
- Poul Bondesen, Hospitalsgade 3, Kolding. Forskell. pl., et år i Norge, to år i Kanada, gift m. Karen Margrete Nissen, deltager i folkeligt arb., ejer Bjerregård, Vejen.
- Hans Th. Bredahl, Branderup, J. Militærtj., landm., udlejer vaske- og tørremaskiner, deltager i folkeligt arb.
- Aksel Bust, Løvel, Viborg. Forskell. pl., militærtj., har ledet gymnastik, været formand f. gymf., Asmildkloster lbsk. 1952-53, gift 1953 m. Agda Kjærsgård, Lisedal, overtog s. å. landejendom i Thisted v. Viborg.
- Børge Carstensen, Overvindinge, Klarskov. Sydsjæll. lbsk. 1 måned, Viborg ghsk. 8 dages kursus, fmd. for Ørslev gymnastik- og idrætsf., næstfmd. for husmf., gift 1949 m. Ellinor Margr. Pedersen, ejer landejend. på 12 tdr. l. i Ørslev Kohave, Vordingborg.
- Mathias Carstensen, Karoline Amalievej 16, Svendborg. Forskell. pl., Korinth lbsk. 1949-50, deltog i lingiaden 1949, har i flere år ledet gymnastik og håndbold, gift 1955 m. Magda Pedersen, Nustrup, overtog s. å. gård på 13,6 ha i Skovbylund, O. Jerstal.
- Arne Christensen, Bringstrup, Ringsted.
- Asger Christensen, Nees, Vemb.
- Ernst Henrik Christensen, Nyholm, Tvis.
- Tage Christensen, Skelgårdsstr., Tømmerup, Kastrup, Amager.
- Kristen Ellegaard. Forskell. pl., civiltjeneste, Korinth lbsk. 1951-52, har ledet gymnastik i flere år, gift 1952 m. Tove Helene Pedersen, Jordløse, overtog s. å. landejend. på 8½ tdr. l., i Horne, solgte 1954 denne og overtog anden ejend. på 16-17 tdr. l. i Halsmose, Håstrup.
- Frands B. Frandsen, Højgård, Billum. Forskell. pl., gift 1955 m. Anna-Lise Lydersen, overtog s. å. 37 tdr. l. høj jord, som faderen opdyrkede 1937, opførte bygninger, overtog også 13 tdr. l. lavmose, som nu opdyrkes, medlem af skyttef. og L. S. — Jægum, Krøgum.
- Ejvind Friberg, Kasernevej 6, Holbæk. Arbejdet i Siggaards varehus, Holbæk, gift, har overtaget: Frugt & Konserver en Gros, Bysøstr. 1, Holbæk.

- Aage From, Grønnebæk, Jels. Forskell. pl., Gråsten lbsk. 1950-51, gift 1952 m. Astrid Post, Christiansfeld, overtog 1953 en gård på 22 tdr. l. — Stursbøl, Sommersted.
- Aksel Hansen, Vedbynørre, Frederikslund. Har været forkarl, foderm., bestyrer, Korinth lbsk. 1951-52, gift 1953 m. Signe Rasmussen, Strynø, overtog s. å. ejend. på 6 tdr. l. sandjord + 10 tdr. l. eng i forpagtn. i Erdrup, solgte ejendommen 1958, er i færd med at opføre bygn. på en god statsejend. på 13 tdr. l. — Lillevangsvej, Sneslev.
- Herman Hansen, Borggård, Nakke, Nykøbing S. Rejse til England 1949, til Finland 1952, militærtj., Ladelund lbsk. 1952-53, deltager i gymnastik og håndbold, har været fmd. f. gymf.
- Oskar Hansen, Hærkærgård, St. Salby, Køge. Plads i Sverige 1948, derefter militærtj., Tune lbsk. 1949-50, har ledet gymnastik i to år, gift 1952 m. Elisabeth Olsen, Ørsted, overtog s. å. ejend. på 15 tdr. l. — Spanager, Bjæverskov.
- Peer Hansen, Nordskov, Bjælkerup, St.-Heddinge. Plads på Fyn, Langelands lbsk. 1951-52, gift, hjælper på faders gård, deltager noget i folkeligt arb.
- Poul Aage Hansen, Kastel, Ørbæk. Arbejder v. landbr., deltager i folkeligt arb.
- Tage Hejgaard, Saxild, Odder. Har arbejdet $\frac{1}{2}$ år i Svejts ,besøgte ofte Frits Wartenweilers hsk., Hertzberg, militærtj., Kærhave lbsk. 1950-51, har siden rejst i Tyskland, Østrig, Italien, Frankrig, Belgien og Holland, gift 1953 m. Tove Balle, Ørting, overtog s. å. fødegården, har specialiseret sig i opdræt af ænder, ca. 25.000 om året, deltager i folkeligt arb.
- Ole Hjelholt, Hjelholt, Rygård. Militærtj., arbejdet i faderens forretning, begyndte 1953 med eget væveri og konfektion, kun salg til forretninger, deltager i folkeligt arbejde, gift 1956 m. Rigmor Rasmussen, Stenstrup. »Politisk set er jeg den samme, som da jeg var på Vallekilde«.
- Ejnar Hjortkær, Toftegård, Vamdrup. Forskell. pl., bl. a. to i Svejts, lbsk., studierejse til Holland, militærtj., gift 1955 m. bogholder Ruth Laursen, deltager i folkeligt arb., forp. af fødegården.
- Laurids Chr. Høj, Højgård, Vostrup. Forskell. pl., militærtj., Lægård lbsk. 1950-51, gift 1954 m. Marie Sørensen (elev 1950), overtog s. å. gård på 35 tdr. l. i Harning, Sædding.
- Marinus Ilsø, Gjettrup, Glejbjerg. Gråsten lbsk. 1951-52, ugift, overtog gård 1958, Engdalgård, Ansager.
- Anders Bølg Jensen, Stokbæk, Sig. Korinth lbsk., gift m. Esther

- Marie Pedersen, har overtaget svigerfars gård, 57 tdr. l., i forpagtning. — Egebæk, Hviding.
- Andreas Jensen, Nr. Kongerslev, Kongerslev. Lærereks. fra Silkeborg sem. 1953, s. å. ansat v. Hasselager centralsk., i år studieoph. v. Danmarks lærerhsk. i dansk litt., sang og musik, ugift. — P. t. Duevej 88, II th., Kbh. F.
- Hans Jensen, Horreby, Karleby, Falster. Forskell. pl., bl. a. i Belgien, Ladelund lbsk. 1949-50, deltager i folkeligt arb., gift 1953 m. Dora Bille Hansen, bestyrede fødegården til 1957, købte da gård i Grumløse, Lundby.
- Hans Esbjerg Jensen, Hvedelykkegård, Sjællands Odde.
- Henning Jensen, Ulse Olstrup, Rønnede.
- Kaj Jensen, Tune, Hedehusene.
- Niels Chr. Jensen, Nr. Kongerslev, Kongerslev.
- Vagn Jensen, Svejstrup, Ry. Forskell. pl., gift 1951 m. Inger Elise Pedersen, Voldby, har de to sidste år arb. ved Hammel og omegns andelsslagteri, deltager i folkeligt arb. — Voldby, Hammel.
- Per Jeppesen, Risagergård, Ramsøllille, Havdrup. Forskell. pl., bl. a. i Holland, rejser i Tyskland 1952 og 1953, Askov hsk. 1949-50, Tune lbsk. 1952-53, gift 1954 m. Ellen Kristensen, Brordrup (elev 1948), derefter i to år medhj. på faderens gård, overtog 1956 sine svigerforældres gård i forpagtn. — Brordrup, Gadstrup.
- Hans Aage Jespersen, Højbogård, Nr. Åby. Forskell. pl., Korinth lbsk., gift m. Gerda Schmidt, deltager i folkeligt arb., ejer husmandsbr. i Maltbæk, Vejen.
- Laurits Jochumsen, Grårupgård, Hornum.
- Christian Nissen Johannsen, Heds, Tinglev. Pl. v. landbruget, Gråsten lbsk., gift m. Anne Margr. Dahl, Hoptrup, ejer gård på 20 ha, deltager i folkeligt arb. — Ottanggård, Hoptrup.
- Ove Johnsen, Bjælkerup, St.-Heddinge. Forskell. pl., $\frac{1}{2}$ år i England, Korinth lbsk. m. kontroludd., 1952-54 kontrollass. i St.-Heddinge, 1954-56 i Californien, 1956-57 kontrollass. i Klippinge, 1957 udvandret til Californien, arbejder på mejeri i Ventura, gift m. lærerinde Kay Ewans. — Rt. 2. Box 2, Ojai, Californien, U. S. A.
- Arne Jørgensen, Våbensted, Saksøbing.
- Knud Børge Jørgensen, Markedslev, Hørby, Holbæk. Tjent 1 år i Odsherred, ugift, bestyrer sin mors gård, deltager i folkeligt arb.
- Lars Chr. Jørgensen, Framlev Mark, Lillering.
- Jens Kalstrup, Mejlby, Hjortshøj. Forskell. pl., Ladelund lbsk.,

- gift m. Inga Hjortshøj (elev 1949), købt gård 1952 i Væth, Langå.
- Hans Werno Keden, Breklum v. Bredstedt, Sydslesvig.
- Henning Knudsen, Hørby, Hobro.
- Peder Knudsen, Solvang, Spjald. Forskell. pl., Korinth lbsk. 1951-52, kontrollass. 1^{1/2} år på Fyn, derefter bestyrer på kartoffelgård i Jylland, gift 1955 m. Tonni Hagelskjær (elev 1953), nu ejer af en gård på 17 ha, har deltaget i folkeligt arb., f. t. fmd. f. Studsgård gymf. — Nr. Vejen, Studsgård.
- Egon Hyltdahl Kristensen, Pederstrup.
- Kristen R. Kristensen, Ollerup, Bredsten. Forskell. pl., militærtj., gift 1955 m. Marie Lauridsen, overtog s. å. gård på 43 tdr. l., deltager i folkeligt arb. — Nr. Boel, Lønborg.
- Jørgen S. Kærgaard, Møllerup, Ørum Sdl.
- Jørgen Lanng, Vorning, Hammershøj. Foreningen Norden stipendiat på Väddö hsk. i Sverige, militærtj., studieoph. 1^{1/2} år i U. S. A., især i staterne New York og Californien, rejse gennem 26 af U. S. A.s stater, endvidere til England, Tyskland, Holland, Belgien, Luxemburg, Østrig og Frankrig, giftes nov. 1958 m. Anna Marie Damsgård Nielsen, Hvidding, gårdbestyrer og Danmarks yngste sognefoged, kredsform. for VU.
- Bendt Larsen, Bognæs, Holbæk. Forskell. pl., Ladelund lbsk. 1953-54, deltager i folkeligt arb., f. t. forvalter på Lundsgård, Bevtoft.
- Børge Larsen, Gærup, Korinth. Malling lbsk. 1950-51, flere rejser, deltager i folkeligt arb., ugift, hjælper på faders gård.
- Carl Møller Larsen, Østrup, Otterup. Et år i Århus, militærtj., 1/2 år i gartneri i Holland, Bøder gartnersk., deltager i folkeligt arb., gift 1951 m. Thora Kjær Larsen (elev 1949), overtog s. å. ejendom, der drives som blomster- og læggartneri. — Løkkegravene, Beldringe.
- Ebbe Boesgård Larsen, Nørrehavegård, Rudkøbing. Forskell. pl., bl. a. i Sverige, militærtj., Korinth lbsk., ugift, arbejder på faders gård.
- Kaj Larsen, Tostrup, Stege. Plads i Jylland, siden arbejdet hjemme, gift 1951 m. Elise Hansen, Løve, bor i eget hus, men hjælper fremdeles forældrene, deltager i folkeligt arb.
- Erik Skovby Larsen, Pilebæk, Bjælkerup, St.-Heddinge. Forskell. pl. i Sønderjylland, kursus på Ollerup og Viborg ghsk., gift 1954 m. Inge Marie Christensen (elev 1947), overtog fødehjemmet 1955, deltager i folkeligt arb., har ledet gymnastik 1948-56.

Frede Kjær Larsen, Grønnegyden, Søhus. Har i flere år arbejdet i sin fars gartneri, to rejser til Holland, en til Sverige, et års studieoph. i U. S. A., overtog 1953 sin morfars gartneri med drivhuse og frilandskulturer, gift 1954 m. Edith Olsen (elev 1954), deltager i folkeligt arb. — Grønnegyden, Stige.

Knud Larsen, Østrup, Ugerløse. Forskell. pl., gift 1951 m. Astrid Stavnsbjerg (elev 1945), har forpagtet sin fars gård, Tingbjerggård, Ugerløse.

Peter Lautrup, Grønnebæk, Jels. Forskell. pl., gift 1950 m. Marie Brorsen, Brøndlund, overtog s. å. fødegård i forpagtning, fra 1955 til ejendom.

Svend E. Lykke, Nees, Vemb. Forskell. pl., arbejder nu på Roskilde andelsslagteri, ugift, deltager i folkeligt arb. — Vindingevej 6, Roskilde.

Verner Lykke, Nees, Vemb.

Helge Madsen, Asp, Struer. Haslev lbsk. 1949-50, siden arbejdet som foderm. på Sjælland, ugift, har deltaget i arb. for unge landmænd. — Stigagergård, Nellerød, Helsingø.

Otto V. Mortensen, Øster-Ørsted, Sydslesvig.

Kaj Renner Mortensen, Pugerupg., Sædinge, Rødby. Arbejder på forældres gård.

Frede Møller, Bjergby, Erslev, Mors.

Marius J. Møller, Hornslet.

Arne Nielsen, Kølsenggård, Løgstrup. Forskell. pl., bl. a. i Sverige, militærtj., Asmildkloster lbsk., rejse til Holland, gift 1957 m. Lis Kolby, overtog s. å. sin faders gård, 60 tdr. l., har været fmd. og kasserer i idrætsf.

Ejler Nielsen, Havrebæk, Holtet, Gandrup. Militærtj., Lundbæk lbsk. 1954-55, forskell. pl., tre sidste år foderm. i Sønderjylland, ugift, medl. af Sundeved ungd. — Snogbæk, V. Sottrup.

Ejner Boe Nielsen, Holme Vorning, Hammershøj. Forskell. pl., militærtj., gift 1951 m. Rigmor Svendsen, overtog s. å. ejendom på 16 ha, i styrelsen for husmandsf.

Ernst Nielsen, Hørby, Holbæk.

Henning Nielsen, Hæstrup.

Henning Nielsen, Meldgård, Mårbjerg, Holstebro. Lægård lbsk. 1951-52, rejse i Norge, Tyskland og Italien, 1951 6 mdr.s studieoph. i U. S. A., 1954 og 1958 to gange to mdr.s studieoph. i England, landbrugskand. 1955, derefter assistent v. forsøgs-laboratoriet, 1956-58 ass. v. svineforsøgsst. i Roskilde, studerer f. t. på Iowa State College, Amerika. — Lyon Hall, Iowa State College, Ames Ja., U. S. A.

- Holger Kurt Nielsen, Venslev, Rude.
- Ivar Nielsen, Kildevang, Tornved, Jyderup. Forskell. pl., Lyngby lbsk. 1951-52, deltager i VU-studiekredse, rejse til Holland og Belgien, gift 1956 m. sygepl. Bodil Jørgensen, har oprettet eget hønseri og hjælper på faders gård.
- Kai Martin Nielsen, Gallelose, Stokkemarke. Plads i Norge 1948, militærtj., Lægård lbsk. 1954-55, forskell. pl., har i 6 år været i styrelsen f. Fabjerg gymf., en tid form. for s. f., deltog i foreningslederkursus i Vallekilde 1954, gift 1958 m. lærerinde Inger Lauritsen, Fabjerg, overtog s. å. gård i Sdr. Bredahl, Gudum, Vestj.
- Karl Nielsen, Langholt hotel, Langholt.
- Kildeby Nielsen, Soderup, Tølløse. Forskell. pl., har ledet og deltager stadig i gymnastik, gift 1956 m. Inger Dorn Hansen (elev 1944), har overtaget sin fødegård.
- Knud Nielsen, Tokkerup, Fakse. Forskell. pl., Korinth lbsk. 1952-53, har delt. i landbrugsf. foreningsarb., er f. t. form. for en folkelig ungdomsfo. — Enderslev, Hårlev.
- Otto Nielsen, Rønde Mark, Rønde.
- Roar Bonde-Nielsen, Olling, Sdr. Hygum. Forskell. pl., Lyngby lbsk. 1950-51, har deltaget i folkeligt arb., gift 1956 m. Ruth Horsager Christensen, overtog 1957 sin faders gård.
- Willy Nielsen, Pelykke, Simmerbølle, Langeland.
- Carl Sandø Nissen, Antvorskov hsk., Slagelse. Cand. teol. 1955 (kombinerede ferie- og studierejser i sommerferierne), lærer v. Rønshoved hsk. 1955-57, siden nov. 57 viceforst. v. forsvarrets civilundervisn. v. Holbæk kaserne, gift m. Alice Skjød-Pedersen. — Munkholmvej 36^t, Holbæk.
- Knud Nørgaard, Godthåb, Elsted, Lystrup. Forskell. pl., Ladelund lbsk. 9 mdr., gift 1957 m. Inger Nielsen, Søften, overtog s. å. sin fødegård, 50 tdr. l.
- Peter Nørgaard, Kvorning, Hammershøj.
- Elmer Olesen, Videbæk.
- Søren Jørgen Olesen, Hårby Mark, Skanderborg. Forskell. pl., deltog i lingiaden 1949, militærtj., har ledet gymnastik, er f. t. form. for Karleby gymf., gift 1951 m. Ellen Elise Jensen, Lyndby (elev 1948), overtog s. å. Ellen Elises fødegård i forpagtn., overtog 6 år senere gården til ejendom. — Strandgården, Lyndby, Kirke Hyllinge.
- Jarl Olsen, Karensminde, Boulstrup. Forskell. pl., Malling lbsk. 6 mdr., haft eget landbrug 1¹/₂ år, har nu plads som foderm., ugift. — Gl. Risbygård, Tåstrup.

- Jørgen Olsen, Venslev, Rude. Forskell. pl., militærtj., rejser i Norge, Tyskland, Luxemburg og Frankrig, ugift, købte 1953 ejend. på 10 tdr. l., hjælper desuden på fødegård, i styrelsen for VU, Skelskør, medl. af kommunale aftenskoludv.
- Jørgen Villum Olsen, Lyngerup, Krogstrup. Västerbotten hsk., Sverige, 1948-49, Den frie lærersk. i Ollerup 1951-55, gift m. lærerinde Solvejg Starbæk Svendsen, begge underviser v. Osted fri- og eftersk., Roskilde.
- Eyvind Plouborg, Galtbo, Tistrup. Forskell. pl., Korinth lbsk., har været fmd. for VU to år, f. Tistrup ungdomsf. to år, gift 1953 m. Tove Christiansen, overtog 1954 ejend. på 18 tdr. l. i Malle, Horne, Tistrup.
- Andreas Pedersen, Lykkeby, Horning, Skern.
- Hans Pedersen, Gårde.
- Jens Peder Daubjerg Pedersen, Ørumgård, Ørum Sdl. Årslev forsøgsst. $\frac{1}{2}$ år, militærtj., Korinth lbsk. 1950-51, 2 mdr. i Sverige, ca. 2 års studieoph. i U. S. A., gift 1958 m. Rigmor Leth, Hornbæk v. Randers, arbejder foreløbig på forældres gård, har været i styrelsen for VU.
- Knud Ravn Pedersen, Karlby, Hornslet. Forskell. pl., Hammerum lbsk. 1950-51, Korinth lbsk. 3 mdr. 1956, venter at blive landbrugskand. maj 1959, styrelsesmedl. i Kbh.s højskolef. — Svanholmsvej 15, Kbh. V.
- Ove Riis Pedersen, Kirkebæk, Ravnstrup J.
- Svend Aage Pedersen, Ferring, Bonnet.
- Sven Houmann Pedersen, Hougård, Askeby, Møn. Lbsk. 6 mdr., arbejdet på engelsk farm $\frac{1}{2}$ år, gift m. Else Carstensen, ejer fødegården, deltager i folkeligt arb.
- Johannes Lassen Petersen, Ribe.
- Verner Petersen, Rækmarksgård, Hørby, Holbæk. Forskell. pl. v. landbr., snedkerværkst., (nu) maskinværkst., deltager i sport, gift m. Lizzie Nielsen. — Strandmøllevvej 196, Holbæk.
- Hans Pilegaard, Kaptajngården, V. Hæsinge.
- Anker Johs. Poulsen, Flyvbjerg, Jerslev J. Forskell. pl., Malling lbsk. 1951-52, i fortsættelse heraf inseminørkursus, har siden været ansat v. Vejleegnens kvægavlsf., deltager i folkeligt arb., gift 1954 m. Ulla Hansen, Ulstrup. — Hornstrup, Vejle.
- Peter Verner Poulsen, Staksrode, Barrit. Forskell. pl., lbsk. 9 mdr. 1953-54, medl. af styrelsen f. Det unge grænsev., VU 1951-53, siden 1954 bestyrer af fhv. statsm. Erik Eriksens gård, Brangstrup, Ringe.
- Aage Rasmussen, Haugbølle, Lindelse, Langeland. Forskell. pl. i

- Jylland og på Fyn, gift 1955 m. Bente Christensen, København, overtog 1951 sit fødehjem, ejendom 7 tdr. l., »har 5 køer, 200 høns og leverer 70 svin om året«. Medl. af musik- og sangf.
- Elon Henning Rasmussen, Hedegården, Rosmus, Balle.
- Karl Rasmussen, Vejrup Mark, Brenderup. Forskell. pl., Korinth lbsk., Askov hsk., deltager i folkeligt arb.
- Poul Erik Rasmussen, Enghavegård, Karlby, Hornslet.
- Bent Sandal, Udby, Holbæk. Plads på Fyn, militærtj., forpagtede sammen med broder i 5 år sin moders gård, overtog alene denne 1956, ugift, deltager i sport.
- Knud Kildahl Severinsen, Rimsø, Tornled. Forskell. pl., Malling lbsk., gift m. Edith Nielsen, har eget landbrug. — Ebeltoft Mark, Ebeltoft.
- Arne Stigkær, Stigkærgård, Lumsås. Forskell. pl. som forkarl eller foderm., militærtj., Ladelund lbsk. 9 mdr., gift 1955 m. Kirsten Nielsen, Ll. Værløse, overtog s. å. gl. slægtsgård, har været form. f. Højby ungd. og Lumsås gymf. — Damgård, Lumsås.
- Willy Stuber, Galmis, Rüttenen, Solohurn, Svejts. Bern sem. 1948-51, 1950 rejse til London, 1953 til Firenze og Venedig, 1954 til Danmark, 1957 til Tyskland og Østrig, ugift, synger i kirkekor, medl. af K. F. U. M., folkeskolelærer i Obersteckholz bei Langenthal, BE., Svejts.
- Arne Svendsen, Stauning, Skern. Forskell. pl., gift 1952 m. Rosa Sørensen, Nåbjerg, overtog s. å. gård på 30 tdr. l. — Byumgård, Nr. Nebel.
- Niels Erik Søndergaard, Ølstrup, Lervang.
- Erland Sørensen, Dalager, Tostrup, Stege. Militærtj., Ladelund lbsk. 1950-51, gift 1953 »med en vestjyde«, forpagtede s. å. fødegården, overtog 1956 denne til ejendom, deltager i folkeligt arb.
- Harry Sørensen, Nr. Tranders Kær, Aalborg.
- Jens Kristian Sørensen, Slaglille, Fjenneslev.
- Karl Sørensen, Jaungyde, Ry. Borris lbsk. 1950-51, gift 1955 m. Helga Johannesen, overtog s. å. sin fødegård, Bakkegård.
- Arne Asp Thulstrup, Trængstrup, Støvring. Korinth lbsk. 1950-51, landbrugskand. 1954, assistent i husdyrbrug v. Hjørring amts landøkon. selsk. 1954-57, derefter konsulent i husdyrbrug v. Odsherreds husmandsf. og sekretær f. Odsherreds ungdoms-udvalg, medl. af foreningen Norden, deltager i folkeligt arb., gift 1955 m. Else Stadel Pedersen, Vennebjerg. — Præstevænget 2, Vig.
- Arne Halkjær Toft, Røjkjær, Husby, Ulfborg. Forskell. pl., gift

1950 m. Lisabet Berthelsen, overtog 1949 ejendom på 13 tdr. l., nu udvidet til 32 tdr. l., har ledet gymnastik, kasserer i husmandsf. og instruktør i luftmeldekorps. — Sdr. Nissum, Ulfborg.
 Henrik Vestergård, Lyhne, Ølgod.
 Marinus Erik Villadsen, Nr. Tranders, Aalborg.
 Peder Vind, Blåholm, Esbjerg.
 Svend Aage Øvlisen, Vesterskovgård, Odder. Pl. ved landbr., militærtj. (befalingsmandssk.), Korinth lbsk. 1951-52, gift 1953 m. Bodil Enggaard Sørensen, deltager mest i fagligt arb., har overtaget fødegård.

Sommerholdet 1948.

Forkortelser:

Folkehøjskole	hsk.
Gymnastikhøjskole	ghsk.
Husholdningsskole	hhsk.
Håndarbejdsskole	hbsk.
Seminarium	sem.
Sygeplejehøjskole	splhsk.

Mette Marie Aggerholm, Nissumgård, Åsted, Durup. Husl. pl., bl. a. som husbestyrerinde, gift 1951 m. gdr. Kaj Larsen. Deltager i folkeligt arb. — Landlyst, Estvadgårds mark, Rønbjerg.
 Inge Kirsten Andersen, Skelund. Huslige pl., har været dagvagt i »De gamles by« i København, husassistenternes fagsk. 1950, rejst i Sverige og Tyskland, gift 1953 m. mejerist Verner Andersen, Mejeriudsalget, Tingvej 12, Hornslet.
 Johanne Krogh Andersen, Tørringe, Brobyværk.
 Karen Andersen, Strammelse, Landet B, Svendborg.
 Margrethe Fonager Andersen, Brandtoft, Vind. Huslige pl., derefter 2 år på Færchs fabrik, gift 1952 m. bygningsnedker Kaj W. Willumsen, Sønderparken 9 II tv., Holstebro.
 Annemarie Andresen, Hjelmallé 12, Åbenrå. Kontorist i inspektoratet f. spiritusbeskatn. til 1951, Haderslev sem. 1951-55, lærerinde v. Randers kommunale skolevæsen fra 1955. — Hadsundvej 12 B, Randers.
 Ragna Bach, Ilsø Vestergård, Ulstrup.
 Elisabeth Bak, Lyby. Vejle forskolesem. 1950-52, vikar i Glyng-

- øre 1952-53, siden forskolelærerinde i Salel, gift 1953 m. Poul Erik Jensen fra Skagen landsogn. KFUM og K dominerer ungdomsarb. — Salel, Vienderup.
- Christine Bertelsen, Rebbøl centralsk., Bolderslev. Gift 1953 m. Andreas P. Bertelsen (elev 1948-49), der har sin fødegård i forpagtn. og er fmd. f. ungdomsf. — Rebbøl, Bolderslev.
- Else Marie Bisgaard, Nysum, Arden. Huslige pl., gift 1953 m. slagteriarbejder Anton Andreasen, Gandrup, har nu en ejendom på 12 tdr. l. på Restrup Enge, Frejlev, Ålborg.
- Erna Bjerremann, Barrit. Gift 1952 m. Svend Andersen, der 1955 købte vognmandsforretn. i Kleis, Gramrode.
- Ellen Bomholt, Hougård, Lystrup. Elev på Den jyske handelsk., forskell. aftenkursus, kontorist i fl. Århus-firmaer: Brdr. Jakobsen, Lockeyes reklamebureau, Rahrs tekn. forrent., siden 1/9 1958 Århus oliefabrik. Har i fritiden taget en omfattende uddannelse i organisationen »Kvindelig marine«.
- Ruth Brandhøj, Fårup, Mors. Gift m. hmd. Jens Peter Petersen, har ejendom på 17 tdr. l. — Rakkeby, Nykøbing M.
- Kirsten Brandstrup, Egå, Hjortshøj. Deltager i Flensted Jensens gymnastikhold til USA, Kanada og Mexico 1949-50. Exa. fra Danmarks hsk. for legemsøv., 1½ leder af Rødding hsk.s delingsførerafd. leder stadig gymnastik, gift m. gdr Knud Lauge Sørensen (elev 1945-46), Åstrup, Skødstrup.
- Signe Brogaard, Barritgård, Barrit.
- Sigrun Brogaard, Fensten, Ørting.
- Anna Margretha Christensen, Roushøje, Varde. Huslige pl., gift 1949 m. forp. Laurids Høj, Stauning, Skjern.
- Inger Christensen, Kallerup, Todbøl, Thy.
- Inger Christensen, Nørre Kollund. Deltager i folkeligt arb., gift m. savværksejer Johs. Madsen, Østbirk, men mistede sin mand efter 14 mdr.s ægteskab, derefter bestyrerinde på De gamles hjem, Egtved.
- Inger Schou Christensen, Kirkebogård, Øster Maric. Kærhave hsk., gift 1953 m. gdr. A. Timan Kofoed (elev 1939-40), Risegård, Tejn, Bornh.
- Ruth Christensen, Birkelund, Allested. Huslige pl., gift 1950 m. frilandsgartner Erik Rasmussen, Tågerød, Langesø.
- Ruth Christensen, Mølvang, Jelling. Sygeplejeudd. i Vejle, suppleret i Middelfart og sct. Joseph, Kbh., siden 1957 vikarassistent v. Kbh.s amtssygeh. i Gentofte, deltager i sport og aftenkursus. — Amtssygehuset, Gentofte, Hellerup.
- Johanne Voldum Clausen, Skolen, Holsted. Defektrice på Svane-

- apoteket, Kbh. Ubberup splhsk. 1951-52, medhjælper på Vallekilde hsk. 1952, sygeplejeudd. på Rigshosp. 1952-55, Askov hsk. 1956-57, lærerinde på Ubberup splhsk. 1957-58, Askov hsk. (Nordisk lærerkursus) 1958, nu sygeplejerske på Rigshosp., Kbh. Ø.
- Tove Dahlstrup, Åbybro.
- Ingrid Egekvist, Realskolen, Tåstrup. Huslige pl., $\frac{1}{2}$ års skole i England, studentereksa. 1951, vikarbejde, Askov hsk., lærerindeksa. fra KFUMs sem. 1954, ferierejser til Wales, Østrig, Svejts, Frankrig, Holland, Belgien, Tyskland, gift m. lærer Willy Jagd-Jensen, s. å. ansat v. Tåstrup realsk. — Valbyvej 26, Tåstrup.
- Kathrine Eskildsen, Bøvling, Bøvlingbjerg. Ry hsk. 1951-52, deltager i folkeligt arb., gift m. arbmd. Ejnar Thorup, Tingvej 22, Ulfborg.
- Elisabeth Fischer, Undløse, Tølløse. Den treårige barneplejerskeudd., har arbejdet i Norge og Sverige, på malerskole, assisteret på børnegård (daghjem), medl. af »Dansk vandrerlaug«. — Strandagervej 3 III tv., Hellerup.
- Margrethe Fischer, Undløse, Tølløse. Huslige pl., et år i Norge med 3 mdr.s vævekursus, hjælper f. t. sine forældre. — Landsgrav mark, Slagelse.
- Elisabeth Brogaard Frank, Røjbøl, Østerlindet.
- Karen Geertsen, Åsted skole, Durup. Huslige pl., deltog i lingen den 1949, gift m. konsulent Jens Kristian Aggerholm (elev 1947-48). — Østre Ringvej 113, Hjørring.
- Andrea Gravesen, Skoldborg, Outrup. Huslige pl., gift 1949 m. gdr. Kristian Andersen, Vittarp Nørregård, Oustrup.
- Ellen Grosen, Egå, Hjortshøj. Als hsk. 1950, deltog i rejse til Tyskland, deltager i folkeligt arb., gift 1950 m. gdr. Ejvind Kristensen, Lillenor, Malling.
- Inger Grosen, Karlby, Hornslet. Huslige pl., deltager i folkeligt arb., gift m. rutebilchauffør B. Vognsen, Rasmus Hansens allé 20, Bjerringbro.
- Anna Hald, Spørring, Århus. Kjærs tilskærersk. i Århus, syerske, gift m. Søren Duelund Isaksen, Vestergade 22, Langå.
- Dorthea Hald, Spørring, Århus. Huslige pl., gift 1951-58, nu husbestyrerinde. Dorthea Hald Jensen, Spørring, Århus.
- Anne Hansen, Nr. Bork. Huslige pl., deltager i folkeligt arb., hjælper f. t. til hjemme.
- Asta Hansen, Dybdalsgård, Klovtoft, Jels. Huslige pl., deltager i folkeligt arb. i Skodborg og på Rødding hsk., gift 1950 m.

- forp. Jens Larsen, Skodborg, har foreløbig forpagtet svigerforældres gård. Annalyst, Skodborg J.
- Birthe Hansen, Ramsøllille, Havdrup.
- Edith Bodil Hansen, Småkær, Ravning.
- Inga Hansen, Vestergade Stoholm.
- Ingrid Hansen, Rugstedlund, Vejle. I Norge $\frac{1}{2}$ år 1953, læser på Haderslev sem., venter at blive færdig 1959, gift m. lærer Juul Jensen, Starup skole, Haderslev.
- Lilly Hansen, Rakkeby, Tæbring, Mors. Gift 1951 m. mekaniker Arne Christensen, Ø. Jølby, Erslev, Mors.
- Oda Hansen, Mølvang, Jelling.
- Katrina Heinesen, Lervig, Færøerne.
- Irene Henriksen, Overby, Sjællands Odde. Gift 1948 m. lmd. Jens Jensen, der s. å. blev bestyrer af Odden præstegård, Sjællands Odde.
- Ellen Hougaard, Lundsgård Kni, Ørum, Djursland. Huslige pl., i Norge $\frac{1}{2}$ år, gift 1951 m. foderm. Carlo Andersen, Smakkerup, Vørslev.
- Dora Iversen, Randsig, Outrup. Deltager i gymnastik- og ungdomsf.s arb., gift m. gdr. Karl A. Andersen, Odderup, Ådum, Tarm.
- Solveig Frank Jacobsen, Møgelbjerg, Sparkjær. Huslige pl., gift m. bager F. B. Madsen, Forhåbningsholms allé 41 I Kbh. V.
- Agnes Jensen, Vesterbæk, Sig.
- Ella Jensen, Hjerup, Årup. Gift 1948 m. forp. Børge Hansen (svigerforældres gård), Vindshøj Røjle.
- Ellen Elise Jensen, Strandgård, Lyndby, Kirke Hyllinge. Har ledet gymnastik og spillet til gymn., gift m. Søren Jørgen Olsen, (elev 1947-48).
- Emmy Jensen, Søby, Hornslet.
- Gerda Jensen, Balle-Kanne, Odder.
- Inger Jensen, Lyshøjgård, Sæby, Kirke Hyllinge. Forskell pl., bl. a. $\frac{1}{2}$ år i Vallekilde hsk.s køkken, Haslev hbsk., deltager i folkeligt arb., gift 1952 m. præstegårdsforp. Otto Jensen (elev 1940-41). — Sæby, Kirke Hyllinge.
- Karen Jensen, Alderstrøst, Lendum, Sindal. Huslige pl., gift 1950 m. portør ved DSB Andreas Christian Sørensen fra Højbjerg. — Rolighedsvej 5, Hjørring.
- Karen Margrethe Jensen, Søby, Hornslet. Har hjulpet forældrene til 1956, siden syerske i herrekonfektion. — Mygind, Randers.
- Karla Jensen, Vallund, Ølgod. Huslige pl., gift 1952 m. hmd. Morten Rasmussen, Dalen, Skårup.

- Kirsten Jensen, Røsnæs, Bakkebølle, Nyråd. Haslev hbsk. 1951, Kleisgårds hsk. 1953, derefter hjemme, gift 1955 m. lmd. Alving Gertsen, hjælper på svigerforældres gård, deltager i folkeligt arb. — Mosevang, Stensby, Stensved.
- Lilli Høj Jensen, Højgård, Borre, Oksbøl. Huslige pl., bl. a. i Norge, Varde sy- og tilskærersk., i USA 9 mdr., rejse i Tyskland, Østrig, Jugoslavien og Italien, de sidste 4 år arbejdet på systuer i Oslo. — Bingsfoss, Sørumsand, Norge.
- Grethe Jespersen, Årup Kærgård, Hammershøj. Gift 1949 m. Anton Petersen (elev 1941-42), der s. å. overtog statsejend., 20 tdr. l., fra Fussingø gods. — Skovvang, Ålum, Randers.
- Othilde Johansen, Stormsgård, Ravsted. Skjern tilskærersk. 1950, deltager i folkeligt arb., gift m. lmd. Christensen, Kathrinedal, Svinninge.
- Kirstine Johnsen, Vester Nebel, Kolding. Sygeplejeudd. på Kolding sygeh. 1948-51, har siden arbejdet på sct. Hans, Roskilde, gift m. plejer Asger Jensen, Ringstedvej 3 A I tv., Roskilde.
- Karen Kjær Jørgensen, Kellerup, Ringe. Huslig pl. et år i Norge, husjomfruudd. fra Kleisgård hsk., derefter et år i England, nu økonoma på Søhus gartner- og frugtavlærhsk., Søhus.
- Rigmor Jørgensen, Hune, Blokhus. Forskell. pl. som gartner, Beder gartnerskole 1949-50, Spangsbjerg forsøgsst. 1950-56, fra 1956 laborant s. st., laboranteksa. fra Jydsk teknolog. inst. 1957, gift m. laboratorieleder Axel Thuesen, medl. af naturhist. fore. og Esbjerg gym.-f. — Ringen 51, Esbjerg.
- Valborg Jørgensen, Kileager, Nørreballe. Huslig pl. i Norge 1948-49, Askov hsk. 1952-53, kokkepige på Vallekilde hsk. 1953-54, uddannelse til økonoma 1954-56, økonomaass. Nykøbing F. sygeh. 1956-58, fra 1. nov. 1958 assistent v. diætkøkkenet, kommunehospitalet, Kbh. K.
- Margrethe Kirk, Madum, Ulfborg.
- Johanne Kirkegaard, No. Huslige pl., deltager i folkeligt arb., gift 1949 m. lmd. Thorvald Sørensen, Bæktoft, Ulfborg.
- Bodil Kjær, Højen, Vejle. Kontorist i århusiansk boligmont., nu bogholderske, gift 1957 m. møbelarkitekt Poul Laursen, V. Ringgade 208, Århus.
- Margit Vinter Kjær, Tåning, Skanderborg. Huslige pl., tilskærersk., gift 1951 m. lmd. Jens Berntsen, Dallerup, Sorring.
- Marianne Kronborg Kjær, Vust. Huslig pl., deltager i folkeligt arb., gift 1949 m. gdr. Jens Peter Østergård, Ullerup, Thorup.
- Gudrun Knudsen, Tønneskov, Rynkeby. Huslige pl., deltager i

- aftensk., kursus og gymnastik, gift 1950 m. gdr. Ebbe Hage-
lund Jensen, Eidamsgård, Lumsås.
- Johanne Knudsen, Korsgyden, Rynkeby. Huslige pl., Odense
fagsk., gift 1953 m. Karl Johan Nielsen, forpagtet Johannes
fødechjem.
- Karen Knudsen, Brørup, Hylke. Huslige pl., har deltaget i folke-
ligt arb., gift 1950 m. hmd. Svend Drikkjær (elev 1949-50),
Brørup, Hylke.
- Inger Korsgaard, Vester Thorup.
- Ellen Kristensen, Brørdrup, Gadstrup. Sörängen hsk. 1949, hus-
lige pl., rejse til Norge 1951, til Holland 1953, deltager i folke-
ligt arb., gift 1954 m. Per Jeppesen, Ramsøllille (elev 1947-48),
har forpagtet Ellens fødegård.
- Theodora Kristoffersen, Godthåb, Grønland.
- Anna-Marie Kusk, Toustrup. Et år kokkepige på Vallekilde hsk.,
gift 1949 m. landpost Børge Jensen (elev 1948-49), Toustrup,
Sporup.
- Anna Kærgaard, Lyby. Huslige pl., uddannet vævelærerinde
1950-52, læreri. i Århus og Herning, 1955-57 ansat på iagttagel-
seshjem v. Københ., siden 1957 assistent v. iagttagelseshjem-
met Åbrink, Odense, ønsker n. å. vidercuddannelse på den ny
børneforsorgssk. i Jægerspris. — Svendsgade 21, Odense.
- Ane Larsen, Bispebjerg Parkallé 80, Kbh. N.V. Uddannet børne-
havelæri., kursus for småbørnspædagoger, gift m. lærer Eivind
Stahl Pedersen, Sønderballe, Højstrup.
- Annelise Larsen, Karlby, Hornslet.
- Grethe Larsen, Hvide Sande, Ringkøbing. Tre-årig sygeplejeudd.
på Varde amtssygehus, suppl. udd. på S/S Augustenborg og
på forskell. hospitaler i Kbh., 14 dage på Vallekilde hsk. 1957,
fra 1957 afdelingssygepl. på Varde amtssygehus. — Jernbane-
gade 10 III th., Varde.
- Dora Lassen, Köhnbolz, Thumbby, Sydslesvig.
- Ester Øllgaard Madsen, Uldbæk, Lyhne, Ølgod.
- Kirsten Flinch Midtgaard, Søby, Hou. Forskell. pl., bl. a. i Norge,
gift 1953 m. lmd. Christian Petersen, Lillemosgård.
- Ella Mikkelsen, Kragelund, Silkeborg.
- Alma Mogensen, Astrup, Solbjerg, Århus.
- Karen Mortensen, Sildeballe, Tranebjerg. Huslige pl., gift 1953
m. gdr. Arne Alexandersen, Bisgård mark, Tranebjerg.
- Erna Møller, Vollerup, Bolderslev.
- Anna Nannerup, Selde, Roslev. Deltog i lingiaden 1949, har
ledet gymnastik, gift m. gdr. Aksel Dahlgaard, Selde, har 1958

- overtaget større gård, 52 tdr. l., Annalund, Tøndering, Durup. Anna Kristiane Nielsen, Gullerup, Sundby, Mors. Huslige pl., deltager i folkeligt arb., gift m. lmd. Asger Møller (elev 1948-49), Tøving, Sdr. Dråby M.
- Bodil Nielsen, Boholt, Øksendrup. Huslige pl., har deltaget i gymnastik og husholdningskursus, gift 1951 m. lmd. Thorkild Larsen, købte s. å. ejendom i Nakke, Nykøbing S., solgte 1958 denne ejend. og overtog samtidig Th. L.s fødehjem Solbjerg, Volstrup, Rudme.
- Bodil Kristine Nielsen, Tåning, Skanderborg. Huslige pl., gift 1951 m. lmd. Niels Bie, Sattrup. »Med 4 små børn er det ikke let at deltage i noget uden for hjemmet«. — Ejer - Tåning, Skanderborg.
- Edel Nielsen, Vejen Bindslev. Deltog i lingiaden 1949, har ledet gymnastik, gift 1949 m. forkarl Johannes Jensen, Slåbakkegård, Råbjerg, Ålbæk.
- Eline Nielsen, Torp mark, Østbirk. Huslige pl., rejse til England 1952, gift 1951 m. premierløjtnant Alf Harald Njor, Borchsvej 13, Holbæk.
- Elise Grethe Nielsen, Fredelund, Barrit. Snoghøj septemberkursus 1950, huslige pl. i Norge, Kbh. og på Als, har ledet gymnastik, deltaget i aftenskole, gift m. maskinfabrikant Anders Petersen, Barrithule, Barrit.
- Elly Nielsen, Sprove forskole, Stege. Vordingborg børnesanatorium 1948-49, Lykkesholm spædbørnshj. (Gentofte) 1950-51, Sundby børnegård $\frac{1}{2}$ år, rejse til Norge, nu ansat som assistent på Nyborg vuggestue, Blegdamsgade 5, Nyborg.
- Helga Nielsen, Mølkjærhuse, Durup. Huslige pl., gift 1955 m. lmd. Oskar Nielsen, Tåstrup overdrev, Klippinge.
- Jessie Kaltoft Nielsen, Småkær, Ravnng. Deltager i folkeligt arb., gift m. gdr. Elmar Kjøngerskov, Småkær, Bredsten.
- Kirstine Schmidt Nielsen, Staunbo, Janderup. Borris hhs. 1948, deltager i folkeligt arb., gift 1948 m. gdr. Jens Kirk, Vestergård, Hanning, Sædding.
- Magna Seierskilde Nielsen, Hjemby, Torp, Thisted. Huslige pl., har ledet gymnastik 1948-49, deltog med et hold i rejse til Sydslesvig 1949, gift 1950 m. lmd. Folmer Kristensen (elev 1949-50), har to ejendomme på 17 og 7 tdr. l. — Østerkær, Thorup.
- Marie L. Nielsen, Fåborg, Varde. Gift m. Carl Johan Lyhne, ægteparret rejste 1950 til Canada, Marie er optaget af husligt arb., hendes mand knyttet til telefonselsk., byggede 1957

- eget hus. — 423 Tavender R. D. Calgary, Alberta, Canada.
- Mette Christine Nielsen, Hønkys, Røde Kro.
- Petra Nielsen, Banegårdsg. 7, Bredsted, Sydslesvig. Husum handelsk. 1948-49, kontorist hjemme 1949-54, i Hamborg og Kiel 1954-57, siden 1.-4. 1957 atter hjemme i faders autoforretn.
- Signe Nielsen, Håstrup. Huslige pl., sygeplejeudd. 3 år på centralsygeh., Holbæk, suppl. udd. på Rudolph Bergs hosp., Riiskov hosp. og Blegdamshosp., deltager i folkeligt arb., fast ansat v. Blegdamshosp., Kbh. N.
- Sigrid Marie Nielsen, Skovlundgård, Egense.
- Dagny Olesen, Randersvej, Mariager. Huslige pl., deltager i gym., 1957 ansat v. børnehøve i Århus, nu v. Virum daghjem. — Malmosevej 13 I, Holte.
- Olga Kirstine Overgaard, Gullerup, Sundby, Mors. Huslige pl., »og jeg blev husmandskone, der er glad for dagligdagen med arbejde, glæde og besvær; vi har et par smådrenge, og vi synes, livet er dejligt, gift m. hmd. Rasmus Andersen, Høver, Galten.
- Erna Pallesen, Galtbo, Tistrup. Huslige pl., gift 1950 m. lmd. Henry Thomsen (elev 1946-47), Øst Tarp, Strellev, Ølgod.
- Grethe Pallesen, Vestergade, Stoholm.
- Anna-Marie Pedersen, Labing, Harlev. Huslige pl., derefter kassererske i Århus, senere i 3 år kassererske på Vejle dampvæveri, nu husmoder, gift m. Knud Lomholt, Elsdyrvej 6 A, Vejle.
- Edith Borcher Pedersen, Systofte, Nykøbing F. Huslige pl., tilskærersk., lærerinde fra Ankerhus, Sorø, gift m. laborant v. cementfabrik Tage Lund, Enghuset, Karlstrup, Tåstrup.
- Erna Margrethe Pedersen, Astrup, Århus.
- Esther Pedersen, Risager, Håstrup. Var før sit skoleoph. gift m. gdr. Asger Pedersen (elev 1936-37), deltager i folkeligt og fagligt oplysningsarb.
- Inger Margrethe Pedersen, Balslev, Ejby. Ankerhus hhsk. 1949, huslige pl., kokkepige på Osted eftersk. 1952-53, gift 1955 m. forpagter Hans Kjems Simonsen (dennes fødeg.), Fæsted, Sdr. Hygum.
- Karen Margrethe Pedersen. Kr. Fjenneslev. Lærerindeeksa. fra Emdrupborg sem. 1954, faglærereksa. i dansk 1957, kursus på Bohusgården 1958, ansat v. Ulrikkenborg skole, Jernbanevej 9, Kgs. Lyngby.
- Mette Karen Pedersen, Særmærk, Holsted. Huslige pl., gift 1949 m. Lars Pedersen, der s. å. overtog sin fødegård, Winthersminde, Holsted.

- Misse Pedersen, Rugstedlund, Vejle.
- Sigrid Marie Pedersen, Lundshøj, Egense. Husl. pl., elev på fagsk., gift 1954 m. lmd. Aage Nielsen, forpagtede 1957 gården Vibelong, Egense.
- Gudrun Petersen, Høve, Dalmose. Gift 1949 m. pelsdyravler Arne Spohr, Råby, Borre.
- Anna Marie Poulsen Pedersen, Skørring, Mørke.
- Dorthe Præst, Møllegade 8, Skive.
- Marie Præst, Frammerslev, Balling. Deltager i folkeligt arb., gift m. Magnus Nørgaard, Engen 1, Roslev.
- Meta Prühs Bydelsdorf, Sydslesvig.
- Dagny Kromann Rasmussen, Sdr. Kirkeby, Egebjerg F.
- Else Rasmussen, Dognshøjrup, Stenstrup.
- Henny Rasmussen, Fastruplund, Engesvang. Deltager i folkeligt arb., gift m. lmd. Erik Christoffersen, Sejling, Skægkær.
- Minna Rasmussen, Skørring, Mørke. Har hjulpet i sit hjem, deltaget i folkeligt arb., gift 1951 m. lmd. Kaj Krogsbæk Jensen, der har Minnas fødegård i forpagtning.
- Inger Marie Rindom, Stauning, Dejbjerg. Huslig pl., sy- og tilskærersk., gift 1950 m. lmd. Povl Lindegaard (Vallekildeelev). — Såderup, Ullerslev.
- Gertrud Schicht, Duborggade 65¹, Flensborg, Sydslesvig.
- Gertrud Schmidt, Østerlindet.
- Esther Skipper, Søttrup, Hornum. Rejse i Norge, hjælper på faders gård.
- Kaja Skov, Åbybro.
- Helga Stenum, Kratgården, Skibbild. Huslige pl., Ulfborg sy- og tilskærersk. 6 mdr., 4¹/₂ år syet på kjolefabrik, rejser til Norge og Tyskland, har ledet gym. 3 vintre, deltaget i folkeligt arb., gift 1958 m. lmd. Johannes Kiel Hansen, Limskov, Randbøl.
- Olga Svejnbæk, Skolegade 3, Odder.
- Asta Sørensen, Fåborg, Varde. Huslige pl., deltager i aftensk., gift 1953 m. gdr. Niels Østergård, Fåborg, Varde.
- Else Sørensen, Toftbakkegård, St. Merløse.
- Else Elisabeth Sørensen, Pedersminde, Hjortshøj. Siden 1950 telefonistinde ved K. T. A. S. i Frederiksværk, gift 1953 m. rutebilchauffør Jensen, passer hjem og telefon. — Ekkovej 6, Kregme.
- Signe Sørensen, Røjle skov, Strib.
- Vera Tange, Flade, Nykøbing M. Begyndte som sygeplejeelev. afbrød p. gr. af sygdom, barneplejeelev i Holbæk, Odense

- fagsk., gift 1954 m. lmd. Svend Mikkelsen, Gullerup, Sundby M.
- Eva Thomsen, Bækhus, Outrup. Huslige pl., bl. a. i Norge 1949, har ledet gymnastik 4 vintre, gift 1952 m. gdr. Hans Nielsen, Skjedsbøl, Lunde J.
- Frederikke Thomsen, Hauge, Tistrup. Huslige pl., gift 1952 m. Svend Haahr Hansen; de overtog s. å. Frederikkes fødegård, 1955 begyndte Sv. H. H. at læse til lærer, Frederikke syr og arb. på mejeri. — Grønnegade, Jelling.
- Berta Marie Tinggaard, Sevel, Vinderup. Huslige pl., gift 1956 m. lmd. Karl Jacobsen, Moselund, Trandum, Skive.
- Mette Wottborg, Østerild, Thy. Huslige pl., syelev i Østerild og Thisted, nu syerske på Smithson skjortefabrik, Thisted.

Sidste skoleårs elever

Vinterholdet 1957-58

Ahnfeldt-Møllerup, Henrik, Bakkedal 22, Hellerup.
Andersen, Birte, »Jydegård«, Hasle.
Andersen, Hedvig Bodil, Gundsølille, Roskilde.
Andersen, Povl Erik, Ølsted, Århus.
Andresen, Jens Uwe, Karpedam 36, Slesvig, Sydslesvig.

Bayer, Sonja, Rosenholmsvej 60, Hornslet.
Bendixen, Gunner, Odstrup, Grevinge.
Blattner, Käthi, Stöckli 541, Aargau, Schweiz.

Christensen, Jytte Møller, Alslev, Varde.
Clausen, Christen Schmidt, Broballe, Nordborg.

Eibye, Børge, Strandby Allé 37, Hvidovre.
Eriksen, Peer, Vindebæk, Askeby, Møn.
Eskely, Laurits, Eskildstrup, Pederstrup.

Felbringer, Walter, Piberbach 23, Kematen-Krems, Østrig.
Flensmark, Gudrun, Frankrigsgade 1, København S.
Frederiksen, Hans, »Ternelund«, Slagelse.
Fredsgaard, Vagn, Borup, Halkær.
Friis, Gudrun, Skovlund, Toftlund.

Gravsholt, Knud, Vedersø, Ulfborg.

Hammer, Gerda, Enslev, Gerlev Jylland.
Hansen, Ellen, »Birkehusgården«, Dalmose.
Hansen, Hanne Westergaard Vallentin, Trægården 5, Roskilde.
Hansen, Kirstine Nygaard, Faurskov, Holsted.
Hansen, Palle, Ringstedvej 26, Roskilde.
Holbrook, Martha, 56 West st., Portland, Maine, U. S. A.
Holm, Grethe, Vendsysselvej 9, København F.
Holm, Jens Snedker, Hauskær, Melby post, Kalundborg.

Jacobsen, Kaj Holm, Toftebjerg, Tranebjerg.
 Jensen, Bent Klejs, »Kristiansdal«, Tranebjerg.
 Jensen, Erik Maegaard, Søllinge, Pederstrup.
 Jensen, Jens Thomsen, Erslev.
 Jeppesen, Lis, Pontoppidansvej 35, Helsingør.
 Jespersen, Anne Marie, Nordkærvej 15, Valby.
 Jespersen, Herdis Fredslund, »Vajsenhøj«, Lejrskov, Lunderskov.
 Jensen, Svend, »Lykkegård«, Odstrup, Grevinge.
 Johansen, Inge Marie, Assentorp, Stenlille.
 Johansen, Tage, »Køgehuset«, Rø.
 Josefsen, Pernille, Sukkertoppen, Grønland.
 Jørgensen, Hanne, Haldager Mark, Fuglebjerg.

Kimer, Viggo, Nørre Ørslev, Egebjerg.
 Kjær, Arne Lisby, Fjaltring, Ramme.
 Klausen, Ingrid, Ingerslev, Ørsted.
 Kristiansen, Bodil, Hudevad, Årslev.
 Krogh, Gunnar Bebe, Søfælde, Espe.
 Kuitse, Thala, Angmagssalik, Grønland.

Lauritsen, Johannes, Søfælde, Espe.

Madsen, Frode, Herningvej, Ringkøbing.
 Mathiasen, Grethe, Hadrup, Hundslund.
 Michaelsen, Kirsten Fleischer, Hostrupsvej 4, Hillerød.
 Mortensen, Erik Peter, Øster Højst.
 Møller, Jette Stolze, Provstevænget 3, Roskilde.

Nielsen, Else Baltzer, Knagstrup, Hornslet.
 Nielsen, Johannes, Lundbæk, Ferring, Bonnet.
 Nielsen, Knud Pøhl, »Langholdt«, Grønbjerg.
 Nielsen, Sigrid, Nørre Lem, Lemvig.
 Nielsen, Viggo Kirkegaard, Brejning, Spjald.
 Nissen, Hanne, »Egehøj«, Tårning, Christiansfeld.

Olesen, Kristian Juel, Ulstrup, Hornum.
 Olsen, Inge, Roskildevej 152, Vridsløselille, Tåstrup.

Palmelund, Elfrida, »Meldgård«, Nørre Snede.
 Pedersen, Connie, Gerlev Jylland.
 Pedersen, Poul-Erik, »Heinemosegård«, Kirke Eskildstrup.

Pedersen, Preben, Sengeløsevej 35, Tåstrup.
 Petersen, Lone, Wergelands Allé 37, Søborg.

Rasmussen, Benny, »Lyngholt«, Østermarie.
 Rasmussen, Knud Jørgen, Tune Landboskole, Tåstrup.
 Riisager, Kaj Verner, Uggerby, Hjørring.

Simon, Paul, Kuskevej 18, Vordingborg.
 Skytte, Helge Jensen, »Kjergård«, Nørre Omme, Grønbjerg.
 Skøtt, Aksel, Møjbøl Nygård, Øster Linnet.
 Splettstøsser, Inge, Slesviggade 5, Frederiksstad, Sydslesvig.
 Sørensen, Ane Bilde, Agerskov, Hørning.
 Sørensen, Kjeld, »Gammelgården«, Grenå.

Thompson, Robert James, 903 Prospect Ave, Bethlehem,
 Pennsylvania, U. S. A.

Thougaard, Herluf, Vigstrup, Vinkel, Viborg.
 Thuesen, Rita, »Vestergård«, Vivild.
 Tudvad, Margit, Frederikssundsvej 66, København NV.

Vester, Ib, »Skovlyst«, Brørup.

Willerup, Rita Kisbye, Hostrupsvej 18, Hillerød.

Sommerholdet 1958

Allesø, Kirsten, Herredsvej 18, Gentofte.

Berg, Vera, »Kjærhave«, Alminde.
 Bjerger, Helen Kirsten, Døllefjelde, Saksøbing.

Christensen, Birte Bang, »Landlyst«, Tårs.
 Christensen, Edith Emilie, Undløse, Tølløse.
 Christensen, Kirsten, »Ny Houbæk«, Skærum, Kvissel.
 Christophersen, Lisbet, »Kranefeldgård«, Borre Møn.

Frederiksen, Rita Tersløse, Dr. Sellsvej 18, Dianalund.

Grønkjær, Gertrud, Engholm Mark, Vestervig.
 Gundersen, Jenny, Næsberg, Løgstør.

Hansen, Bodil Elvang, Ved Kirken, Kirke Eskildstrup.
 Hansen, Inge Margrethe Revsbech, »Brønshøjgård«, Lumsås.
 Hansen, Kirsten Munch, »Hedegård«, Hjortlund, Gredstedbro.
 Hansen, Rita Aase, »Toftgård«, Tåstrup, Store Merløse.
 Holm, Anna Kjeldsen, Hoven, Tarm.

Jarmer, Ina Hanne, Stenløsevej 83, Husum, Brønshøj.
 Jensen, Estrid Rubæk, »Vanggård«, Vejby, Vrå.
 Johnsen, Ida, Bøvl, Sønder Omme.
 Jørgensen, Betty, »Granly«, Hjedding, Ølgod.

Klingenberg, Lis, Storegade 32, Ribe.
 Kristiansen, Betty, Jørgensø, Otterup.
 Kristiansen, Betty, »Granly«, Hjedding, Ølgod.

Larsen, Anni Jytte, Kisserup, Hvalsø.
 Larsen, Birgit Marie, Kjærvej 4, Hundie Strand, Greve Strand.
 Larsen, Inge Kristine, »Vesterskovhuset«, Vemmetofte, Fakse.
 Larsen, Lise, Grønnegyden, Stige Fyn.

Martinsen, Tove Bihl, Sønderengen 147, Søborg.

Nielsen, Elly Margrethe, »Eriksminde«, Strandvejen, Strøby.
 Nielsen, Inga Marie, Bøllund, Give.
 Nielsen, Kristine Rårup, Mellemgade 6, Nyborg.
 Nielsen, Sigrid, Støvring Mark, Randers.

Ojala, Anneli Orvokki, Fjordvej 14, Kalundborg.
 Olafsdóttir, Ingibjörg, Tómasarhaga 46, Reykjavik, Island.
 Olesen, Else Kirstine, Hallum, Kvong, Tistrup.

Pedersen, Karen Hansen, »Næsborg Søndergård«, Løgstør.
 Pedersen, Kristine, Karstoft, Kibæk.
 Pedersen, Bente Krogstrup, Vester Skjoldborg, Studsgård.
 Pedersen, Marie, Brændekilde, Holmstrup.
 Pedersen, Jenny Tang, »Kjærgård«, Grønbjerg.
 Petersen, Annelise Ekelund, Berners Vænge 23¹, Valby.
 Preuss, Helene, Niels Juelsvej 10, Næstved.

Rasmussen, Inger Overgård, »Svendgård«, Gylling.

Schmüser, Erika Irene, Dankwertsgade 2, Tønning, Sydslesvig.

Skaaning, Lis Aase, »Hørlandsgård«, Søllested.
Sternerup, Edel, »Gullåkra, Staffanstorp, Skåne.
Svendsen, Kirstine Lund, Vejerslev, Thorsø.
Sørensen, Birgit, »Sønderbroen«, Ilbro.
Sørensen, Kirsten Bredahl, Kobbelvænget 32², Brønshøj.

Thomsen, Kirsten Kold, Glosemosevej 21, Glostrup.

Østergaard, Birgit, Sønder Næraå, Årslev.

Aagaard, Erna, Søvind.

Lærlingebesøget på Vallekilde Folkehøjskole 1957-58

	Vinteren 1957/58	Sommeren 1958	Ialt
Fra København	4	0	4
» Københavns amt	6	6	12
» Roskilde amt	5	2	7
» Frederiksborg amt	3	0	3
» Holbæk amt	6	5	11
» Sorø amt	4	1	5
» Præstø amt	2	4	6
» Bornholms amt	3	0	3
» Maribo amt	1	2	3
» Odense-Assens amt	1	4	5
» Svendborg amt	4	1	5
» Hjørring amt	1	4	5
» Thisted amt	1	1	2
» Ålborg amt	2	2	4
» Randers amt	7	1	8
» Århus amt	2	2	4
» Skanderborg amt	2	1	3
» Vejle amt	0	3	3
» Viborg amt	1	0	1
» Ringkøbing amt	8	4	12
» Ribe amt	4	5	9
» Haderslev amt	2	0	2
» Åbenrå amt	0	0	0
» Sønderborg amt	1	0	1
» Tønder amt	2	0	2
» Sydslesvig	2	1	3
» Grønland	1	0	1
» andre lande	4	2	6
Ialt	79	51	130
Under 18 år	4	2	6
18—20 år	53	37	90
21—24 år	18	9	27
25 år og derover	4	3	7
Ialt	79	51	130

Blandede meddelelser

Bogen »*Fra Vallekilde Folkehøjskole*«, der udgives af lærlingeforeningen, bliver i år trykt i 4.000 eksemplarer.

Medlem af »*Vallekilde Folkehøjskoles Lærlingeforening*« kan enhver blive, som i årligt bidrag til foreningen betaler mindst 4 kroner. Medlemmer af lærlingeforeningen vil ved hvert års slutning få årsskriftet tilsendt med postoprævning på ialt 5 kroner. Ved *inden 11. september* at sende 4 kroner til girokonto 7090, Vallekilde folkehøjskoles elevforening, Vallekilde, modtager man årsskriftet frit tilsendt. Opgiv navn, evt. pigenavn, elevårgang og adresse.

Adresseforandring må meldes til kassereren eller skolen *inden hvert års 11. september*. For evt. *udmeldelse* gælder samme frist. Er den ikke tilgået lærlingeforeningen *inden 11. september*, er det pågældende medlem pligtig at betale årsbidraget.

Et fællesmøde for alle forhenværende lærlinge, *elevmødet*, afholdes her ved folkehøjskolen hvert år *den tredje søndag i juli måned*, og mange af deltagerne kommer hertil lørdag aften. *Elevmødet 1959 bliver den 18. og 19. juli*. Til måltiderne medbringes gaffel, kniv og teske, til overnatning tæpper og lagener eller sovepose samt håndklæde. Bringer nogen telt med, kan det slås op i haven eller ved gården.

Efterårsmodet 1959 afholdes den tredje søndag i september og de to følgende dage, *den 20., 21. og 22. september*. Alle, der vil være med, er velkomne. De, der under mødet ønsker at bo på skolen, må meddele det i god tid og selv medbringe sengetøj og håndklæde. Boende gæster og andre, der beder derom, modtager i sidste halvdel af august det trykte program for efterårsmodet.

Det anbefales meget, at *jubilæumsårgangene 1908—09, 1909, 1918—19, 1919, 1933—34, 1934, 1948—49 og 1949* benytter efterårsmodet både til at finde sammen igen og tillige få nogle indholdsrige dage på skolen. For *gamle elever* finder der en særlig

sammenkomst sted *lørdag aften den 19. september* under Uffe Grosens ledelse. *Jubilarer*, der står i elevforeningen, vil modtage indbydelse til at deltage i efterårsmødet. Kender man adresser på andre jubilarer, bedes de meddelt til fru *Grete Killemse*, Vallekilde.

Ved overenskomst mellem Vallekilde Folkehøjskoles Læringleforening og de to trykkerier i Holbæk, Holbæk Amts Bogtrykkeri (Venstrebladets Bogtrykkeri) og Holbæk Amtstidende Bogtrykkeri bliver *årsskriftet* fra og med 1956 og indtil videre fremstillet af begge trykkerier i fællesskab, således at de skiftevis i den ovennævnte orden påtager sig arbejdet dermed. I år er årsskriftet trykt i Holbæk Amts Bogtrykkeri.

De fleste af *fotografierne* til dette årsskrift er optaget af Enggaard & Bentsen, Hørve, billedet s. 56 er optaget af K. E. Petersen, Holbæk Amts Venstreblad, s. 60 af Sylvest Jensen, Hillerød, s. 90 af Ny Carlsbergfondet, enkelte andre af elever og redaktører. *Tegninger og vignetter* skyldes Joachim Skovgaard og Troels Trier.

Gamle elever, som ønsker at give oplysning om Vallekilde videre til interesserede, kan få tilsendt *skoleplan* ved henvendelse til skolen.

Til unge, der har været på højskole i Danmark, uddeler *Foreningen Norden* et begrænset antal stipendier til ophold på en folkehøjskole i et andet nordisk land. Forespørgsel kan rettes til foreningens kontor, Malmøgade 3, København Ø.

Skolen får helt eller delvis gratis tilsendt et stort antal *tidskrifter, ugeblade og dagblade*. Vi påskønner denne imødekommehed og bringer herved skolens tak derfor.

Ældre årgange af årsskriftet kan fås for 1 krone pr. hefte ved henvendelse til fru *Grete Killemse*, Vallekilde.

INDHOLD

<i>Erik Gelting-Hansen: Alle Slags Dage</i>	4
<i>Uffe Grosen: Det, som holder!</i>	10
<i>Tage Dybkjær: Midt i en quiz-tid</i>	18
<i>Jørgen Jessen: Naturlighed og virkelighed</i>	26
<i>Erik Knudsen: Levende gymnastik</i>	37
<i>Georg Veit: Demokrati på arbejdspladsen</i>	41
<i>Aase Petersen: Nyt og gammelt</i>	48
<i>Jens Møller: Johanne Barsøe</i>	50
<i>Uffe Grosen: Kr. Killemose</i>	56
<i>Jørgen Jessen: Fra Vallekilde Folkehøjskole</i>	61
Årsregnskab for Vallekilde Folkehøjskoles Læringsforening . .	92
<i>Poul Trier Hansen: Fra elevforeningen</i>	93
<i>Jørgen Jessen: Fra Vallekilde-kredsene</i>	94
<i>Alfred Dam: Fra Landsforeningen af Højskoleelever</i>	97
<i>Uffe Grosen: Elevholdene 1947—48 og 1948</i>	100
Sidste skoleårs elever	119
Læringsbesøget på Vallekilde Folkehøjskole 1957—58	124
Blandede meddelelser	125

Redaktion:
Jørgen Jessen.